SALA DE LECTURA

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor din România

Serie nouă • Miercuri 5 august 1992 • 29 (128)

VISUL UNEI NOPȚI DE VARĂ

După lovitura de teatru a P.N.L.-ului, multă cerneală s-a consumat pe marginea ei. Mai toți comentatorii politici au ținut să sublinieze evidențele, în cazul acesta incompatibilitatea propunerii dlui Radu Câmpeanu cu rangul persoanei căreia i s-a făcut propunerea, altfel zis, nepotrivirea absolută dintre un președinte și un rege. Nu știm ce rațiuni au determinat PNL-ul să-i propună Majestății Sale Mihai să candideze pentru fotoliul prezidențial. Nu stim si nu vrem să facem speculatii în baza unor prezumții. De altfel, toată presa au ohtonă a speculat cu vîrf și îndesat în legătură cu această propunere și încă o speculație n-ar spori cu nimic înțelegerea lucrurilor. În ce ne privește socotim că dacă există un sens în bizara propunere avansată de dl. Câmpeanu în numele PNL-ului acesta trebuie căutat nu în realitatea imediată a termenilor cuprinși în propunere ci într-o realitate mai largă, cu mult mai largă, anume în realitatea regimului politic și constituțional din România de azi. Ne place să credem că urechile cărora le-a fost adresată respectiva propunere nu sînt ale Majestății Sale Mihai ci ale... Președintelui actual al României. Presupunem, cu alte cuvinte, că PNL-ul a făcut o asemenea propunere nu pentru că ar fi crezut în posibilitatea ei de concretizare – ar fi o nerozie din parte-ne să-i suspectăm pe fruntașii acestui partid de naivitate, ignoranță sau iluzionism ! – cît pentru a crea, pe de o parte, un climat favorabil readucerii în discuție a instituției monarhice ca soluție de ieșire din marasm iar, pe de alta, pentru a sugera dlui Ion Iliescu o cale de a intra cu adevărat în istorie. Într-un fel dl Radu Câmpeanu și PNL-ul i-au deschis actualului președinte al României o poartă nesperată dar extraordinară de ieșire glorioasă din arena politică, i-au sugerat să-și însușească domnia-sa această propunere și să facă domnia-sa, în calitatea de încă președinte al României, gestul restitutiv la scară istorică de a-l readuce pe regele Mihai în fruntea statului român. Vă dați seama ce valoare de eveniment epocal ar avea un atare gest, cît ar schimba el, dintr-o dată, imaginea noastră în lume, cum s-ar produce prin el, fără demagogie și fără tensiuni sociale, veritabila conciliere națională pe care chiar dl Iliescu o ține drept scop principal al demersului său politic ! Ce-ar fi ca, peste cîteva săptămîni, în ziua în care ar urma să-și depună cu toate actele în regulă candidatura pentru președinție, dl Ion Iliescu să anunțe întregii țări – pe baza unei analize politice care nu e greu de făcut – intenția de a repune România în acord cu propria-i istorie prin refacerea punților cu tradiția statală românească de pînă la invazia ocupanților sovietici sub obladuirea cărora s-a instalat la noi regimul comunist. Ar fi, fără îndoială, evenimentul secolului ! Ar fi ca într-un vis , visul unei nopți de vară, cînd afară e prea cald ca să poți dormi, iar noi, înăuntru, sîntem prea obosiți ca să nu adormim, totuși. Iar visul acesta oximoronic de veghe somnolentă sau de somn în trezire, face orice s-ar spune, cît o istorie. Dacă ar fi să se împlinească în felul în care l-am descris mai înainte, atunci dl Iliescu ar deveni pentru o clipă omul cel mai stimat din România. O singură întrebare ar fi să ne punem : dacă iubind acest vis se cuvine să și credem în el ? Și un singur răspuns e de dat : depinde de cine-l visează.

„L"

CARAGIALE, ZEI ȘI ANATEME

Un eseu de Cornel Ungureanu

STIMAȚI CITITORI,

Din considerente care nu mai trebuie evocate, prețul revistei noastre, începînd cu acest număr, este de 30 lei. Această creștere nu afectează, deocamdată, costul abonamentelor.

RIMBAUD, SOȚ

SINGURUL POM AL RAIULUI

Reproducem, în paginile revistei, tablouri semnate de Dumitru Ghiață

„FRUMOASELE NOPȚII" DIN RUSIA

— în pagina a 16-a —

Lucefărul

Director
LAURENȚIU ULICI
Redactori-șefi adjuncți
MARIUS TUPAN
EUGEN URICARU
Secretar general de redacție
MIRCEA CROITORU

semn

Acțiuni avem!

Cu ani în urmă, prin fața Cercului Militar, poreclit pe-atunci Casa Centrală a Armatei, cît și pe Lipscani ori prin alte părți aglomerate ale Bucureștiului, am auzit țigăncile, tinere sau bătrîne, oferind : „balene bune, balene !", cu inefabila lor rostire („filozofică țigănească", Doamne, iartă-mă, dar nu de tot). Era vremea cînd gulerele cămășilor bărbătești mai aveau practicate, pe dedesubt, ca să stea țepene, tari, niște buzunărele unde se vîrau balenele. Căci nu era în nici un caz vorba despre balenele de la sutienul clasic în limba muiată a țigăncilor noastre naționale de la Cercul Militar, de pe-acolo pe unde e astăzi intrarea la discoteca „Vox Maris" („Vax Maris" a pronunțat, spre deliciul întregii națiuni, tov. Duca și nu mai știu cum, pe cînd era vicepreședinte al Consiliului Culturii și Educației desigur Socialiste, titlul poemului simfonic al lui George Enescu, la un final de „Cîntare a României").

„Gladioale, gladioale !" am mai auzit în aceleași vremuri si-n aceeași inefabilă rostire.

Pe urmă a venit rîndul unui potop de „avem ciunga, băieți ! ciunga, băieți !" și „Kent, băieți, ia chentu', băieți !" și lucrurile s-au mai învălmășit. Tot felul de articole de lux sau pur și simplu de strictă necesitate luînd forma acelei inubliabile rostiri pe bulevardele Bucureștiului și nu numai.

Dar „veacul înaintează", vorba poetului, și iată-ne si azi, tot „în zilele noastre", cum eram, de fapt, si-acum treizeci si ceva de ani, patruzeci sau cincizeci, pășind cu îndrăzneală nejustificată pe-o cale prea puțin cunoscută și în orice caz foarte departe de formația psihică a celor mai mulți dintre noi. Este vorba despre economia de piață sau despre piața liberă ; privatizare, ca să nu spunem capitalism, căci încă nu sîntem în stare să spunem lucrurilor de-a dreptul pe nume... Mai pe scurt, iată-ne pe calea instituționalizării, deocamdată, a lui „ciunga, băieți, chentu', băieți !", intrarea lor, adică, sub acoperișuri și după pereți de sticlă.

Asta, însă, nu înseamnă că pe străzi nu mai vinde nimeni așa, de-a-n picioarelea, cum o făceau inefabilele de mai sus. Trec într-o zi prin preajma Pieții Palatului, pe la „Adam" și, în aceeași rostire, aud că „acțiuni avem !" și văd o mînă întinsă, oferind trecătorilor dornici de capitalism (sau căpătuială, cum se pronunța acest cuvînt data trecută) cunoscutele deja petece de hîrtie tipărite, cică, în Franta.

„Fi-v-ar hîrtiile ale dracului !", ripostează printre dinți un trecător („un trenci, o bască și-un fular...", dacă ar fi fost toamnă, dar așa, în toiul verii...), fără să mai privească în urmă.

De la balene și „gladioale" și „ciunga" la actiuni, acesta e pasul nostru. Numai că, dacă balenele puteau fi folosite la cămăși, „gladioalele" în vizite ori chiar amor, iar „ciunga" spre a te americaniza subit si nemeritat, nu știe nimeni la ce pot folosi „actiunile". Am sti noi, dar nu vrem să spunem ce pete se pot sterge cu ele (de cei care sînt pătați cu acea substanță, desigur). Cu „actiunile", ca si cu atîtea alte petece de hîrtie emise de noua administrație salvatoare.

Balene, gladioale, ciunga, chent, actiuni. Printre ele ne învîrtim în zilele noastre care nu se mai termină sau, dimpotrivă, se termină prea repede.

Nicolae Prelipceanu

dictatura personală

Anul 1950, calomnios:
despre incultură și „poeme frumoase"

E o pierdere de vreme „stoică", agravantă, să scriu asemenea rînduri, o probă de autodezavuare și o supralicitare a bizareriei „destinului meu fanfaron" (cum altfel ?), destin ajuns drept titlu peiorativ la articolul apărut în **Adevărul** din 11 iulie 1992, semnat de Gabriela Negreanu : dar cum să trec, voluntar, cu vederea tîmpeniile rizibile, gratuite, calomnioase, jignitoare făcute publice în sute de mii de exemplare de ziar ? Inițial, bineînțeles, am ținut să nu răspund nedemnului atac la persoană al grațioasei doamne ce m-a editat, am vrut să o las pe Gabriela Negreanu în plata Domnului cu complexele, crizele de autoritate și ifosele sale înduioșătoare cultural-intelectualiste, revendicative, postrevoluționare, numai că... om sunt și eu, să avem pardon și totul trebuie să aibă o limită ! Că am și eu slăbiciunile mele, nu mă pot linisti, o dată arătat cu degetul, public, pînă nu pun lucrurile la punct și nu restabilesc adevărul în cele ce mă privesc, altul nu are cine să mă apere, degeaba am tot lăsat eu să treacă zilele ,poate-poate o să uit afrontul...

Îmi pare sincer rău că nu mă pot abține dar chiar că m-am săturat să fiu atacat la nesfîrșit pe la spate de „neprețuiți colegi", să fiu luat prin totală surprindere în numele nu știu cărui decret al vreunei foste „conștiințe" constructive ce a degenerat între timp, devenind un fel de „conștiință" destructivă, pervertită, pusă pe rele, chiar dacă nu merită atîta risipă de energie... Ce s-a întîmplat ? Iată, m-am trezit încă o dată lovit din senin... Lovit de nulitate ? Lovit, te pomenești, numai din motiv că nu s-a găsit nici o facultate în țară (sau în lume ?) care să-mi dea o **diplomă de scriitor...** Deja îmi e greață să tot fiu pus la zid cu acest „ultim argument", cu o rea credință descalificantă, pus în situația să accepte acest umilitor „călcîi vulnerabil" (ce există doar în mintea bolnavă de patimă a unora sau altora) din biografia mea, care să-mi anuleze orice merit în tot ce scriu, preconceput... N-o să insist, cine e curios, să citească noua mostră de „superioritate", să citească lecția de imoralitate dată de Gabriela Negreanu la adresa mea acum ! Sunt, de altfel, uluit, pe mai departe, de întîmplare... O Gabriela Negreanu care își face „mea culpa" că m-a debutat „ca poet, acum vreo cincisprezece ani" : eu devenind azi un „ins histrionic", o rușine a poeziei românești, care prin **Poemele aristocrate** (Editura Pontica, 1991), dau proba „extrem de neplăcută de parvenitism" — după cum vă atrăgeam atenția aici, în **Lucefărul**, și săptămîna trecută! În acest volum al meu — nu de mult intrat în librării — „existînd și unele poeme frumoase", după cum mai spune Gabriela Negreanu dar, culmea, atenție, „în totul senzația este de păcăleală, de supralicitare pe muchia dintre farsă și tragedie, din pricina falsului culturalism, a falsului intelectualism care vor să pretindă textelor ceea ce ele nu conțin de fapt. O privire lucidă încetează să mai caute filosofii, sensuri profunde ori revelații textelor lui Stoiciu" : de ce încetează ? Ați ghicit, din cauza „studiilor" mele ! În așa fel că „poemele frumoase" recunoscute de domnia sa din noua mea carte au fost degeaba scrise dacă eu n-am terminat nu știu ce facultate mintală....

În fine, noi să fim sănătoși. Nu vreau să mă mai lungesc : demult nu-mi mai fac iluzii cu tot ce e legat de o sentință critică la adresa versurilor mele, mă mulțumesc să mă resemnez și să primesc, senin, toate calificativele și etichetările posibile — cu o condiție, să se respecte regula jocului impusă de o adevărată cronică literară, să fie credibilă, să se dea dovadă de o minimă probitate, onestitate și distincție de caracter. Cînd afli însă din „cronica literară" a Gabrielei Negreanu că tu ești „nu numai poet, dar și personaj politic etc." și ai ideea că domnia sa te consideră a fi pe altă baricadă postrevoluționară decît...., atunci... Dar nu mai are rost să continui în acest sens : opțiunile politice ale Gabrielei Negreanu, culpabilizante și pe plan literar, vai, nu mă interesează...

Ceea ce vreau să mai rețineți este doar următoarea „prostie" flagrantă publicată de Gabriela Negreanu acum : „Nu mie mi se datorează însă joaca lui Stoiciu cu anul nașterii, cînd în 1950, cînd (în plicul secret din Concurs, cel mai autentic) 1945, cînd iată, aici, într-unul din texte (**Amorezat, Ce mai contează ?**), 1947. Chestie de regie, 1950 fiind mai apropiat de... optzeciști, iar 1947 fiind hai să-i zicem, vreo toană. Nu e primul caz de punere în scenă, nu va fi nici ultimul, dar «puritate», «fragilitate asumată a ființei» și alte asemenea dulcețuri nu mai au ce căuta într-o astfel de discuție. Desigur, acestea nu anulează talentul, dar pot dirija binișor comentariul critic, mai ales cînd beneficiezi, pe drept sau pe nedrept, de zarul norocos al unei «generații»"...

Judecați singuri ! Sunt prea plictisit să mai jubilez pe marginea unor asemenea ciudate, nesănătoase incoerențe... Firește, e inutil să mai subliniez că sunt născut în 1950 — cu acte, totuși ! Și n-a existat niciodată nici un 1945 în nici un plic, ferească Sfîntul — suntem în plin absurd... Apoi... Apoi, zău, e ridicol, nu credeți ?, că nu e cine știe ce important în ce an ești născut, ci în ce an debutezi editorial să poți să aparții de sensibilitatea unei **generații ?** Să nu mai aibă habar Gabriela Negreanu pe ce lume literară ne aflăm ? Las la o parte faptul că Gabriela Negreanu nu a înțeles chiar nimic din versurile ultimei mele cărți, de fapt, dacă a putut să interpreteze : **„stau din părinți, incolonați, ani / și ani, din 1947 în poziție de drepți / în hainele ponosite ale / regelui"** drept o... nouă inscenare a anului meu de naștere ! E trist...

Pun punct aici acestui incident regretabil : deocamdată ! Că trădătoare se dovedesc a fi memoriile astea neglorioase....

Liviu Ioan Stoiciu

(va urma)

Vorbe de pe corabia lui Sebastian

● ROXANA LUNGU : „Buimăceală la P.N.L." **(Evenimentul zilei)** ● PETRU IONESCU : „Simbătă, liderul național PNL, «profesionistul» în ale politicii, Radu Câmpeanu s-a dovedit, din nou, un amator de cacealmale «apolitice». I-a «oferit» Regelui «șansa» să devină președinte !" ; „De un șef ca dl Câmpeanu ar fi avut nevoie secția de propagandă a PCR !". **(Cotidianul)** ● OCTAVIAN PALER : ...„sub aparențele unei revizuiri a rezervelor sale față de monarhie, de-a dreptul inelegante uneori, dl Câmpeanu, zic unii, a urmărit să-i dea o mînă de ajutor dlui Iliescu, în discreditarea instituției monarhice". **(România liberă)** ● BARBU CIOCULESCU : „Cel puțin două-trei personalități marcante ale acestui partid politic de revendicată factură istorică erau în măsură să avertizeze asupra întregii absurdități a propunerii — și s-o înlăture din timp". **(Dreptatea)** ● ȘTEFAN AGOPIAN : ...„dl Câmpeanu nu se mai putea sprijini nici măcar pe grupul parlamentar PNL, dezmembrat după retragerea din Convenție". **(Formula AS)** ● MIHAI CREANGĂ : „S-a încercat, deci, degradarea celui mai înalt simbol al demnității naționale și compromiterea ultimei nădejdi în resurecția românească sub flamura regalității care ne-a garantat și ne va garanta statutul de drept pe care l-am avut și la care avem toată îndreptățirea să aspirăm. Acest act politic pare să nu vină doar din dorinta dlui Câmpeanu de a reveni în prim-planul scenei politice românești". **(România liberă)** ● DAN STANCA : „Dar ce mai contează rușinea într-o țară ca a noastră !". **(Tineretul liber)** ● ȘERBAN MADGEARU : „Recunoaștem că găselnița dlui Radu Câmpeanu a reușit să surprindă. Regele Mihai de România — candidat la președinție ! Constatăm cu regret că, după ce dl Brucan ne-a etichetat drept proști, urmașul lui Tătărăscu pare să ne considere de-a dreptul handicapați mintal". **(Cotidianul)** ● IOAN BUDUCA : „Cu această ocazie liderul PNL și-a aruncat și ultimul colac de salvare către Cotrocenii lui Ion Iliescu". **(Cuvîntul)** ● „În aprilie 1990, Radu Câmpeanu s-a opus cu vehemență ca M.S. Regele Mihai să vină în țară ca simplu cetățean. În iulie 1992, același R du Câmpeanu îl propune pe Regele Mihai pentru cursa prezidențială. Ca simplu cetățean". **(Zig-Zag)**. Ce vreți, școala lui Guță Tătărăscu... ● RODICA DUMITRESCU : „Este limpede că, indiferent de răspunsul regal, domnul Radu Câmpeanu dorește să-și propulseze propriul partid." **(Tinerama)** ● ION SPÂNU : „În timp ce analiștii îl consideră terminat politic domnul Radu Câmpeanu vizitează I.A.S.-urile din județul Dolj. Au fost vizitate I.A.S.-urile din Băilești, Giubega, Segarcea și Afumați, în ultima localitate fiind huiduit de locuitorii care îl acuzau de recenta sa bombă politică"... **(Evenimentul zilei)** ● EUGEN IORDACHE : „Astfel, Partidul Național Liberal a făcut sîmbătă încă o demonstrație de inteligență politică, probînd nu doar maturitate și înțelepciune, ci și"... **(Liberalul)** ● „Vom scăpa de șobolani ?" **(Meridian)** ● „Decizia de a propune candidatura Regelui Mihai I la președinție îi va da posibilitate lui **Sergiu Andon** să-și exercite ambițiile de pamfletar mediocru. Mai ales că acum, după necesara sa debarcare de la conducerea S.Z.R., are timp suficient să scrie. La fel de prost ca pe vremuri" **(Expres magazin)** ● ȘTEFAN STOIAN : „Mă văd în penibila situație de a-l apăra pe Andon de la fosta «Scinteie», azi, vezi doamne, «Adevărul», care adevăr ? În sfîrșit, pe om îl cunosc, provine din procuratură, dar ani în șir a făcut cum, necum, ziaristică, a dat și în rege, mințind grosolan și grobian, dar de scris a scris". **(Baricada)** ● TIA ȘERBĂNESCU : „Mai puțin francofoni, cineaștii și-au ales președintele în persoana dlui Petre Sălcudeanu. Ce înseamnă să-ți faci studiile la Moscova ! Prinde bine, indiferent de revoluții". **(România liberă)** ● PETRE SĂLCUDEANU : „Ogoarele puterii...". **(Dimineața)** ● FLORENTIN PETRAN : „Atinse cu limba ușor penisul coborînd de-a lungul anusului încet, apoi brusc trecu în capul uneltei și se puse cu hîrnicie pe supt". **(Prostituția)** ● CRISTIAN SANDU : ...„poporul cubanez, în imensa sa majoritate (...) conferă un serios suport de masă guvernului Fidel Castro". **(Europa)** ● GEORGE STANCOV : „În toamnă cred că multe maimuțe roșii de pe copacul puterii vor fi scuturate de către poporul român printr-un vot conștient și nu prin bită". (Interviu, în **Expres magazin)** ● MIHAI ZAMFIR : ...„păcăliți în mai 1990, românii suflă acum și în iaurt". **(România literară)** ● DAN ANDRONIC : „Numeroase proteste împotriva apariției lui Corneliu Vadim Tudor la TV". **(Evenimentul zilei)** ● UN RINOCER : „Știți după ce se va vedea faptul că lovitura de stat din decembrie 1989 a fost dată de evrei ? Au tăiat steagul împrejur !". **(Politica).**

Petre Stoica

prezentul continuă

Potrivnicia himericului

Deosebirea între cele două curente literare dominante în proza veacului al XIX-lea, realismul și naturalismul, rezidă în fixarea principalului reper analizabil. Realismul începe și sfîrșește cu individul, este o moștenire ce îl vine din romantism, subiectul fiind examinat în toate conexiunile posibile sub presiunea socialului, devitalizării, a intereselor instrumentate de puterea banului, a impulsurilor primitive împerecheate brutal cu drama inferiorității.

În naturalism, fără să fie separat de corpul social, individul este pătruns de perfecta sa dependență, de situații ontice, poziții și finalități colective de destin interferat de o natură inscrutabilă. Așadar, naturalismul descoperă colectivitatea, o păstrează drept opțiune principală, își îngăduie să se plaseze în cadrele ei, să o apere sau să o combată, să instituie o formă de comprehensiune a grupurilor, a mulțimilor. Participarea acestora, pe structuri diferențiate prin rasă, mediu, ereditate (cele trei concepte zoliste) va face obiect de studiu aplicat (ca să nu zic experimentalist) și organic asumat de o metodologie literară ce aduce în primplan recurența reflexului uman, intervenția devierilor morbide de la o unică linie comportamentală, pe baza propriei teorii.

Principiul ciclic, în mersul suprem dictat de interferența normalului cu patologicul, are darul să îndeplinească o funcție de cunoaștere și de caracterizare. În competiție cu realismul ce observă și se confundă cu sine, naturalismul este un **realism paroxistic**. De aceea naturalismul introduce între termenii săi de judecată un fel de urgență a pesimismului și o metodică a descifrării codurilor și riturilor umane ca într-o restituire pe care un brancardier benevol o face pe seama drumului parcurs de un pacient, de la internarea în spital la înhumarea în cimitir. Naturalismul devine, dacă ducem pînă la ultima consecință apelul lui Zola la cuceririle științelor medicale de ultimă oră, un climat al penibilului alcătuit din durere și amenințare, din acțiune și suferință, din dramă și delir subliminal.

Dar dacă naturalismul evoluează între aceste extreme, el demonstrează o acută conștiință democratică fiindcă nu separă, nu detașează nici estetic nici moral mizeria și anonimatul de tragicul mecanism existențial devorator de destine, mutilator de biografii. Asupra raționalismului cît și a democratismului naturalist s-au spus destule neexactități, ca să nu spun de-a dreptul stupidități, încît cred că este locul și cazul să insist puțin.

Vreau să o fac nu apelînd la teorie. În cercetarea mea **Sub semnul realului. Eseu despre naturalismul european**, cît și în cealaltă contribuție, **Estetica imperfecției** am documentat, sper, dreptul la adevăr redescoperit prin orizontul viziunii impure. Atît Liviu Rebreanu cît și Hortensia Papadat Bengescu s-au ilustrat cu precădere prin cărți fundamentate pe angajarea vieții pe terenul impurului în contextul presupus de constelații psihologice suferind de pe urma abaterilor de la normal.

Afirmarea acestui model o văd azi, cînd întreaga societate românească suferă de anormalitate, ca una incitantă, deschizătoare de zări literare. Nu neapărat în exploatarea filonului dizarmoniilor fizice, dar, ca și în literaturile sud-americane, pe o latură nouă : participarea aproape obligatorie la alte întemeieri ale umanului. Ca adeziuni la politicul mutilator cum era, la Zola, să zicem, competiția exceselor ; la fel de importante, deși dirijate de astă dată spre simbioza cu pricini ascunse, degradate de corupție, de vulgaritate agresivă, de semidoctism acaparator, copleșind la rîndu-i — prin scandaluri, abuzuri, promisiuni mărunt electorale — voința de reformă, de trezire a conștiințelor.

Revenirea pe scena actualității estetice a naturalismului devine la noi aproape o obligație. O obligație cîndva proscrisă. În străfunduri nici că se bănuie cu cîtă îndreptățire artistică și profesională ! Aș vrea să amintesc ceea ce notase în 1936 Louis Ferdinand Céline cînd a dat drept răspuns unei anchete radiofonice următoarele : „Sînt scriitor naturalist și vreau să fiu astfel din moment ce traversez o etapă a degenerării prin terorizarea existențelor sub un văl de precaritate conflictuală. La drept vorbind, un fel de sfîrșit de ciclu cosmic venit la rîndu-i dintr-o formă de bovarism vicios. Ajunge atît cît să se deștepte în mine toate refulările. Și încă o dată cu acel despotism în stare să curme orice reținere."

Culminația noului naturalism a părut o clipă de resortul unor artiști de plan secund, precum cei care văd substituirile caracteriale drept repere ale umanității. Dar omul elementar nu este mai puțin naturalist cînd este și autentic. Un exemplu din grădina noastră și din zilele noastre. Murin Preda în „Întîlnirea din pămînturi" anulează rezervele față de notația rece și crudă neprotejată de reverie. Prozatorul dă în cîteva povestiri forma angoasei față de clipa fatală, clipă întovărășită de agonii mărunte și relaționări divergente. Lucrare de debut, cum spuneam, „Întîlnirea din pămînturi" s-a supus cu bună știință împletirii de sublim și trivial, ca dovadă că naratorul nu se lasă înșelat de lunecarea în banalul ticăloșit de mii și mii de mărunțișuri. Sigur, este simplist și superficial să clasezi mizeria și atrocitatea ca atribute **de la sine** ale naturalismului. Însă este vădit că formal ele îi aparțin. Dosarele de gesturi primare și de mișcări de gloată ale lui Rebreanu au probat-o ; la fel în „Jocul cu moartea", Zaharia Stancu într-o cronică marcată de congestia moravurilor suspecte, a vătămărilor, a precipitărilor, fixate prin răsturnări providențiale. Nu ascund că parantezele interminabile ale lui Zaharia Stancu din „Rădăcinile sunt amare" afectează o cotă de verosimilitate absolut trebuincioasă acțiunii în derulare. Memoralistica romanțată, cam dezordonat pusă în pagină, trimite la o magmă în curgere labirintică. Însă altceva merită reținut : că în povestiri cu torționari perverși și deghizări detestabile, nu psihologiile contează, cît senzația că viața instigă viața, că pe dedesubt curg trăiri dureroase, amețitoare, ce întrețin interesul pentru confruntarea cu iraționalul din noi și cu intemperanța verbală, spre care, uneori, sîntem împinși. Genul acesta de damnare a făcut forța lui Zaharia Stancu în scrierile lui derivate din jurnalism. Dar este și în sine de reținut pentru aria mai largă de aplicații. În exemplul său dintr-o carte care îi cuprinde mai toate paginile antologice, Kalokagathon (ed. Eminescu 1985 pag. 294—295) Petru Comarnescu a văzut un bun prilej să salute la moartea lui Liviu Rebreanu, surprinsă și exprimată perfect, legătura dintre apetențe rudimentare și violențe la răspîntie, o violență netocită de convenience ci ridicată pe coama valului de fertila motivare a simbiozei între comportarea mulțimilor cu voința lor compusă de a-și striga nemulțumirea ca leit-motivul psihologiei celor nedreptățiți. Poate că acesta este un drum de explorat — naturalismul drept realismul păturilor neîndreptățite, aduse spre examinare în literatură.

Cum va demonstra mai tîrziu, după 1965 și în anii următori, Nicolae Breban, infirmitățile psihice au o expresivitate inatacabilă dacă sînt cercetate ca replici la schilodiri **de altă natură**, să le numim generic de esență totalitară. Absorbite în viziuni pe măsura cîte unui întreg proiect romanesc, precum în **Animale bolnave** sau în **Don Juan** unele pagini antologice din recent apărutul „Pîndă și seducție" dau seamă despre agresiunile iraționalului. Acestea derivă și la acest autor dintr-un naturalism intelectualizat. Tot astfel se întorc la el, la naturalism. Prozatorul se află în largul său exact acolo unde damnarea nu este temă de studiu literar cît diagnostic moral, fișă necruțătoare, ireductibilă, despre impulsul venit din oroarea de persecuție și legînd numita oroare de urgența demistificării. Superbia cu care în „Drumul la zid" Breban presimțise o scadență de neocolit se resimte și drept de numeroase fisuri ale coerenței epicului. Nu e însă mai puțin adevărat că aduce cu sine și versiunea stulbă de politic, o alternanță de secvențe, organizate într-o constelație de mișcări ce confirmă cotidianul alienant, sfîșiat de bezne sinistre.

Henri Zalis

momos

Lovitura F.S.N.

Încă de acum un an părea evident pentru orice observator politic cît de cît semnor că lupta pentru alegerile prezidențiale va fi cîștigată de o coaliție de partide plus FSN-Roman. Principala coaliție de opoziție, Convenția Democratică, nu a dat însă nici un semn serios ca ar dori vreo apropiere de aripa Roman, considerînd, greșit după părerea mea, ca l-ar putea învinge singură pe dl Iliescu, actualul președinte. Iată însă că, surprinzător aparent, FSN-ul face o mișcare politică bine calculată prin desemnarea la candidatura pentru președinție a dlui Caius Dragomir. Toată lumea se aștepta ca însuși dl Roman să candideze, considerîndu-se că ar fi fost singurul în stare, nu să cîștige, ci să obțină un numar mare de voturi, toate preluate de la FDSN. Era o soluție și în cazul acesta candidatul CD ar fi avut șanse mari de a intra în turul doi, iar voturile Roman să treacă la Convenție în acest tur. Iată însă că prin alegerea făcută, FSN-ul dă o lovitura de maestru Convenției. Fiindcă partidul dlui Roman va candida cu o persoană egală din toate punctele de vedere cu dl Emil Constantinescu, dlui Caius Dragomir neputîndu-i-se reproșa nimic, doar poate că este la fel de necunoscut ca și candidatul CD. Alegerea dlui Caius Dragomir pune într-o oarecare dificultate electoratul aflat în opoziție, fiindcă din punctul de vedere al omului nemulțumit de Iliescu și președinția dumnealui, este indiferent dacă va vota cu unul sau cu altul din cei doi intelectuali cu barbă pe care îi cunoaște foarte puțin. Iar dacă nu candidatul CD va trece în turul doi, ci acel al FSN-ului, toată lumea va vota cu acesta, convinsă că, în definitiv, dintre cei doi nu poți distinge care e mai bun. Prin candidatura propusă, Caius Dragomir, FSN-ul a dovedit, cel puțin deocamdată, că este un partid real de opoziție și că nu-l mai dorește pe dl Iliescu în fruntea țării.

Lupta se va da, în primul tur, între dnii Emil Constantinescu și Caius Dragomir. Cel care va cîștiga primul tur va fi președintele României.

Ștefan [illegible]

Inimax

Intelectualii și televizorul

Neinspirat titlu ! Parcă numai bun pentru un articol la gazeta de perete de la colțul roșu. Și odată produsă, asocierea deblochează memoria precum gustul madlenei. „Ehe, ce vremuri și ce gazete!" Sănătoase, mobilizatoare, nu ca brambureala asta de cînd poa' să scrie cine ce-l taie capu' la ziar fără să pățească nimic. Incredibil dar adevărat. Al naibii de adevărat ! Incredibil ,însă nu că au fost colțurile acelea foarte roșii cu gazetele lor minunate, de perete, înrămate frumos și cu cheie păstrată la secretarul cu propaganda, dar incredibil ar putea să pară că acum mai poate să bîntuie nostalgia după cele vremuri. Dacă ar fi doar nostalgie încă ar fi bine, dar oricine a fost cît de cît atent la ce zic/scriu, ba unii, ba alții, nu poate să nu observe că s-a cam șters de pe ziduri țipătul „Jos comunismul !" iar în locu-i se înstăpînește un fel de enervare „Gata ! Ia s-o mai terminăm cu hulitul !", completată cu exemplele mărețelor împliniri din „epoca de aur" și mai de dinainte, de cînd cu brigadierii de la Bumbești-Livezeni cărora le-a pus la toți Dumnezeu mîna-n cap. Mă rog, s-o mai fi greșit, nu zice nimeni, s-a mai și exagerat, da' nici să negăm acum chiar tot ce s-a făcut în timpul comunismului. Păi nu !? Iar apoi ideile socialismului au avut o îndelungată tradiție în țara noastră, după cum, pe de altă parte, monstruoasa coaliție burghezo-moșierească... Etc. etc. etc. Interesant fiind că s-au prins în hora aceasta a **restaurației fățișe** nu numai absolvenții de la „Jdanov" și „Ștefan Gheorghiu", ci și intelectualii, unii cu nume mare sau cu faimă de umaniști, iar printre ei, cazul de-a dreptul stupefiant (eufemism pentru o reacție fiziologică necesitînd „Emetiral") este cazul bătrînilor intelectuali. Adică nu bătrînii intelectuali făcuți, cum se zicea, „pe puncte", ajunși profesori universitari ori chiar academicieni (orice asociere cu alde Brucan sau Bîrlădeanu este, bineînțeles, exclusă), nu despre ei e vorba, căci probabil există un prag al ticăloșeniei care o dată depășit, trecerea anilor nu face decît să adîncească decăderea. Au apărut însă în arena politică niște personaje despre care e greu să-ți dai seama dacă sînt mai mult jalnice sau mai mult periculoase. Niște bătrîni clovni care-și terfelesc bătrînețea pretinzînd și poate chiar crezînd că ceea ce fac se numește politică înaltă, cînd, de fapt, micul lor joc, executat cu țîfnă și ifose, nu este altceva decît colaboraționism slugarnic. Cît de abjectă este această cîrdășie cu Puterea se vădește abia ținînd cont că unii au pătimit în pușcării comuniste, folosindu-și acum pățimirea drept capital politic, așa cum cerșetorii își speculează pe străzi trupul schilodit. Bineînțeles că acești „mari politicieni" și-au (re)început cariera sub steagul anticomunismului, „Alungați lupii !", tunînd și fulgerînd împotriva activiștilor, securiștilor și turnătorilor. Dar în spatele cortinei se tîrguiau probabil ca la tarabă, sperînd poate ,în imbecilitatea lor aroganță, că vor izbuti să-i păcălească pe niște activiști hîrșiți, bătrîni și ei, și oricum, bătrîni în rele, de care mai fuseseră păcăliți odată. Iar nocivitatea efectului cu greu poate fi estimată. Pentru că este în primul rînd confuzia, ce mai persistă încă confuzia datorată și acestor falși înțelepți într-ale politicii care s-au grăbit să acapareze o parte din opoziția democratică, urmînd apoi s-o compromită. Implicit a fost discreditată astfel întrucîtva și pățimirea fostei intelectualități și a fostei elite politice din România interbelică, România Mare. În fine, politicianismul bătrînilor clovni, ascunzîndu-și în spatele perorațiilor „docte", împănate cu citate, malversațiile ticluite șușotit pe coridoarele Puterii, au impus un model cultural în care politicul nu este doar neutru în raport cu eticul, ci reprezintă prin excelență negația etică, imoralitatea. Pomenind înainte lozinca păguboasă cu lupii se impune făcută precizarea că ar fi greșită asocierea bătrînelor lichele cu un anumit partid, fie el chiar și ce a mai rămas din PNL în jurul lui R. Câmpeanu. Lichelismul nu are culoare politică, la fel ca și infiltrația albastră de care beneficiază toate partidele.

Așadar iată cît de înșelător poate fi gustul madlenei ! De la gîndul inițial anunțat de un titlu neinspirat, s-a ajuns atît de departe încît s-ar cuveni parcă reparat ceva. Aparent numai, fiindcă astăzi dacă politică zici, televizor zici, și restaurația la care ne-am referit se înfăptuiește, cum s-ar spune, pe față, sub ochii noștri. Cu televizorul adică. Iar spectacolul este de-a dreptul fascinant, reamintind tradiționalul sport de masă dîmboviștean „Alba-Neagră". Huiduită, dezmierdată cu pietre și sticle incendiare, compromisă deci, televiziunea română după ce a izbutit să năucească un popor întreg se încrîncenează acum să-și inventeze un fel de credibilitate atît de trebuitoare Puterii. Și cine să fie mai nimerit pentru lucrătură decît un „om de bine" care și-a dovedit talentul de a seduce poporul telespectator cu rețeta abordării subiectelor așa-zis delicate, crezute tabu tratate ca la [illegible] e intră cu doi șeptari în cacealma. N-ar fi exclus ca practica să rămînă în manualele dîmbovițene de propagandă sub numele de **tatulicizare**. Ce dovadă mai convingătoare despre neutralitatea politică a televiziunii decît difuzarea filmului făcut de GDS despre primul miner al țării ?! După care, pe pîrtia făcută de o asemenea cacealma merg apoi unse emisiunile cu știri montate să rimeze cu „Dimineața", sau cu „Europa", sau cu „România Mare". Și mai merg la fel de bine bunăoară convorbiri duminicale cînd tot omul se odihnește și poate înghiți pe nemestecate povești ca cele ale bătrînei doamne (ar vrea ca !) Vulpescu. Cine să-l mai creadă atunci pe dl Mircea Druc care avertiza cîndva că singura soluție pentru a rămîne cu mintea întreagă e să închizi televizorul. Ar fi însă nedrept de pus totul pe seama televiziunii și a tatulicilor ei, fiindcă dacă au reușit și reușesc să năucească lumea, o fac și cu ajutorul de-afară, al invitaților mîndri nevoie mare să-și arate mutra și să-și împărtășească țării înțelepciunea. De unde și titlul neinspirat de la care am plecat ca să ajungem nicăieri...

27 iulie 1992

Șerban Lanescu

P.S. După 128 de săptămîni consecutive, cerîndu-i el, autorul Minimax-ului, o vacanță de-o lună redactorului șef răspunsul a fost tipic capitalist : „Nu se poate ! Adică se poate, dar saluți !" A observa însă viața politică dîmbovițeană atîta amar de vreme produce un efect nociv atît de puternic încît, fie ce-o fi ! Dar cine știe, poate la toamnă vom fi iarăși ce-am fost și încă mai mult !

Manuscrisele Academiei

Într-o vreme cînd cartea de cultură şi cultura în general găsesc din ce în ce mai puţine căi pentru a ajunge la noi, din ce în ce mai întortocheate şi mai costisitoare, Editura ştiinţifică ne face surpriza şi bucuria unei apariţii care n-ar fi trecut neobservată nici în vremuri mai îmbelşugate din acest punct de vedere : volumul IV al **Catalogului manuscriselor româneşti** * din Biblioteca Academiei Române, publicat de unul dintre cei mai cunoscuţi şi mai competenţi cercetători ai vechiului nostru scris românesc : Gabriel Ştrempel, mulţi ani el însuşi păstor al secţiei de manuscrise de la Biblioteca Academiei şi apoi director al venerabilei instituţii. Apariţia de care ne propunem să ne ocupăm nu este importantă doar în sine, prin marele volum de informaţii despre istoria culturii noastre — vechi şi moderne — pe care îl pune la dispoziţia specialiştilor într-o formă accesibilă şi civilizată, cu extrase semnificative, adnotări, identificări, descriere formală şi indici ; ea este importantă şi în ordine simbolică, pentru instituţia pe care o reprezintă şi totodată pentru continuitatea cercetării umaniste româneşti, a unei încăpăţînări ardeleneşti care învinge chiar dificultăţile materiale, căci acest volum încheie o operă începută cu aproape un secol în urmă de Ion Bianu (cel care şi-a spus toată viaţa cu mîndrie „bibliotecarul Academiei Române") şi la care au trudit, în etape diferite şi în proporţii diferite, învăţaţi precum V. Pârvan, Axente Petruţ, Remus Caracas, Gh. Nicolaiasa, Al. Elian, Fl. Moisil, L. Stoianovici şi, de vreo patru decenii încoace, G. Ştrempel. Într-adevăr, preconizat printr-un raport al „Comisiunii bibliotecii" din anul 1886, definit în liniile generale prin 1895 şi pus în lucru probabil în anul următor, catalogul manuscriselor din Biblioteca Academiei iese în lume în 1899, sub forma unei prime fascicule cuprinzînd descrierea a treizeci şi patru de manuscrise ; volumul I, în întregimea sa, apare în 1907, urmat de al doilea peste şase ani şi de al treilea abia în 1931 ; vol. IV şi ultimul în vechea structură apare doar în 1967 şi duce descrierea fondului de manuscrise pînă la nr. 1380, adică mai puţin de un sfert din total. Era evident că, în acest ritm, catalogul manuscriselor din cel mai important depozit de acest fel din ţară nu s-ar fi încheiat decît peste un secol şi jumătate. În aceste condiţii, G. Ştrempel îşi asumă răspunderea de a abandona structura descrierilor stabilită încă de Bianu, urmînd-o pe cea a cărţilor din **Bibliografia românească veche**, şi reia întreaga întreprindere pe baze mai modeste dar mai conforme cu posibilităţile şi resursele noastre : nu se mai reproduc prefeţele, titlurile interioare, se limitează descrierile, precum şi încercările de identificare, de stabilire a filiaţiilor ş.a. Primul volum, apărut în 1978, poate astfel cuprinde descrierea primelor 1600 de manuscrise din Biblioteca Academiei ; odată cu apariţia celui de al patrulea tom, descrierea epuizează toate cele aproape şase mii de manuscrise existente astăzi în această bibliotecă, ţinînd cont de faptul că au fost scoase numeroase condici de documente, culegeri de foi volante ş.a., care nu-şi aveau locul în această categorie, şi au fost înlocuite cu manuscrise de provenienţă mai recentă, schimbîndu-şi astfel şi cota.

Sigur că, dintr-un anumit punct de vedere, catalogul este un instrument de lucru obişnuit, pe care toate marile biblioteci din Apus şi din Răsărit ţi-l pun pe masă din momentul în care le treci pragul. Pentru noi însă, situaţia este puţin deosebită şi de acest lucru trebuie să ţinem seama cînd apreciem valoarea sa relativă. În primul rînd, elaborarea acestui tip de lucrări, care în alte părţi se sprijină pe o infrastructură tehnică şi o tradiţie (reflectată în încercări precedente, bibliografii, publicaţii de specialitate ş.a.) cu totul deosebite, la noi se sprijină doar pe memoria, fişele şi puterea de muncă ale autorului ; în al doilea rînd, situaţia Bibliotecii înseşi este cu totul deosebită între celelalte mari biblioteci din ţară : numărul şi valoarea culturală a manuscriselor încredinţate Academiei în cursul a peste o sută treizeci de ani de existenţă, prin donaţii, cumpărări, desfiinţări de biblioteci etc., au făcut din această instituţie un depozit a cărui valoare materială nu poate fi estimată şi aruncă asupra celor care îi patronează destinele o răspundere înfricoşătoare. Ştim cu toţi că printr-un act criminal sau un tragic accident, depozitele Bibliotecii Centrale Universitare au ars ca o torţă, fără a se putea salva nimic din fondul lor de manuscrise, în care se găseau cîteva scrisori Eminescu şi documente ale unor mari scriitori români ; pierderea este ireparabilă. Dacă însă ar dispărea într-un cataclism asemănător depozitele Bibliotecii Academiei, ar dispărea trei sferturi din documentele manuscrise ale culturii şi literaturii noastre, vechi şi noi, de la textele rotacizante la Eminescu (95 la sută din manuscrisele eminesciene sînt aici) şi de la cronicari la scriitori interbelici. Numai acest al patrulea volum înregistrează, între cotele 4414 şi 5920, masive colecţii de manuscrise provenind de la Al. Odobescu, V. Alecsandri, Al. Macedonski, I. Pillat, Liviu Rebreanu, Mircea Eliade, totalitatea manuscriselor cunoscute ale lui Urmuz, altele de la V.I. Popa, Agîrbiceanu, V. Voiculescu, zeci de volume de culegeri folclorice ale lui I. Pop-Reteganul, S. Fl. Marian, Kirileanu, de documente istorice de la I. Bogdan, Tocilescu şi N. Densuşianu ş.a.m.d. Practic, nici o sinteză privind cultura sau literatura română nu se poate dispensa de consultarea acestui catalog, iar pentru istoricul perioadelor mai vechi, pînă spre mijlocul secolului trecut, el este principalul instrument de lucru, fapt firesc pentru o cultură ale cărei principale monumente au rămas, pînă tîrziu, în manuscris, de la cronici la opera lui Budai-Deleanu şi la primii poeţi ai epocii moderne (şi surprizele nu sînt încă excluse).

Din cauza condiţiilor empirice de lucru la care sîntem obligaţi şi a faptului că un volum imens de cercetări privesc sau ating manuscrisele existente în Biblioteca Academiei, autorul nu poate cuprinde şi înregistra totul în catalogul său. Unul dintre sectoarele în care asemenea scăpări sînt inevitabile este cel al identificării autorilor unor traduceri sau opere originale, nemenţionaţi în manuscrisul respectiv : **Raimund şi Mărina** (p. 480) e nuvela lui Louis d'Ussieux, **Ziarul mizerului vicariu din Viltschire** (p. 170) e **Blätter aus dem Tagebuch des armen Pfarrvikars von Wiltschire** de Heinrich Zschokke, iar I.G. Codru este, desigur, Codru-Drăguşanu, **Versul ispitii** (ms. 5337, la p. 273) e al lui Vasile Fabian, **Călătoria lui Cupidon la pustietăţi** (idem, p. 274) e al lui Ienacachi Gane, **Volaj din Podul Mogoaşoaii...** (p. 223) nu e a lui Iancu Văcărescu, ci a lui Heliade Rădulescu, **Vicontile de Letorier** (p. 201) este vodevilul lui Bayard şi Dumanoir şi, după toate probabilităţile, nu e tradusă de Millo, ci e traducerea cunoscută a lui Negruzzi (piesa s-a găsit între cele din repertoriul cunoscutului artist) etc. De altfel, problema identificărilor şi a menţionării identificărilor realizate de diverşi cercetători e legată de aceea a publicării sau studierii unora dintre textele cuprinse în aceste manuscrise : piesa lui Heliade Rădulescu, atribuită de cercetători mai vechi lui Iancu Văcărescu, a fost publicată în vol. **Teatru românesc inedit din sec. al XIX-lea** din 1986 de Paul Cornea, P. Costinescu şi A. Nestorescu (tot aici şi piesa lui Millo **Cucoana Chiriţa la carantină în vagoanele de la Virciorova**, folosind chiar manuscrisul 5095), **Istoria craiului Sfeziei...** din ms. 4619 a fost studiată de Olga Cosco, în **Cercetări literare**, vol I, p. 104 şi urm., **Predoslovia lui Varlaam la Scara raiului** din ms. 5419 a fost tipărită în vol. I al **Crestomaţiei de literatură română veche** etc. Invers însă, **Gramatica românească** din ms. 4796, atribuită lui Gh. Lazăr de fostul deţinător al manuscrisului, M. Gaster, nu-i aparţine acestuia ; atribuirea a fost discutată şi infirmată încă de G. Popa-Lisseanu în 1927, şi studiul mai recent al Valeriei Guţu-Romalo i-a validat concluziile. Asemenea discuţii şi completări arată însă varietatea şi bogăţia extraordinară a fondului de manuscrise existent, care depăşeşte cu mult capacitatea de cuprindere a unui singur om. De altfel, pe vremuri, cercetătorul care publica un studiu pe baza materialului manuscris dintr-o bibliotecă se simţea obligat să ofere respectivei instituţii un extras, iar bibliotecarul îl punea în dosarul textului, aşa încît orice cititor avea imediat sub ochi şi rezultatul muncii precedesorilor săi. În aşteptarea dotărilor moderne (care va fi lungă), poate e cazul să revenim la vechile tradiţii.

Mircea Anghelescu

* Gabriel Ştrempel, **Catalogul manuscriselor româneşti, vol. IV (B.A.R. 4414—5920)**, Editura ştiinţifică, Bucureşti, 1992, 541 p.

povestea vorbei

Rima omagială

Poezia omagială a deceniilor comuniste a cultivat, printre altele, şi procedeul includerii în rimă a numelor date spre glorificare. Neşansa versificatorilor specializaţi în asemenea produse a fost ca nici unul din principalele nume supuse acestui tratament — Lenin, Stalin, Dej, Ceauşescu — să nu-şi găsească prea uşor rime între cuvintele comune ale limbii române. (Asocierea sonoră cu un alt nume propriu de persoană era, desigur, de neconceput, sugerînd o echivalare inadmisibilă în codul de omagiere a unor insi prin definiţie unici). Dificultăţile nu i-au făcut însă pe respectivii autori să dezarmeze ; îi vor fi susţinut „raţiuni profesionale" : poziţia în rimă a unui cuvînt este, cum se ştie, una privilegiată, de punere în valoare. Cu cît lucrul era mai greu de făcut, cu atît performanţa devenea mai lăudabilă. Să nu uităm că în celebrul său articol despre Eminescu, Titu Maiorescu îi elogia poetului, cu insistenţă, tocmai rimele rare obţinute cu ajutorul numelor proprii „introduse în modul cel mai firesc în versurile sale". Poeţii ocazionali vor fi avut şi ei ambiţii şi competiţii.

Una din soluţiile descoperite foarte devreme pentru a valorifica numele proprii în cauză a fost asonanţa. **Lenin** a fost pus să rimeze imperfect cu **milenii** sau cu **vremii** : „Nestinsă rază de la **Lenin** / Tu, din durerea-ncătuşării / **Întunecoaselor milenii**" ; „Şi eu le cînt, fireşte, ca un poet al **vremii** / Dar mai presus de toate aş vrea să cînt pe **Lenin**" (M. Beniuc). În epoca de glorie a unor versificatori ca A. Toma, N. Tăutu, Mihu Dragomir, Victor Tulbure etc., o altă cale de integrare în sistemul prozodic a fost utilizarea în rimă a prenumelui : **Ilici**, cu accent pe silaba a doua, îşi găseşte mai uşor un corespondent sonor : „a ridicat la noi, **alci** / Hidrocentrala lui **Ilici**". În cazul lui **Stalin**, versificaţia proletcultistă românească a ezitat între calea asonanţei şi cea a accentuării pe ultima silabă. În prima variantă, **Stalin** putea rima aproximativ cu substantive comune şi proprii precum **medalii, Uralii, anii, duşmanii** etc. („Şi tu vorbeai ; pe piept aveai **medalii** / Cu chipul şi cuvintele lui **Stalin**" ; „Au numele ţi-e cunoscut ? / Pe unde ţi-ai trăit tu **anii** ? / Poate la Moscova-ai văzut, / Sau chiar ai şi vorbit cu **Stalin** !" etc.). În cel de-al doilea, **Stalin** intra într-o serie foarte bogată de rime perfecte — cu **plin, măslin, destin, vin...** („Şi scrie fără grijă, că-i călimărul **plin** / Şi-ăst scris îl înţelege tovarăşul **Stalin** ! ; „Pe fiece tanc : Marx ! Lenin ! **Stalin** ! / Înflorea, înflorea un ram de **măslin**" ; „Lozinci din Marx şi Lenin şi **Stalin** / Se împlinesc cu forţă de **destin**" etc.). Să observăm, în treacăt, că există limite ale inventivităţii prozodice : n-am întîlnit rime pentru **Marx** şi **Engels** şi bănuiesc că finalurile fonice inexistente în cuvintele româneşti au descurajat aici chiar şi procedeul asonanţei. Revenind la **Stalin**, constatăm că termenii cuprinşi în rimă sînt supuşi, în orice caz, şi unor constrîngeri semantice : rimele **chin, venin, asasin** sînt foarte puţin probabile ; sînt previzibile, în schimb, asocierile cu **Kremlin** („căci le-ndrumă din **Cremlin** / geniul marelui **Stalin**") şi, într-un perfect contrasens involuntar, cu **blajin** („Vechi prieten cu surîs **blajin**... / — Cui zîmbeşti, tovarăşe **Stalin** ?"). În completarea inventarului de epocă, ar mai trebui notată o inovaţie : rima **ziiii--Djugaşvili**.

Nu a fost uşor de integrat prozodic nici numele lui Gheorghiu-Dej ; în acest caz s-a uzat din plin de asonanţă, în texte evocînd oricum ritmul şi tonalitatea populară (şi, desigur, chiar dacă fără voie, infantilismul) : „Unde-i el, **Gheorghiu-Dej** / Cu tovarăşii-i **viteji**" ; „Scoală-te, mînie, **creşti** / Că-l închiseră pe **Dej**". S-a admis şi o modificare foarte puţin naturală a pronunţării numelui : „Şade-nchis sub bolţile bătrîne / cel mai drag al ţării noastre **fiu**, / Şade-nchis — dar ne-ncetat rămîne / Printre noi, tovarăşul **Gheorghiu**".

În ciuda schimbării numelor, textele omagiale manifestă o incontestabilă continuitate de procedee. Perioada de elogiere a lui Ceauşescu a fost caracterizată, cum arătam altă dată, printr-o stranie asociere cu un mimetism modernist pur decorativ. Pe lîngă versul liber, intens metaforizat şi simbolic, s-a păstrat totuşi şi linia versificaţiei tradiţionale — şi, bineînţeles, tradiţia „punerii în rimă". Nici acum autorilor nu le-a fost prea uşor. Oricît de comună în onomastica românească, terminaţia **-escu** nu e de găsit, ca atare, în limbajul literar **scris**, în afara numelor proprii. Lăudătorii au făcut eforturi impresionante de integrare prozodică, urmînd căile deja cunoscute sau inventînd altele noi. Au preferat, de pildă, supranumele omologate, scrise cu majusculă : **Bărbat, Fiu, Conducător, Preşedinte**, cuvinte cu finaluri fonice perfect acceptabile, foarte obişnuite în română, au apărut frecvent în rime ca „Partidului **soldat**" — „viteaz **Bărbat**", „visul cel mai **viu**" — „cel mai destoinic **Fiu**", **popor — Conducător, onorul — Conducătorul** etc. Pastişa folclorizantă a inovat timid — cu o vocală lungind, lăutăreşte, formele verbale **slăvescu, dăruiescu — Ceauşescu**. S-a utilizat, desigur, şi prenumele — delictul de familiaritate fiind evitat fie prin includerea lui în seria admisă a numelor de domnitori („Mircea, Ştefan, **Nicolae**"), fie prin simpla inversare a poziţiei faţă de numele de familie („Ceauşescu **Nicolae**") ; în ambele cazuri, cuvîntul preferat pentru rimă a fost **văpaie** („Din a inimii văpaie..."). Cea mai simplă (şi involuntar comică) soluţie a constituit-o însă asocierea cu un substantiv al cărui articol hotărît **-l** nu mai era pronunţat şi, uneori, nici măcar scris (funcţia fiindu-i preluată, ca în oralitatea curentă, de vocala finală **u**). Indicele colocvial contrastează destul de ciudat în asemenea cazuri, cu solemnitatea odei. Interesant e şi faptul că şi aici a existat un cuvînt preferat : **firescul** ! Cel puţin aşa stau lucrurile în exemplele pe care le avem la îndemînă : „Şi-a adus Congresul XIII ctitorii cu tot **firescul** (...) / Şi s-a spus acestei epoci — Nicolae **Ceauşescu**" (Vasile Bardan) ; „Îşi are şi-nţelesul, îşi are şi **firescu** / privind în noi şi-n tot ce ne-nconjoară, / inelul de logodnă ce-ncinge-această ţară / să-i spunem, Vîrsta ţării : **Ceauşescu**" (Virgil Teodorescu) ; „Cînd drumul bun al ţării ne e lege / Şi noi trăim în el cu tot **firescul** / Al nostru este dreptul de-a alege : /Trăiască Nicolae **Ceauşescu** ! (Adrian Păunescu). Ultimul exemplu permite şi comparaţii inedite : e uluitor cum tiparul rimei omagiale şi toposul înşirării de nume glorioase se pot păstra, neschimbate, în poeme în care înnoite sînt doar numele : inventarul de procedee şi spiritul poeziei — proletcultiste trăiesc din plin în strofa păunesciană de tip nou : „E vremea dezbrăcării de lozinci, / un spirit nou în patrie se cade, / să regăsim pe cei îndepărtaţi / Cioran, Ionescu, Mircea Eliade".

Rodica Zafiu

Din literatura Basarabiei

Ion Druță, POVARA BUNĂTĂȚII NOASTRE, 2 vol., Editura Minerva, București, 1992

„Una dintre cele mai valoroase creații în proză, aparținînd scriitorului contemporan basarabean Ion Druță (n. 1928 în comuna Horodiste-Soroca), romanul **Povara bunătății noastre** se constituie într-o expresie convingătoare a «prozei poetice» caracteristice autorului. Romanul surprinde realitățile satului basarabean la mijlocul acestui zbuciumat secol, într-o perioadă istorică-cheie : alipirea forțată a provinciei românești dintre Prut și Nistru la statul sovietic, anii de război, seceta din 1946—1947, colectivizarea... Evenimentele sînt înregistrarte prin trăirile personajului principal, Onache Cărăbus, țăran din satul Ciutura, aflat în Cîmpia Sorocii. Vîrstele eroului marchează tot atîtea prefaceri în universul rural, conceput ca spațiu arhetipal, loc al vesniciei și al lucrurilor sfinte".

Cu aceste cuvinte oarecum convenționale, colecția **Biblioteca pentru toți** a „Editurii Minerva" se străduiește să recomande cititorilor săi cartea unui scriitor basarabean prea puțin cunoscut în România Ion Druță. O **Prefață** și un **tabel cronologic** de Mihai Cimpoi adaugă și ele cîteva informații prețioase la capitolul pe care abia de-aici înainte îl vom putea examina în detaliu **Literatura Basarabiei**. Prima parte a romanului **Povara bunătății noastre** a apărut în 1963, la „Editura Cartea Moldovenească", urmată în 1968 de part a a doua, care a declanșat, cum notează Mihai Cimpoi, „o acerbă și îndelung susținută campanie de presă, secondată de luări drastice de atitudine din partea oficialităților republicane. Reacții care au produs episodul cu porumbul care adăpostea în grămezi în gara Pămînturi, în timpul foametei, fondul «religios» al romanului, scena întîlnirii lui Mircea Moraru cu ofițerul român Nică". În 1971 cînd redactorii revistei **Drujba narodov (Prietenia popoarelor)** propuneau **Povara bunătății noastre** pentru „Premiul de Stat al U.R.S.S.", Ivan Baodiul, fostul prim-secretar al CC al PCM protesta pe lîngă Comitetul de acordare a premiilor, căruia îi „explica" într-o scrisoare (citez din nou din **Tabelul cronologic** întocmit de Mihai Cimpoi) „că romanul «denaturează tabloul transformărilor socialiste din satul moldovenesc» și «politica interioară postbelică a statului sovietic, că lupta de clasă e substituită prin ideea pseudo-umanistă a unității oamenilor indiferent de originea socială»", în fine, că „în roman se exprimă compătimirea autorului față de un ofițer român" și „nu se face o distincție între armata sovietică și armata fascistă a lui Antonescu".

Sînt numai cîteva din datele cu ajutorul cărora se va putea înțelege mai tîrziu situația scriitorilor de limbă română din provinciile aflate vreme îndelungată sub o dublă dominație : a dictaturii comuniste și a administrației rusești.

Ca roman al rezistenței românești în teritoriile cuprinse între Prut și Nistru, **Povara bunătății noastre** a fost constrîns să accepte un dozaj complicat de adevăr și de minciună, de conventionalism și de sinceritate curajoasă, în așa fel încît, pînă la urmă, imaginea de ansamblu să nu contrazică tema de la care s-a pornit. E rețeta bine cunoscută la care a recurs o parte din scriitorii supuși presiunii dogmei **realismului socialist**, în cele mai multe dintre țările foste comuniste. În romanul lui Ion Druță, o mică familie de țărani, cu rădăcini răzășești care se pierd „în negura timpului" — familia lui Onache Cărăbus —, rezistă tuturor prefacerilor impuse de istorie în satul Ciutura din Cîmpia Sorocii. Onache face primul război mondial în armata rusă, trece Nistrul și se întoarce acasă cînd luptele au luat sfîrșit, e din nou concentrat în preajma celui de-al doilea război mondial dar de data aceasta în România, și e trimis acasă după 1940, în timp ce feciorii îi sînt luați de „armata roșie". Cînd și cel de-al doilea război mondial se va încheia, oamenii satului vor începe să se risipească, unii în burta fără fund o noului Imperiu, alții în România, alții secerați de secetă și de boli. Urmează anii colectivizării forțate, cu **colhozuri**, **brigadieri**, **emteesuri** (adică **semeteuri** sovietice), **selpo** (cooperative sătești), **nareaduri** (ședințe), **trudozile** (zile muncă) sau **postavkă** (cote) și mai rar cu **novoseli** (inaugurarea unei case noi) și **imenini** (sărbătoarea zilei onomastice).

Pe tot acest traseu al unei istorii foarte puțin îndurătoare romanul lui Ion Druță recurge mai ales la sugestie, dar și la tăcere (aproape nimic despre deportările din Siberia) sau chiar la mistificare (în special în paginile consacrate trecerii armatelor sovietice prin satul lui Onache Cărăbuș).

Dar concesiile făcute în scenariul social și istoric al romanului sînt răzbunate de curgerea lui epopeică, de mulțimea scenelor simbolice și a momentelor cu valoare aproape arhetipală care, toate, dau cărții o densitate neobișnuită și (oricît de paradoxal ar suna această afirmație) o nesperată valoare de document : „Cîmpia

Sorocii demult și-a pierdut sămînța cronicarilor, constată naratorul la mijlocul celui de-al doilea volum, și nu e de mirare că azi, cînd pornești a răscoli vremuri trecute, găsești numai umbre, numai ceață și morminte. Ciutura și-a pierdut și ea, împreună cu multe alte sate, povestea începuturilor sale. Puținele mărturii ce se mai aflau prin biserici și mănăstiri au fost arse iar cele cîteva amănunte care se mai păstrau în mintea ostenită a bătrînilor erau prea puține pentru ca să te poți dumeri. Cîte ceva totuși se putea afla".

Ceea ce „află" în romanul său Ion Druță e tocmai „mărturia" măruntă, de dincolo de istorie și de social, dar care pusă cap la cap și mentinută cu îndîrjire de-a lungul secolelor se transformă în legendă. În felul acesta **Povara bunătății noastre** se dovedește a fi cartea unei duble istorii. Pe de o parte istoria „mică" (a **nareadurilor** sau listelor **-spiski**-întocmite de activiști misterioși, sosiți de la „centru"), pe de alta istoria mare, cu povestea cătelei Molda, cu bătrîna călugărița de pe malul Nistrului, cu drumurile de țară, pe care sătenii le refac la infinit în ciuda oricărei administrații, cu cîntecele de Crăciun și cu poeziile lui Alecsandri, recitate în fiecare an de alte

rînduri de copii : „Sămănătorii harnici, cu sacul subsuoară, / Pășescu-n lungul brazdei pe fragedul pămînt..."

Prima istorie e trecătoare, pentru că minte, cea de a doua e durabilă, pentru că numai prin ea circulă neostenit ceea ce Ion Druță numește cu o expresie patetică, dar foarte potrivită, „făclia neamului".

În raport cu aceste două niveluri mai importante ale cărții poate fi discutată și majoritatea calităților sau a defectelor sale.

Pentru nivelul istoriei mici, de exemplu defectul cel mai supărător e de constatat în reaua pregătire a „reintrării" unor personaje în „scena" romanului. Din acest punct de vedere, legătura „pe dedesubt" a lucrurilor lipsește aproape întotdeauna și de cele mai multe ori sîntem luați pe nepregătite, tocmai atunci cînd ar fi trebuit să știm totul, de mult. Despre Onache Cărăbus ni se spune abia spre sfîrșitul celui de-al doilea volum că are vreo trei porecle sau că obișnuiește să stea de vorbă (în imaginație) cu o echipă de lăutari, același lucru se întîmplă cu Mircea Moraru și cu marea lui dragoste pentru fier, iar despre pasiunea ascunsă a Nuței Cărăbus pentru Nică, primul ei petitor, nu aflăm decît tot în partea a doua a romanului (în scena foarte puternică a întîlnirii lui Mircea cu Nică imediat după război).

Dimpotrivă, calitatea cea mai evidentă din structura istoriei mari a romanului ține chiar de modul în care sînt legate (uneori la mare distanță) scenele simbolice ale narațiunii. Iată și pentru acest nivel cîteva exemple : apariațiile reale sau închipuite ale Moldei, scena macilor în floare, legată de război și de moartea băieților lui Onache vuietul pămîntului, pus și el în legătură cu războiul sau cu un cutremur real.

Poate că tot de istoria mare a cărții lui Ion Druță ține și stilul ei insistent monografic, prin care ni se sugerează parcă să urmărim mai ales ceea ce se dovedește a fi etern, semnificativ, general : „Sufletul fiecărui țăran rămîne adînc întristat în fața unui pămînt căzut în delăsare pentru că pustietatea celui pămînt poartă în sine pecetea d stinului amar al oamenilor ce-au muncit." Sau : „În noaptea de ajun viața grea a țăranului se apropia de poveste, se îngemăna cu dinsa rămînea ea singură, pe-o singură noapte, poveste". Sau : „În noaptea spre Anul Nou satul era numai vuiet, numai fierbere. Pe toate drumurile trec, înotind prin omăt, c te de colindători. Duc colaci înșirați pe bete, duc în trăistute, la șold, nuci și covrigi, învață din mers colinde noi. Cînd se întîlnesc două cete, se laudă care și cît a cîștigat, întreabă în ce case oamenii sînt mai darnici și după ce se duc de-i colindă, mai umblă cît umblă și vin iarăși la fereastra ceea — poate va da Domnul și nu-i vor recunoaște."

Cu mijloacele simple ale povestitorilor care formează tradiția moldovenească a literaturii noastre (înaintea tuturor Creangă și Sadoveanu), cu o retorică populară care își plasează naratorul foarte aproape de eroii săi și din care nu lipsesc nici simțul tragic, nici umorul și nici (mai ales) poezia, Ion Druță a realizat în **Povara bunătății noastre** un roman impresionant.

Florin Manolescu

Cerșetorul de talanți (II)

Cele spuse pînă acum descriu absolut sumar, bineînțeles — elementele esențiale ale unui **mod de viață** ; a mea adică. (Ar mai trebui adăugat că am păcătuit și pur și simplu cu fapta, fiind direct **porc**, și nu numai cu fapte-de-contemplație, cum am afirmat — greșit și mincinos — înainte.) Întîmplîndu-mi-se să ajung pînă la urma urmelor, după ani și ani poet, acest **mod de viață** m-a pus în conflict cu statutul a ceea ce se numește **creator** de literatură, **creator** de lumi imaginare. Un conflict interior. Mi-a dat Dumnezeu spaima că s-ar putea să nu fie normal să mă încumet să-I dețin prerogativele, să încerc să mă substitui Lui. (Cred din toată inima că este mult mai bine să ne propunem a imita dragostea lui Dumnezeu, încercînd să I-o întoarcem, dragoste care putem spera **a fi**, decît să ne încrîncenăm **a avea** și noi — bieții ! — puterile Sale.)

În cele de mai jos urmează o descriere — făcută și cu ajutorul gîndurilor altora — a mecanismului acestui păcat, cel al **creatorului** de literatură. (Această descriere nu este una din afară. Ea este o conștientizare a lui, conștientizare ce constituie începutul unei necesare redresări.)

★

În primul număr al — pînă acum — efemerei reviste NOUĂZECI, Ion Pătrulescu semna un eseu intitulat **Artă, păcat și sacralitate**. Acolo ni se explică faptul că „prototipul oricărei căderi în păcat este cel al căderii lui Adam". Acesta, ispitit prin Eva (care în alegoreza patristică reprezintă **sensibilul**), gustă din fructul oprit. ● („Șarpele îi șoptește Evei că nu va muri, ci va vedea cît de bun e fructul, că i se vor deschide ochii și va fi ca Dumnezeu".) Bunătatea fructului nu este, însă, în sine, ci mai ales sporită (sau pervertită în voluptate) prin interdicție. Gustînd din fruct, Adam cunoaște „nu binele pur și simplu, binele îngăduit și dăruit de Dumnezeu, ci binele amestecat cu răul, răul din starea de suflet și de conștiință a celui ce jubilează de voluptate. Acestea două ar fi, în cazul **creatorului** de artă, cele două elemente pe care el le preia din scenariul păcatului originar : **„voluptatea** propriului său imaginar (semnul Evei ademenită de șarpe) și **lipsa discernămîntului"**. Amîndouă cauzîndu-se și propulsîndu-se reciproc, simultan. În continuare, Ion Pătrulescu scrie conclusiv : „Cum și de unde i-a venit lui Lucifer gîndul ca din **creatură** să se instituie în **creator** este un mister asupra căruia Cartea Sfîntă așterne un văl de tăcere. Poate că avem de-a face cu «semnalarea» **principiului eludării** : sînt lucruri despre care nu e bine să vorbești, lucruri care nu e bine să fie pomenite pentru că n-ai de unde să știi dacă ele sînt **de stînga** sau **de dreapta**, n-ai de unde să știi dacă ele «cheamă» răul sau binele. (Din acest punct de vedere este clar că scriitorul își pune prea puțin problema discernămîntului în alegerea **expresivităților** sale.) Problema discernămîntului, mistica ortodoxă o rezolvă radical. Concentrîndu-se în rugăciune, ascetul, călugărul fac un teribil efort de eliminare a **oricărui** gînd străin, prin ceea ce se numește **paza minții**. Diavolul se poate personaliza oricînd, pîndind orice slăbiciune. «Căci satana umblă ca un leu neștiind (căutînd) pe cine să mai înghită», spune Cartea".

În **Alchimia asiatică**, Mircea Eliade vorbește despre vechii chinezi care, descoperind afinitățile între organele corpului uman și anumite substanțe minerale, credeau că omul se află într-o perfectă corespondență cu întreg Cosmosul. „Corpul uman cuprinde în el Universul întreg, este nutrit de aceleași forțe care însufletesc Universul și suferă de aceleași conflicte structurale de care suferă Universul". Cvintetul universal **Wu-shing** (apa, lemnul, focul, aurul și pămîntul) își găsește aplicare în orice domeniu al existenței. Inima are natura focului, ficatul natura lemnului, plămînii a metalului, rinichii a apei și stomacul a pămîntului. „Se vorbește de cele cinci relații sociale, cinci virtuți, cinci gusturi, cinci culori, cinci tonuri etc"., ne spune Eliade. Numai că principiul alchimiștilor chinezi, care căutau tehnici pentru a fi la fel cu zeii, pentru a obține „nemurirea", pentru a se racorda Divinului (dar și pentru a prevedea și controla „soarta cosmică"), este unul și același cu principiul analogic, principiu al corespondențelor universale — **principiul poeziei**. (Și nu numai al celei moderne.) Lucian Blaga demonstrează limpede (în „Despre gîndirea magică") că orice tip de magie este unul analogic. Or, poetul, magician decăzut, așezat în centrul universal al limbii sale, stabilește relații „surprinzătoare" între elemente depărtate, după principii numai de el știute, sărind nenumărate trepte ale deducției. Poetul, creatorul de metafore, încalcă brutal (să le numim) **legile și ritmurile unei sintaxe mental-afective, încalcă tiparele** limbii comunicative (stabilite și sedimentate tradițional) și **tiparele** uzual-asociative ale imaginației. Creatorul de literatură este considerat din capul locului, prin definiție, „mai înțelept decît limba pe care o folosește" (de care se folosește). El procedează imperialist, tiranic la o intropatie generalizată maladiv. Își proiectează arbitrar și pretutindeni — eul ! Pînă și o biată comparație (ce tinde cît de cît spre spectaculos) se bazează tot pe principiul magic, analogic, alchimic al corespondențelor universale. În acest „univers imaginar" ierarhiile sînt desființate : orice poate ține locul la orice. Poetul-magician suferă de o cronicizată **boală a semnelor**. Pentru el, la modul panteist, totul este (în întregime) în orice ; și orice este (oricînd) în toate. Reveria și imaginația sa sînt pronunțat anarhice. (Singura „ordine" fiind cea care poate defini diferența, originalitatea „lumii poetice" respective.) Bineînțeles că într-un asemenea context omul îl poate oricînd înlocui pe Dumnezeu, el este chiar invitat să i se substituie. Luciferismul creatorului de artă, de literatură ține de domeniul evidenței.

Din păcate, aceste ispite le-am trăit pe propria mea piele. Sînt aproape sigur că nu ajunge o viață de poet pentru a putea discerne între biata **voluptate** a imaginarului personal și **Frumusețea** reală, cea dăruită, cea insuflată de Duh. Cu siguranță că este nevoie și de un alt fel de viață. Deocamdată, tot ce am reușit să opun „creatorului de literatură" și „magicianului-a-toate-făcător" din mine a fost doar **cerșetorul** : de poeme și de talanți, de destin. Creștinismul („Ajută, Doamne, necredința mele !") postulează clar că noi, ca și creaturi, făcuți după chipul și asemănarea ei, sîntem acum în afară de divinitate ; și că — mai ales — prin dragostea și „voința" acesteia îi putem deveni co-participanți.

Cristian Popescu

vlad neagoe

Joc fără memorie

Îmi predică ursuz un individ
cu degetul întins din cușca lui de vid :
„...mintea înaltă, fruntea înaltă, privirea
înaltă,
înălțimea nopții suferințele asalta,
ciinii durerii, lacrima într-un singur
punct
unde semnele de viață, urme nu mai
sunt :
toate au fost șterse de pe metereze,
nu mai e în veac, cin-să le viseze,
au fost cojite cu ură rînd pe rînd,
fiară ce gemea în noi, și brusc urlînd
țișni ca un fior din răscolitul haos
și tot ce-a fost al meu se puse în
repaos,
coloana infinită a martirilor se-ntoarce
să ne calce,
m-au săltat în sus ca-n vîrf de lance —,
o dîră de sînge pe pereții-n clătinare
ai casei
taie ca spada amintirea, dar lasă-i,
aud : doar ochii pentru plîns, le-au
spus
în rest, pînă la ultima celulă să fie
smuls
și ce moare, în aceeași clipă, și se naște
să fie rasă și soarta ce le paște.
Valuri de-ntuneric ne spală amintirea,
suflete aruncate pe plajă nu-și văd
strălucirea :
timpul e mort și moarte seamănă
introlaltă
pe-un cer mai sus, pe-o mare mai înaltă

Și cîinii cerului, și cîinii pămîntului

Și ciinii cerului, și ciinii pămintului
mă-mpresoară
în mari haite, din stinsele izvoare,
cu mîinile cramponate de înaltul dig
în urma îngerilor înjurii cu le strig :
guri, labe de monștri mă trag adînc în
groapă
și nici o speranță nu lucește să mă
scoată
înverșunat abia de-apuc să ies la mal
că apele umflate aruncă un alt val
înăbușindu-mi strigătul de azi, de ieri
ducîndu-mi îngerii cu pierdutele învieri
ciinii barbari string cercul tot mai
strîmt
și-n clipa care trece parcă nu mai sînt,
trecînd din somn în somn hăul s-a
luminat,
și iar ajung la locul cu lumile-n hiat
unde nu se mai aud ciinii cerului și ai
pămîntului
lătrînd aprig în gura Spăimîntului.

Cum să părăsești acest sînge ce nu mai
curge
și acest timp al răului de-a fi,
Demiurge ?

Cădem ca niște blînde oase

Acum cînd soarele sîngerează în eclipse
și Dumnezeu doarme dus pe prispe
și timpul nemilos se rupe din țîțîni,
și apa disperată ne seacă în fîntîni
urgia slavă ne cotropește, se tîrîie să
ne ucidă,
sîntem un codru doborît, împresurat
de-omidă.
Sub focul urii ne ard tristețile din case,
cădem în rîul nopții ca niște blînde oase
prin care-au fluierat lungi ierni geroase,
plîngînd o țară a nimăruia pîndită de
dezastre,
vegheați de umbra stinselor astre
și de-o hoardă de cuvinte
părăsite de-aducerile-aminte.
Se vede că vom muri de vreme ce istoria
ne-a dezbinat
părăsindu-ne ca o mamă vitregă copiii
la orfelinat ;
trezindu-ne deodată că trăim și nu
murim
sub ochiul roșu turbat de stepă
s-au ridicat în sus tartarii
și-ai noștri multlăudați mancurți
i-au așteptat, le-au întins laba, i-au dus
la înaltele curți
le-au cîrpit șalvarii rupți,
i-au pus la mese cu limpezi pahare,
le-au dat de băut și de mîncare,
pe cînd ei ne-au îngrelat cerul cu
moarte.
ne-au pus lacăt la gură, clanță la
soartă
ne-au rupt numele să-l poarte
ca pe o plagă toți ciumații, toți leproșii
de înnebunesc în mormînt strămoșii
ne-au sfîșiat zborul din pasărea
măiastră
doborîtă de aceeași cumplită piatră
purtată în sin, izbită-n dimineața
disperată.

De te naști azi, de mori mîine

De te naști azi, de mori mîine
printre umbrele streine
mult prea strîmbe, prea haine,
în cumpănă pui cît piere, cît rămîne
în dricul toamnei, în memoria speciei
gata să se prăbușească
pe dulcea mătase a mării.
Și viața asta curgătoare
șiroind printre degete
nici pentru o clipă nu te cheamă
la festinul focului :
stins a fost în amintire
în fragedul pîntec al cuvintelor
prin care se plîmbă silabele goale
ca niște tîrfe pe plajă.
Doar moartea și suferința iau,
iau vorba de la capăt
de te naști azi de mori mîine
printre umbrele streine.

Rătăcitul orînd

Prea multa suferința, stelele se
îndepăr
pînă și moartea e gravidă, veșnic t
în chinurile românului ce nu mai
sfî
nu e nici un mormînt care să ne în
un neam întreg sub apă,
mai trist ca întîmplările neîntîmpl
întinse pe sub morți ,inscrise pe sp
Fă-te Doamne din cer spre pămînt
cu ochiul peste-al nostru rătăcit or
din Bugeacuri, din Ardealuri,
din Moldove, de sub grele dealuri
din cetăți și oase frînte, din cernit
Buc
din lumina pîngărită, lină
strînge sevele luminii într-un
neîntrerupt Ve
ca un zeu cumplit cu văzul viu
să arunce pietre, spumegînd lavă
peste toată scîrnăvia slavă
pe cînd mamele cu ochii-n streșini
t
urmăresc pata de sînge dilatînd vi
fa

Pielea aprinsă

Prin pielea aceasta aprinsă
trec păsările și îngălbenesc
Prin rănile pielii aprinse
trec suferințele surîzînd
și îngălbenesc.
De foarte mulți ani
cineva nu mai poate trăi
în pielea aceasta aprinsă
și îngălbenește.
Viața și-o duce într-un fulger
și umbra-i din nou sîngerează
în pielea aprinsă
și îngălbenește.
Ca un astru îngîndurat
cu galben trist e fulgerat
dulce blasfemie
într-un ritm suspendat
prin pielea aceasta aprinsă
se strecoară un șarpe
lunecă în iarbă
și îngălbenește.
Gîndul la viață
revine în lume ca o piatră
înconjurată de aerul greu
și îngălbenește de iartă.

despre...

Limbajul dual (II)

Poet al abisului lăuntric, Aurel Pantea se ține la suprafață într-un punct de „observație feroce". Poemul său are, din această cauză, o dublă încordare. El se aruncă, pe de o parte, în vertijul limbajului vizionar și se crispează, pe de alta, într-o funcție scripturală ce se îndîrjește în coerența și precizia spectacolului revelator. Reporter și scafandru în același timp, poetul combină cele două limbaje într-un registru dual, supraveghind viziunea cu un ochi de o fixitate atroce. El dezlănțuie stihia introspecției și-i contemplă evoluția răvășitoare, stenografiind senzațiile crude scoase de aceasta din adîncuri. Dar în această operație de submersiune în stihial el se delega doar parțial, păstrînd în rezervă funcția glacială a contemplației. Vedeniile sale capătă astfel duritatea unor mărturii spectrografice și dacă limbajul se îmbată de fervoarea senzualității, poetul, în schimb, își privește ce detașare de clinician propria destructurare. El introduce în poem un limbaj de supraveghere care dublează limbajul participativ, inflamat. Limbajul aprig, de forare, se împletește cu cel analitic. Acest limbaj secund se dedă adesea la exerciții de abstractizare și de încifrare, dar de regulă el e contras într-un regim obiectiv al viziunii. Și tocmai detașarea de sine dă atrocitate confesiunii, programînd-o ca fatalitate. Inspecția sinelui e fără milă și fără scrupule. Ea inventariază precaritățile interioare, rupturile și pulsiunile, raportîndu-le într-un limbaj cinic prin exactitate și himeric, prin vehemență. Forța de a-și materializa stările, de a le transpune într-o sintaxă sanguinică, face din Aurel Pantea un expresionist al peisajelor subliminale. Confesiunea lui devine terifică și halucinantă prin visceralizarea imponderabilelor, prin patosul concretizărilor. Angajată de o vocație a capătului și de un fanatism al preciziei, ea nu reculează niciodată din fața spectrului hidos pe care-l descoperă în drumul său. Nimic fascinatoriu nu o oprește sau deviază, mînată înainte de urgența unui imperativ depozițional. Introspecția e inexorabilă ca un aparat de filmat, pătrunzînd în chimismul interior cu lentile transfocatoare. „Biografia" smulsă din hăuri devine, astfel, o țesătură deasă de teroare, de angoasă, o paradigmă a dejecțiilor și disfuncțiilor lăuntrice. O scriitură convulsivă, aprigă, o poartă din alienare pînă în densitatea „neagră" a imploziei infernale. Un coșmar al cărui punct de fugă e un miraj al neantului și un orizont ce se contrage într-un hău negru constituie zaristea existențială în poezia lui Aurel Pantea : „Cum s-ar băga cineva într-un tablou / și l-ar roade / mii de disiuncții / și i-ar atîrna pielea afară, / astfel trăiesc / în refuzuri și tremur tot, / lovit hulpav și parțial de ficțiune, / soțul cărnii, cel care umblă stacojiu / pe după hălci, / în dogoarea instinctelor, / hibridul, / mohoreala umedă înainte de intrarea / ei în lunga serie a hoiturilor abstracte / din mine, / în arșița lor. // Astfel ar începe o biografie. // Totul se întîmplă cum ai trage brusc / niște cearceafuri și-ar apare jilăveala / unui peisaj sau cum ai tăia / în tine și ceva s-ar zgîrci tare, iar în durerea / aceea poate năvăli dintr-o dată mult / din propriul tău trecut, negru, / intens negru, / încît nu-ți mai pasă". Dar poetul nu practică nici o clipă elegia existențială, eliminînd cu totul registrul de compasiune din propria confesiune. Poemul său n-are gustul deplorării și nici nu recurge la cheia facilă a retoricii dramatizante. Cele două limbaje, cel contemplativ și cel explorator, se ciocnesc ca două ireductibile, agresîndu-se reciproc și contaminîndu-se doar în eliberarea tensiunii. Tinzînd să se suprime unul pe altul, ele se oprimă doar într-o competiție la limita himericului.

Pe de altă parte, e vizibilă de îndată zvîcnirea poemului în contact cu elanul vizionar și domolirea sa în golful contemplativ. Scăpat din chingi, acesta se aruncă brutal într-o imagistică vehementă, denivelînd grosolan planurile discursului. Metafora țîșnește în abisalitate și plonjează în stihial, rupînd impetuos barajele luciditații. Poetul trage atunci disperat de hățuri, bruschează planurile poemului și-i răsucește perspectiva spre a se ține deasupra vîrtejului. Funcția contemplativă și tariful de coerență sînt mereu amenințate de emergența materializării, de vertijul concretizărilor. Rareori abstracțiile au fost atît de „borțoase" ca în poezia lui Aurel Pantea și luciditatea atît de expusă dezintegrării. Violența transei vizionare tîrăște ființa în pragul delirului și la limita demenței. Cînd atinge acest strat de foc și limfă al epifaniilor subliminale, cînd limbajul îl antrenează nu în spectacolul genezei grotești a lumii, ci chiar în principiul acesteia, poetul se îngrozește singur de propria performanță și-și caută febril o cale de ieșire. Din sintaxa de lavă a viziunii el sare atunci direct în apa rece a reflexiei. Dar diferența de adîncime dintre limbajul răcoros al contemplației și cel magmatic al viziunii e și o diferență de tensiune lirică. Poetul iese la mal, e-adevărat, dar și poemul se împotmolește. Obișnuit cu aerul încărcat al abisului, el se sufocă în cel rarefiat al meditației : „Amiază expusă, umflături pe un pîntec / de moloh, glasuri și străzi, rezistă, // retrage-te // urcă, de sub instincte / răsare movila / cu boașele umflate ale morții mascul, // amiaza naște, în artere toate cotloanele se holbează / la imaginea ei de femeie prăbușită, // găsește-ți direcția, pentru Dumnezeu, găsește-ți direcția, / o să rămîi pe afară, în interioare umblă inși / legați de imagini de inși, în serii / interminabile. Le simt reciful. // Cine spre cine se întoarce și ce vede / cînd revine și unde încremenește / ultimul eu, ce găuri, ce propoziții, // a fi e forma absolută a ignoranței" **(Ce găuri, ce propoziții).** Există în poezia lui Aurel Pantea o spaimă existențială de propriile viziuni. Poetul simte tensiunea aprigă a unei limite finale pe care imaginarul dezlănțuit a atins-o și ființa sa recu-

leazā crispată din fața acesteia. mai există și o spaimă semantic aceste viziuni. Destul de des poe teme că acestea nu vor fi înțele atunci le trage în coadă o „m clarificatoare : „Vorbesc dintr-o // Rece de Flaubert și încă cev vire rezumat, / ce să fac cu acest luri mărunte ce vin / din azi și i zgomote / de rozătoare flămînde de gips, brațele destinse. Îmi asc leriile. Urbe de spectre / plictisit cerul lor". Această morală ase ultimului vers din poemul citat, regulă, de o redundanță desăvîr absolut inutil, firește, să mai sp poetul se teme tocmai de ceea c trebui și că e temerar acolo und cuveni să fie mai rezervat. Căci ua de transmisie a obscurității, f mele lui, o constituie chiar limba telectual, reflexul de a traduce nea în abstracții și elevate. Abr cu care el ține la o echivalență nată a sintaxei primordialelor și echilibru între senzația crudă și tația subțire face ca poemele să adesea în stridențe. Cîntatul p voci devine atunci disfuncționa ținînd triluri de voce în schimba să nu mai pomenesc de înclinați prețiozitate de care suferă irem aceste prestații intelectualiste și se potrivește ca nuca în perete bianța turbionară a viziunii.

Atașat ciclului „Zile cu Bouv Pécuchet" care dă și substanța mensiunea acestui al treilea volu clul „Negru pe negru" probează taxă eliptică și dialogală. Atm obsesiile, temele nu sînt aici alte cum Aurel Pantea e un poet ce voie de suportul anvergurii spr ordona fulguranțele subliminal tr-o viziune, această manieră co inventată anume spre a claca. ile trec razant cu viziunea, se trîmbițează scurt iar poemele în loc să implodeze. Cele cîteva gale" au convocat o voce de pris nu face decît să umfle puțin te colo unde poetul a simțit că fervoare imaginativă nu și-a punctul freatic. Handicapate dir locului de această decompresie rioară și de căderea bruscă a te vizionare, poemele din final strează doar că, de vrea cu to dinsul, Aurel Pantea poate sc prost. Însă în ciuda acestor efor rămîne un supraveghetor al lăuntric. Starea lui de grație e senzuală, entropia științică.

Al. Cistel

EPISTOLA SFÎNTULUI APOSTOL PAVEL CĂTRE ROMANI

CAPITOLUL 13
Supunere față de stăpâniri. Iubirea frățească. Apropierea Zilei lui Hristos

1 Tot sufletul[105] să se supună înaltelor stăpâniri ; că nu este stăpânire decât de la Dumnezeu; iar cele ce sunt, de la Dumnezeu sunt rânduite.
2 Ca atare, cel ce se împotrivește stăpânirii, rânduielii lui Dumnezeu i se împotrivește. Iar cei ce se împotrivesc își vor atrage osândă.
3 Că dregătorii nu pentru fapta bună sunt frică, ci pentru cea rea[106]. Vrei dar să nu-ți fie frică de stăpânire ? : Fă binele și vei avea laudă de la ea ;
4 căci ea ție-ți este slujitoare a lui Dumnezeu spre bine. Dar dacă tu faci rău, teme-te, că nu'n zadar poartă sabia ; pentru că ea este slujitoare a lui Dumnezeu, răzbunare a mâniei Lui asupra celui ce săvârșește răul.
5 Pentru aceasta e nevoie să vă supuneți, nu numai din pricina mâniei, ci și în virtutea conștiinței.
6 Că de aceea și plătiți dări ; căci dregătorii sunt slujitori ai lui Dumnezeu, ca'ntru aceasta să stăruiască.
7 Dați-le tuturor cele datorate: celui cu darea, darea; celui cu vama, vama; ceelui cu teama, teama; celui cu cinstea, cinstea.
8 Nimănui cu nimic să nu-i fiți datori, decât cu iubirea unuia față de altul ; fiindcă cel ce-l iubește pe altul a plinit Legea.
9 Pentru că porunca : **să nu săvârșești adulter ; să nu ucizi ; să nu furi ; să nu mărturisești strâmb ; să nu pofțești** și oricare alta se cuprind în acest cuvânt, adică : **să-l iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți.**
10 Iubirea nu-i face rău aproapelui ; așadar, iubirea e plinirea Legii.
11 Și aceasta, întrucât cunoașteți timpul; că de-acum e ceasul să vă treziți din somn; că mântuirea este acum mai aproape de noi decât în clipa când am crezut.
12 Noaptea-i pe sfîrșite, apropiatu's-a Ziua[107]. Să lepădăm dar lucrurile întunericului și să ne îmbrăcăm în armura luminii.
13 Așa ca-n plină zi, să umblăm cuviincios, nu în ospețe și'n bețiii, nu în desfrînări și'n fapte de rușine, nu în ceartă și'n invidie ;
14 ci îmbrăcați-vă în Domnul Iisus Hristos, iar grija pentru trup să nu o faceți spre pofte.

CAPITOLUL 14
Să nu-i judeci pe aproapele tău. Să nu-i fii fratelui tău piatră de poticnire.

1 Pe cel slab în credință primiți-l fără să-i judecați gândurile[108].
2 Unul crede că poate să mănânce de toate ; cel slab însă mănâncă legume.
3 Cel ce mănâncă să nu-l disprețuiască pe cel ce nu mănâncă, iar cel ce nu mănâncă să nu-l judece pe cel ce mănâncă ; pentru că Dumnezeu la primit.
4 Cine ești tu, cel ce judeci pe servul altuia[108] ? Pentru stăpânul său stă el în picioare sau cade. Dar se va ține'n picioare, căci Domnul are putere să-l facă să stea drept.
5 Unul deosebește o zi de alta, iar altul judecă toate zilele la fel. Fiecare să-și aibă'n minte deplina sa încredințare.
6 Cel ce ține ziua[109], pentru Domnul o ține ; și cel ce nu ține ziua, pentru Domnul n-o ține. Și cel ce mănâncă, pentru Domnul mănâncă, fiindcă-I mulțumește lui Dumnezeu; și cel ce nu mănâncă, pentru Domnul nu mănâncă, și-I mulțumește lui Dumnezeu.
7 Că nimeni dintre noi nu trăiește pentru sine și nimeni nu moare pentru sine.
8 Că dacă trăim, pentru Domnul trăim : și dacă murim, pentru Domnul murim. Așadar, și dacă trăim, și dacă murim, ai Domnului suntem.
9 Căci pentru aceasta a trăit și a murit și a înviat[110] Hristos, ca El să stăpânească și peste morți și peste vii.
10 Dar tu, de ce-l judeci pe fratele tău ? sau tu, pe fratele tău de ce-l disprețuiești ? Fiindcă toți ne vom înfățișa înaintea scaunului de judecată al lui Dumnezeu.
11 Că scris este : **Viu sunt Eu ! — zice Domnul — ; Mie Mi se va pleca tot genunchiul și toată limba-I va da slavă lui Dumnezeu.**
12 Astfel că fiecare din noi va da seama despre sine înaintea lui Dumnezeu.
13 Așadar, să nu ne mai judecăm unii pe alții, ci mai degrabă judecați aceasta : să nu pui în calea fratelui piatră de alunecare sau de poticnire[111].
14 Știu și sunt încredințat în Domnul Iisus că nimic nu este spurcat prin sine [112] ; dar pentru cel ce gândește că ceva e spurcat, pentru acela spurcat este.
15 Dacă însă din pricina mâncării[113] fratele tău se mâhnește, tu nu mai umbli potrivit iubirii. Cu mâncarea ta nu-l da pierzării pe acela pentru care a murit Hristos.
16 Așadar, să nu fie bunul vostru defăimat,
17 căci împărăția lui Dumnezeu nu este mâncare și băutură, ci dreptate și pace și bucurie întru Duhul Sfânt ;
18 și cel ce'ntru aceasta-I slujește lui Hristos este bineplăcut lui Dumnezeu și cinstit de oameni.
19 Ca atare, să le urmăm pe cele spre pace și pe cele spre zidirea unuia de către altul.
20 Nu strica, de dragul mâncării, lucrul lui Dumnezeu. Toate sunt curate, dar sunt un rău pentru omul care mănâncă spre'mpiedicare.
21 E bine să nu mănânci carne, nici să bei vin, nici să faci ceva de care fratele tău se'mpiedică, se poticnește sau slăbește.
22 Credința pe care o ai, s'o ai pentru tine însuți în fața lui Dumnezeu. Fericit este cel ce nu se osândește pe sine în ceea ce alege[114].
23 Dar cel ce are îndoieli e osândit dacă mănâncă, fiindcă n-o face din credință. Și tot ce nu-i din credință e păcat.

CAPITOLUL 15
Să-i placă semenului tău, nu ție însuți. Aria misionară a lui Pavel. Un plan de călătorie la Roma

1 Datori suntem noi cei tari să purtăm slăbiciunile celor neputincioși și nu nouă înșine să ne facem plăcuți ;
2 ci fiecare din noi să i se facă plăcut aproapelui său în ceea ce este bun spre zidire.
3 Că și Hristos nu Luișă făcutu-S'a plăcut, ci după cum este scris : **Ocările celor ce Te ocărăsc pe Tine au căzut asupra Mea.**
4 Fiindcă toate câte mai'nainte s'au scris, spre învățătura noastră s'au scris, ca prin răbdarea[115] și mângâierea Scripturilor să avem nădejde.
5 Iar Dumnezeul răbdării și-al mângâierii să vă dea vouă ca unii pentru alții să fiți într-un gând, potrivit lui Iisus Hristos,
6 pentru ca toți laolaltă și cu o singură gură să-L slăviți pe Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos.
7 De aceea, primiți-vă unii pe alții așa cum și Hristos v'a primit pe voi, spre slava lui Dumnezeu.
8 Căci spun: Pentru adevărul lui Dumnezeu S'a făcut Hristos slujitor al tăierii'mprejur[116], ca să se plinească făgăduințele date părinților.
9 Cât despre neamuri, ele să-L slăvească pe Dumnezeu pentru mila Lui, precum este scris: **Pentru aceasta Te voi lăuda între neamuri și voi cânta numele Tău.**
10. Și iarăși zice : **Voi, neamuri, veseliți-vă cu poporul Său.**
11 Și iarăși : **Lăudați pe Domnul toate neamurile ; lăudați-L pe El toate popoarele.**
12 Și iarăși, zice Isaia : **Fie-va rădăcina lui Iesei Cel Ce Se ridică să domnească peste neamuri ; întru Acela neamurile vor nădăjdui.**
13 Iar Dumnezeul nădăjdii să vă umple pe voi de toată bucuria și pacea în credință, ca prin puterea Duhului să prisosiți[117] întru nădejde.
14 Însă, frații mei, și eu însumi sunt încredințat asupra-vă că și voi sunteți plini de bunătate, plini de toată cunoștința, putând și voi înșivă să vă povățuiți unii pe alții.
15 Dar, fraților, v'am scris pe-alocuri mai cu'ndrăzneală, spre a vă face să vă aduceți aminte de harul ce mi-a fost dat de Dumnezeu.
16 să fiu eu slujitor al lui Iisus Hristos la neamuri, preoțește slujind Evanghelia lui Dumnezeu pentru ca prinosul[118] neamurilor, sfințit în Duhul Sfânt, să fie bineprimit.
17 Așadar, în Iisus Hristos am lăuda în cele ce sunt către Dumnezeu.
18 Căci nu voi îndrăzni să vorbesc ceva din cele ce n'a lucrat Hristos prin mine spre aducerea neamurilor la ascultare, cu vorba și cu fapta,
19 cu puterea semnelor și a minunilor, cu puterea Duhului Sfânt, așa încât de la Ierusalim și'mprejurimile lui până în Iliria am împlinit propovăduirea Evangheliei lui Hristos,
20 râvnind astfel să binevestesc nu acolo unde Hristos fusese numit[119], ca să nu zidesc pe temelia altuia,
21 ci după cum e scris : **Cei cărora nu Le-a fost vestit Îl vor vedea; și cei ce n-au auzit de El vor înțelege.**
22 E pricina pentru care am și fost de multe ori împiedicat să vin la voi.
23 Dar acum, nemaiavând loc[120] în aceste ținuturi și de multe ori având dorința să vin la voi
24 când va fi să mă duc în Spania...[121] Căci nădăjduiesc să vă văd în trecere și să fiu însoțit de voi acolo, de va fi ca mai întâi să mă bucur de voi pentru o vreme.
25 Acum însă mă duc la Ierusalim în slujba sfinților.
26 Căci Macedonia și Ahaia au binevoit să facă o strângere de ajutoare pentru săracii dintre sfinții din Ierusalim.
27 Au binevoit și le sunt datori. Că dacă neamurile s'au împărtășit de cele duhovnicești ale lor, datoare sunt și ele să le slujească în cele trupești.
28 Așadar, după ce voi face aceasta și le voi încredința această roadă[122], voi trece în Spania pe la voi.
29 Și știu că venind la voi, cu deplinătatea binecuvântării lui Hristos voi veni.
30 Dar vă rog, fraților, pentru Domnul nostru Iisus Hristos și pentru iubirea Duhului, ca împreună cu mine să vă luptați în rugăciunile voastre către Dumnezeu pentru mine,
31 ca să scap de necredincioșii din Iudeea și ca slujirea mea la Ierusalim să fie bineprimită de către sfinți,
32 așa ca prin voia lui Dumnezeu să vin la voi cu bucurie și'n mijlocul vostru să-mi iau oarecare odihnă[123].
33 Iar Dumnezeul păcii să fie cu voi cu toți. Amin !

CAPITOLUL 16
Urările lui Pavel pentru cei din Roma. Doxologie

1 V'o încredințez pe Febe, sora noastră[124], care este diaconiță[125] a Bisericii din Chenhrea,
2 ca s'o primiți în Domnul, cu vrednicia cuvenită sfinților, și să-i fiți de ajutor în orice lucru ar avea nevoie din partea voastră. Că și ea multora le-a fost de ajutor, și mie însumi.
3 Îmbrățișați-i pe Priscila și Acvila, împreună-lucrători cu mine în Hristos Iisus.
4 — cei ce capul și l-au pus[126] pentru viața mea și cărora nu numai eu le mulțumesc, ci și toate Bisericile neamurilor —,
5 precum și Biserica din casa lor. Îmbrățișați-l pe Epenet, iubitul meu, care este pârga întru Hristos a Asiei.
6 Îmbrățișați-o pe Maria, care mult s'a ostenit pentru voi.
7 Îmbrățișați-i pe Andronic și pe Iunias, cei de un neam cu mine[127] și frații mei de temniță, care sunt vestiți între apostoli și care înaintea mea au fost întru Hristos.
8 Îmbrățișați-l pe Ampliat, iubitul meu întru Domnul.
9 Îmbrățișați-l pe Urban, împreună-lucrător cu noi întru Hristos, și pe Stahis, iubitul meu.
10 Îmbrățișați-l pe Apelles, cel încercat întru Hristos. Îmbrățișați-i pe cei din casa lui Aristobul.
11 Îmbrățișați-l pe Irodion, cel de un neam cu mine. Îmbrățișați-i pe cei din casa lui Narcis, care sunt întru Domnul.
12 Îmbrățișați-i pe Trifena și pe Trifosa, cei ce s'au ostenit întru Domnul. Îmbrățișați-o pe draga Persida, care mult s'a ostenit întru Domnul.
13 Îmbrățișați-i pe Ruf, cel ales întru Domnul, și pe mama lui și a mea.
14 Îmbrățișați-i pe Asinerit, pe Flegon, pe Hermes, pe Patrova, pe Herma și pe frații care sunt împreună cu ei.
15 Îmbrățișați-i pe Filolog și pe Iulia, pe Nereu și pe sora lui, pe Olimpan și pe toți sfinții care sunt împreună cu ei.
16 Îmbrățișați-vă unii pe alții cu sărutare sfântă. Pe voi vă îmbrățișează toate Bisericile lui Hristos.
17 Și vă rog, fraților, să vă păziți de cei care fac dezbinări și poticniri împotriva învățăturii pe care ați primit-o. Feriți-vă de ei.[128].
18 Că unii ca aceștia nu-I slujesc Domnului nostru Iisus Hristos, ci pântecelui lor ; și prin vorbe atrăgătoare și cuvântări plăcute înșeală inimile celor simpli.
19 Fiindcă ascultarea[120] voastră este cunoscută de toți. Mă bucur deci de voi, dar vreau să fiți prevăzători cu binele și neamestecați cu răul. [130]
20 Iar Dumnezeul păcii îl va zdrobi curând pe Satana sub picioarele voastre. Harul Domnului nostru Iisus Hristos cu voi !
21 Vă îmbrățișează Timotei, cel împreună-lucrător cu mine, și Luciu și Iason și Sosipatru, cei de un neam cu mine.
22 Vă îmbrățișez în Domnul eu, Tertius, care am scris epistola.[131]
23 Vă îmbrățișează Gaius, gazda mea și a toată Biserica. Vă îmbrățișează Erast, vistiernicul cetății, și fratele Cvartus.
24 Harul Domnului nostru Iisus Hristos să fie cu voi cu toți. Amin !
25 Iar Celui Ce putere are să vă întărească după Evanghelia mea și după propovăduirea lui Iisus Hristos, potrivit cu descoperirea tainei celei ascunse din timpuri veșnice,
26 dar arătată acum și, prin Scripturile proorocilor, după porunca veșnicului Dumnezeu cunoscută la toate neamurile spre ascultarea credinței —
27 Unuia Înțeleptului Dumnezeu fie-I slava prin Iisus Hristos în veci vecilor. Amin !

---

105 Suflet : aici, cu înțelesul de persoană : fiecare : fiece ins (ca în expresia : acolo trăiesc atâtea suflete).

106 Fapta rea : delictul, infracțiunea sau crima de drept comun : aceea care tulbură viața societății și contravine legilor ideale (așa cum Pavel le consideră pe acelea ale Imperiului).

107 „Ziua" sau „Ziua Domnului" (1 Co 1, 8 ; 5, 5 ; 2 Co. 1, 14) desemnează momentul Celei de a doua Veniri (Parusia), moment pe care creștinii veacului primar îl simțeau aproape. Chiar dacă, în perspectiva istorică, acest moment rămâne încă necunoscut (Mt. 24, 36), așeptarea lui în stare de veghe constituie unul din principalii piloni ai moralei creștine.

108 Fără să-i pună întrebări asupra părerilor lui (încă neconsolidate).

109 Al lui Dumnezeu.

110 În unele variante manuscrise : a murit și a înviat. În textul de față, opțiune pentru varianta cea mai cuprinzătoare : Hristos e Domn peste vii și din toate timpurile, atât pentru cei din vremea Sa cât și pentru cei de după Înviere.

111 Înțeles dublu : să nu-i întinzi fratelui tău o cursă prin care să se'mpiedice sau să cadă ; să nu i te faci pe tine însuți, prin exemplul tău prost, pricină de împiedicare sau cădere.

112 E vorba de alimentele supuse restricțiilor cultuale.

113 Pentru faptul că tu consumi o mâncare supusă restricțiilor.

114 În ceea ce discerne : în opțiunea lui.

115 Răbdarea ca forță de a rezista ; perseverența în fața obstacolelor sau încercărilor.

116 Al celor tăiați împrejur.

117 Să vă întreceți pe voi înșivă.

118 Ofranda, Apostolatul e o Liturghie în care sufletele celor convertiți sunt ofranda pe care Iisus Hristos I-o aduce lui Dumnezeu prin mijlocirea oficiantului.

119 Unde numele lui Hristos n'a ajuns încă să fie rostit.

120 Nemaiavând spațiu de propovăduire.

121 Frază neterminată : suspendată probabil sub semnul incertitudinii. De altfel, nu știm cu siguranță dacă Pavel și-a realizat această dorință de a ajunge până în Spania.

122 Rezultatul colectei inițiate de Pavel printre creștinii din Asia Mică în favoarea celor înfometați din Ierusalim (vezi și Ga. 2, 10 ; 1 Co 16, 1—4 ; 2 Co 8—9).

123 Înțelesul exact al verbului : a se odihni în urma unui efort, spre refacerea puterilor în vederea următorului (pauza unui sportiv între două întreceri).

124 După toate probabilitățile, purtătoarea epistolei.

125 În Biserica primară exista instituția diaconițelor (diaconeselor), femei evlavioase în serviciul comunității dedicate mai ales asistenței bolnavilor și săracilor ; e posibil să fi avut un rol auxiliar și în ritualul botezării femeilor.

126 Literal : și-au plecat grumazul (= și-au oferit viața ; au riscat). Pentru Acvila și Priscila vezi FA 18, 2

127 În sensul foarte larg : aparținând aceluiași neam Vezi și 9, 3

128 E vorba de primii sectanți ai Bisericii : iudaizanții ale căror metode devin tipice pentru toți cei de mai târziu.

129 În dublul sens : ascultarea mesajului evanghelic și supunerea față de el (vezi și 1, 5 și nota).

130 Înțelepți (prudenți) în fața binelui (care poate înșela, ca în cazul sectanților de care e vorba) și fără compromisuri față de agresiunea răului.

131 Tahigraful căruia Pavel i-a dictat epistola.

CARAGIALE
ZEI ŞI ANAT

Primii detractori ai lui Eminescu sînt şi primii detractori ai lui Caragiale : dascăli care urăsc „Junimea", care cred că Maiorescu este ateu, filosemit, mason, membru al unor societăţi secrete, corupător de suflete curate gata să opereze cele mai infame tranzacţii cu bunurile materiale şi spirituale ale naţiunii. Pînă la premiera „Nopţii furtunoase" Caragiale nu are parte de duşmănii trainice şi de detractori de nădejde. Abia spectacolul cu numita piesă ne dă posibilitatea să constatăm energia cu care spiritul conservator al vremii refuză propunerile scriitorului. Scrie Frederic Dame : „Mărturisesc că mi-e ruşine să povestesc aici asemenea lucruri" (întîmplate pe scenă : vezi **Românul**, ian. 1879). Multă vreme în jurul spectacolelor lui Caragiale a plutit mereu întrebarea : pînă unde putem înainta cu lectura operei ? Cît putem dezvălui din ceea ce sugerează scriitorul ? Nu numai în jurul „Nopţii furtunoase", ci şi în jurul spectacolelor cu **D'ale carnavalului** sau chiar cu **Conu' Leonida**... apăreau indignaţii. „Mărturisesc că ne e ruşine să privim asemenea lucruri" a devenit o reacţie corală, deloc greu de înţeles, mai ales în vremile în care piesele vedeau, întîiaşi dată, luminile rampei.

Reacţiile, prin urmare, nu sînt greu de înţeles. Scriitorul calcă tabu-urile unei societăţi care, atunci, încerca să-şi descopere reperele, sărbătorile naţionale, oamenii mari. Aflată la începutul întemeierilor — Unirea se întîmplase cu douăzeci de ani în urmă, cucerirea independenţei cu doi — ţara respira sentimentul augural al deşteptării. Trăia euforia iniţiativelor. Fiecare putea deveni important, oricine putea sui în empireul aleşilor. Limbajul sărbătoresc domina această lume ce ieşea din starea larvară, amorfă. Această lume care, iată, căpăta personalitate, se individualiza, îşi selecta liderii ! Care investea ideea de cetăţean cu sens aparte. Să spunem sacru. Stilul expansiv muntean colora entuziasmul cetăţenesc al aurorei democratice române cu lozinci noi, energice.

Eminescu şi Caragiale împlinesc, în această lume a începuturilor, două necesităţi stringente. Primul rescrie istoria sacră a neamului, îi face educaţia sentimentală, îi dă — prin finalul tragic — certitudinea că are acces la limbajul secret al înţelepţilor. Eminescu dă o identitate, numeşte, ispăşeşte. El este întemeietorul unei religii naţionale. El este poet, primul sfînt al României moderne.

Caragiale desacralizează, tulbură solemnităţile, cenzurează entuziasmele unui timp al exaltării. El domină spaţiul profan al necesităţii urgente. Dacă Eminescu aparţine teritoriului demiurgic al nocturnului, Caragiale este — aşa cum arată undeva Laurenţiu Ulici — creatorul spaţiului diurn. Cei doi umanizează acest timp al începuturilor : din infinitatea spaţio-temporală, ei detaşează ritmul zilelor şi al nopţilor. Îl adecvează umanului. Dacă nocturnul este cotinuu, definind o solidaritate cu forţele germinatoare, diurnul este discontinuu, detabulizant. El exprimă repetitivul, fragmentarul. Nocturnul e constructiv, diurnul e rebel. Pentru Eminescu, politica înseamnă destin, pentru Caragiale, eşafodaj comic. Omul lui Caragiale, erou, nu al istoriei, ci al cotidianului, se exprimă fragmentar. El nu mai e solidar cu Fiinţa. Progresul, scrie Jung, a rupt omul de arierplanul său. Eroii lui Caragiale se exprimă **în absenţa** rădăcinilor. Ei n-au istorie. Sau cînd se implică în istorie, o fac precum Stavarache : încearcă a căuta acolo un refugiu. **Un loc în care se pot ascunde.** O subterană protectoare.

Demonii lui Eminescu se retrag mereu către general : sînt reci, depărtaţi, abstracţi. Răul e un principiu germinator sau măcar boală metafizică. Demonii lui Caragiale iau înfăţişarea populară a dracilor, participînd din plin la bîlciul deşertăciunilor. Ei eşuează în încercarea de a-şi duce misia pînă la capăt. **Sînt mici.** Răul diavolesc eşuează în capcanele, prea numeroase, ale imediatului. **Răul** de dincolo e mult mai puţin eficient decît răul de lîngă noi.

În întemeierea românescului modelele Eminescu şi Caragiale merg alături şi firesc este să le descoperim complementare. Şi tot firesc e ca în anumite epoci ele să fie desincronizate. Interesul pentru Eminescu creşte copleşitor în momentele ce urmează Unirii de la 1918. El este patronul unei renaşteri naţionale şi gîndirea abisală a unor Blaga, Pârvan, Mircea Eliade, îl are drept reper. El este, pentru toţi, omul deplin al culturii române, cel care a imaginat în numele Daciei Felix şi a Insulei lui Euthanasius. Caragiale îşi trimite în arenă ideile nu prin profesorii de naţionalism, ci prin marile personaje ale **scenei istorice.** El le-a eliberat ; el le-a profetizat. El a compătimit cu ele. Rică Venturiano este însuşi tînărul Caragiale. Aşa că dacă scriem că Tache Ionescu este un personaj al repertoriului caragialesc, n-o facem decît pentru a contextualiza întrebarea: „Un Ionesco dans le cabinet ? Où va ce pauvre pays ?" Imediat poate confirma teza caragialescă : **înfăptuirea.** De la o zi la alta, asistăm la ieşirea la rampă nu numai a benignilor Mitică, Mache, Lache, ci şi a eficienţilor Tache (Ionescu) sau Nae Ionescu. Ei, Ioneştii, fac istoria. El îi restituie lui Caragiale statutul demiurgic. Politica românească îşi va desfăşura existenţa-i cotidiană cu aceste personaje numite de autorul **Scrisorii pierdute.**

★

Cel care va împlini onomastica acut caragialescă a renaşterii naţionale va fi Nae Ionescu. Prin fragmentarism, spectacol dezinhibat, negativism, cinism, Nae Ionescu aparţine celor mai însemnaţi urmaşi ai lui Caragiale din Cultura română. Distrugător de tabu-uri, el joacă între profesorii de filozofie ai deceniilor al treilea şi al patrulea rolul pe care Caragiale îl joacă în literatura ultimelor decenii ale secolului trecut. El împinge înainte afirmarea spiritului muntenesc, în contextele altor urgenţe. Caragializînd în spectacolele-i universitare, el este atras, în demersurile-i filozofice, de Eminescu, „a cărei linie în oarecare măsură o urmează, radicalizînd-o" (**Ion Negoiţescu**, Istoria literaturii române, Minerva, 1991, p. 346).

Caragiale este o invitaţie la radicalizare şi vom înţelege mai bine „modelul Caragiale în deceniul al patrulea" dacă plecăm de la premisa că momentul cel mai înalt al cariagialiadei deceniului este **Nu** al lui Eugen Ionescu. **Nu** ar fi documentul reducţiilor într-un timp al exceselor de factură ideologică, estetică, politică, jurnalistică. Spiritul gregar al generaţiei avea nevoie de o cenzură. Atracţiile Eminescu — Caragiale se repetă şi în interiorul generaţiei. Dacă **Nu** este momentul diurn al negaţiei, momentul nocturn ar fi reprezentat de cărţile lui Mircea Eliade. Hinduismul, yoga, misterul complementarităţii, istoria religiilor reprezintă o derivaţie eminesciană, o idee prelungită de un savant rebel. Deceniul al patrulea înseamnă exaltarea lui Eminescu de extrema dreaptă politică, pe de o parte, pe de altă parte, îl divulgă pe Caragiale ca **ultim ocupant fanariot** Dar tot deceniul al patrulea îşi constituie redutele critice în care Călinescu, Cioculescu, Sebastian, Pompiliu Constantinescu, Perpessicius apără imaginea exactă a marilor clasici. Aş spune că o dată cu încercările insistente ale corifeilor politici de a anexa opera lui Eminescu, o dată cu încercările aberante de a-l respinge pe Caragiale, apar cărţile fundamentale ale

eminescologiei sau ale caragialeologi românești.

Dar adevărat este că drumul înap pe care l-au încercat curentele extr miste a început să devină un traseu mai des frecventat de amatorii de li ratură. O dată cu fixarea imaginii op rei, asistăm la transformarea ei pri tr-o Rückverwandlung, o transforma retroactivă, realizată sub tirania ultim lui moment politic.

★

Şi în deceniul al cincilea — spre sf şitul lui, mai ales, şi în deceniul al selea imaginile operei suportă deforn rile presiunii politice. Caragiale şi Er nescu sînt anexaţi ocupantului : op lor trebuia să participe la amplul p ces de culpabilizare a trecutei orîndu Abia deceniul al şaptelea inaugure lectura normală a operelor fundam tale : actualitatea lui Eminescu, a Caragiale devin fierbinţi în momen ieşirii în arenă a unei generaţii de itori care îşi caută un refugiu pr tor ; un capăt de şir. O origine nob ră. **Trebuiau să poarte un nume** e p mul care operează necesara identific dintre Poet şi sufletul naţional. O d cu Nichita Stănescu, generaţia desco ră cîteva mari poeme eminesciene. **în metru antic** devine text fundame al acestui timp al poeziei.

Generaţia şaizeci a literaturii îşi coperă înrudirea cu Eminescu în mo

EME

ub semnul nopții. Rareori a sunat teratura română, sub steag emines- o poezie a voluptății morții mai sparentă decît aceea a lui Daniel ea. Dar lumea desfigurată îi preocu- postmoderni. Promoția optzeci a li- urii române e preocupată de cotidia- nfernal, de dimensiunea lui reziduaiața noastră de zi cu zi se desfășoară ntr-o lume fragmentată, ci într-o a resturilor. Atracția Eminescu — giale are loc sub semnul dezagregăcestei lumi. **S-a dus amorul** e titlul poeme de Mircea Cărtărescu în cotidianul asfixiant e simptomatic ru dezastrul acestei lumi ; pentru itul ei : „'80 spre '81, ce iarnă ! / o aire de cafele, brichete, «dire ts», cenacluri, pahare / iar noaptea cirlă de jeleu dureros : fețe și pulrăncăneală / și uneori o privire aată pe geam, spre circulația greu ntînd în zăpadă". Este un Eminescu am fost părăsiți de Eminescu și giale din care caragialescul s-a at. E o lume a zeilor absenți, a alonului total și definitiv.

proză, Caragiale al deceniului al elea înseamnă întîi Mazilu, cel mai cian scriitor al ultimelor decenii, și regăsirea spiritului muntenesc Preda, Velea, eroii cercului de la oviște. Explozia Caragiale se întîmn anii '80, cînd Bedros Horasangiăcustă, Sorin Preda, Nedelciu —

într-un cuvînt, vedetele promoției — îl **rescriu**, îl citează, îl pun în ramă. Corolar al acestei proze de intelectuali este **Marea trăncăneală**, remarcabil argument pentru o descriere a anilor optzeci în România.

★

Epoca postrevoluționară lărgește sfera posibilităților scriitorului de a se rosti asupra lumii. Moment al libertății, ea întinde domeniile libertății pînă acolo unde o opțiune se poate transforma în contrariul ei. Un nou operator își descoperă un extraordinar cîmp de acțiune : **anti**. Într-o rea lectură, într-o lectură mult asemănătoare celei din anii cincizeci, Eminescu și Caragiale trebuie să participe la reabilitarea unor mișcări politice. Evident, Caragiale își întărește statutul de ultim ocupant fanariot. Am analizat, într-un studiu mai vechi, contextul în care, după 1989, ofensiva antieminescienilor își ia avînt. N-am spus acolo două lucruri egal importante : că momentul antieminescian este legat de unul antinațional, moment antinațional deloc sugerat din afară. Sau de o confrerie dușmană ideii românești. Dacă vom acorda prefixului **anti** sensul său limpede, vom descoperi că cei mai violenți antisemiți se găsesc chiar între evrei, că antiamericanii cei mai virulenți sînt chiar între americani iar cei mai consecvenți dușmani ai spiritului teuton se află între germani. Un concept eficient în analiza expansiunii lui anti este **ura de sine**. Manes Sperber a analizat cu talent, finețe, profunzime ravagiile antisemitismului evreiesc. Mai nou, am putea să-l cităm, în această cestiune, pe Jean-Marie Rouart: „Această Selbst-Hass (ură de sine, n.n.), care duce adesea la distrugere, nu aparține numai poporului evreu. În anumite condiții, poate să treacă oricine prin ea. Hidoasă, ea se trage din copilărie și din profunzimile inconștientului. O impresie dezgustătoare ni se așază pe piele, pe miros, pe întreaga noastră prezență. Ceea ce nu iubim în noi înșine este ce nu a plăcut altora, ceea ce ne-au învățat ei să detestăm în imaginea noastră. Această putere de a arunca disprețul asupra unui destin, sîrma ghimpată în care el se împiedică și se destramă, aparține tatălui, mamei, iubitului, tuturor celor care, prin dragoste, intră în imaginea pe care ne-o modelăm despre noi înșine. Cînd întreaga societate dispune de această putere, cu ce forță o poate orchestra împotriva evreului său împotriva **oricui** !" (s.n.)

Acest **împotriva oricui** ne-ar putea ajuta să analizăm mai bine disjuncția dintre două serii de eminescologi, afirmați în exil : o serie care caută în Eminescu factorul destructiv al extremelor politice, o alta, care (Svetlana Matta, Octavian Vuia) vede în Eminescu un reper important al spiritualității europene.

Poate că mai trebuie să spunem că fiecare spiritualitate, pentru „a se rezolva" într-o definiție, trebuie să-și nască anticorpii ei.

★

În **Detractorii lui Caragiale** Șerban Cioculescu se ocupă pe larg de celebrul studiu al lui N. Davidescu, **Caragiale, cel din urmă ocupant fanariot sau inaderența lui la spiritul românesc**. Reproșul lui Ș.C. ar fi că pamfletarul nu-și definește termenii. Nu înțelegem ce ar fi, după Davidescu, nici ce este **spiritul românesc** și nici ce înseamnă **fanariot**. Așa-numitul studiu s-ar întemeia mai mult pe suspiciune decît pe reflecție limpede. Dar citite la repezeală reflecțiile lui Davidescu iau ochii și dacă le transcriem o facem tocmai pentru că ele își au rădăcini în starea de suspiciune a celor care se tem tocmai de încălcarea tabu-urilor, de divulgarea secretelor, de intruziunea Străinului în structurile intime ale colectivității. Davidescu îl învinuiește pe Caragiale că nu a cunoscut mahalaua cu „rezervoriile ei de forță" și nici cu „setea ei de ideal".

Obiecțiile formulate de N. Davidescu în „Cuvîntul liber", 3 august 1935, nu îi aparțin, în fond, doar lui Davidescu. Ele traduc o alergie a deceniului, o stare de spirit mult mai largă, o iritare care nu e neapărat a omului de cultură. Ele sînt rezultatul unui „vot popular", a unui „sufragiu universal". **Alegerile** îl anexează pe marele scriitor unei bătălii politice, unui public al cotidianului deopotrivă tabuizant și de-tabuizant. Iar interesele politice imediate participă la de-culturalizarea imaginii marilor noștri scriitori. Anexarea marilor scriitori, prin eterna Rückverwandlung „reabilitatoare" a rădăcinilor, devalorizează opera. Un Eminescu în vitrinele dreptei, un Caragiale **ultim ocupant** îl aruncă pe scriitor în tabăra celor torturați de ura de sine. Contraumanismul devine contracultură, act devastator pentru **imaginea omului**, din ce în ce mai amenințată în acest final de epocă istorică.

Cornel Ungureanu

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE CONTEMPORANE

văzută de Ion Cucu

SCRIITORII ȘI POLITICA

Nicolae Manolescu, președintele Partidului Alianței Civice va candida probabil pentru un fotoliu de senator

Domokos Geza, deocamdată, în fruntea U.D.M.R.-ului

Toma George Maiorescu, pentru moment suspendat din funcție de partidul pe care l-a înființat : M.E.R.

Ana Blandiana îl susține pe prof. Emil Constantinescu, candidatul Convenției Democratice la președinție

Un fost ministru la învățămînt : Mihail Șora

...Și un fost ambasador („golan") la Paris : Al. Paleologu

RAMONA MĂDUȚA

Premiul revistei LUCEAFĂRUL la concursul „Porni Luceafărul...", ediția a X-a, 1992

Ordonanța

Lustruiesc cizmele istoriei
nu văd în fața mea decît
boturi de cizme :
unele provocatoare, rînjind,
altele aparent blinde.
Sînt mulțumit.
Ce-mi pot dori mai mult ?
(Vecinul meu lustruiește
și el cizme.)

Fără titlu

Tot ce pot să-ți ofer
e un buchet de flori de mină :

în orașul gri sentimentele
dorm împietrite.

Magnetizată înaintează mulțimea,
cad păsări în gol
și nu plînge nimeni.

Momeala

Aplecat peste cele șapte ceruri,
marele pescar
își desface undițele.
La capătul fiecăreia
e suprema fericire
eterna momeală
cu care se prind ființele
nevindecabile de naivitate.

Oare se mișcă ceva ?
Oare vine destinul să mă ridice ?
Sau e doar pala de vînt care
îmi înfioară discret mîinile —
o imitație de început de zbor ?

Tulbure în jocul de ape, figura
pescarului —
un domino se descompune.

Doar ațele,
o pădure de ațe sub care
nenumăratele suflete
ca niște pui de păsări
cu gîturile lungi
așteaptă o hrană
ce întîrzie.

VASILE CHIRA

Premiul revistei LUCEAFĂRUL la concursul „Armonii de primăvară", Vișeu-de-Sus 1992

Dragoste siderală

Tăvălind așternutul
Ca pe un giulgiu infinit,
Goală în tăcerea liliachie
Aștepți făclia ce va arde pe jumătate
În inima ta.
Te judecă pereții
Și luna nimerindu-se între ferestre
Te ceartă.
Uită-ți amanții ce ți-au sorbit
nebunia
Și din cer vor pica stele
Acoperindu-ți trupul ca oarecînd
Grăunțele pe Teodora
Nu vei mai arde făclii
Nestingherită vei fi
În dragostea ta siderală.
Gîștele nu se hrănesc cu stele,
Nici stelele cu gîște
Ele mor neștiute în ceruri,
Ori strălucesc în giulgiuri răvășite.

Iubire pasională

Trupul tău alb
Magnolie tăvălită-n miresme de Nard
Iar sînii, pietre fierbinți
Miei primăvăratici,
Doi oacheși cuminți
Și gîndul, Doamne gîndul,
Vultur incinerat,
Salamandră mustind
în fîntîna neputinței

IOAN DRAGOȘ

O sută de măști

Anotimpul, cu o frunză
mai rece ;
Suferințe, aceste cuțite
atît de repezi.

Te strig,
dar nu am la îndemînă
decît cuvinte purtate,
roase.

În căușul aceleiași întîmplări
păienjenișul vorbelor
te învăluie strîns,
doar vîntul mai respiră pe-aproape.

Sub o sută de măști
singurătatea
se gudură
la ușă...

Drumul către sîmbure

Cu timpul
fiecare ochi tot mai mult cîntărește
pînă ce orbită
nu-l mai poate susține.
Cu timpul
devii doar o ceașcă
plină de cuvinte
la buza amară a singurătății.

Nefiresc de lung drumul. Mergi încet,
să nu se clatine apa în pahar ;
mergi încet, ținta e înăuntru,
să nu se reverse sufletul.

Un trup tîrziu

Dimineața
roua înghețind
pe spinarea iepurelui
hăituit

cînd glezna ta-i
jurnalul intim al nuferilor
izvoriți
din mîlul adînc.

Auzul încordat, urechea
la pîndă :
prin cuvinte
se sufocă misterul...

și roua
înghețind
pe spinarea iepurelui
hăituit.

Iscusința degetelor prelungi

După o lege veche
pe glezna ta
nisipu-și mai caută răcoarea.

Silabe
șiroindu-ne pe trupuri
ca o sudoare.

Viața noastră și cuvintele,
cum soarta cîmpiei
stă în iscusința degetelor prelungi ale
ploii.

Poezia-i zeul la care te rogi
cu evlavie te rogi ziua și noaptea
și nu-i ceri nimic.

eugen damian

ZVON DE CLOPOTE

Ca majoritatea creatorilor, Eugen Damian a scris pentru prima oară poezie. A abandonat-o repede, simțind chemarea prozei. Înainte de Revoluție n-a încredințat nimănui vreun text, numai din teamă. Acum, la 35 de ani ai săi, s-a decis să lasă în arenă, prin intermediul revistei noastre. Sperăm că debutul său va atrage atenția cititorilor. În ceea ce ne privește, îl salutăm cu bucurie și încredere.

După-amiaza ultimei zile a anului. O stradă pustie. Caldarîmul e uscat, fără zăpadă.

În vitrina cinematografului — ornată cu flori de gheață — afișul e sfîșiat. Se mai vede capul unei femei tinere, fără zîmbet, fără expresie. Latră un cîine și aerul înghețat vibrează scurt.

Deasupra cinematografului, la etajul doi, o fereastră e închisă cu zgomot. În spatele geamurilor, nimeni. Doar draperia trasă brusc : o părere.

Tînărul Noe Delabrad merge pe trotuar, poticnindu-se din cauza bagajului : un geamantan de piele, o valiză diplomat și un brad pentru Crăciunul care tocmai s-a consumat. Expiră pe gură și pe nări jeturi de abur. Lasă jos bagajele. Își ridică gulerul paltonului larg și lung și își îndeasă pe cap căciula rusească. Strănută, încrețindu-și fața. Se frînge de mijloc.

În dreptul intrării în parc, Noe își depune povara pe caldarîm. Pe un panou viu colorat scrie : „Orășelul copiilor". În centrul parcului tronează un brad înalt, împodobit cu cîteva panglici și globuri din hîrtie colorată. Restul gătelilor a fost luat de vînt și împrăștiat printre arbuști. Vîrful de carton stă într-o rînă.

Trotuarul e presărat cu gunoaie : resturi de mîncare, pungi rupte, coji de portocale, fîșii boțite de staniol.

Cu mîinile în buzunare, Noe se odihnește contemplînd parcul complet depopulat.

Blocul în care locuiește tînărul Noe Delabrad are zece etaje. Se lasă seara. Cerul de cenușă se întunecă progresiv, perceptibil. Noe își lungește gîtul uitîndu-se la ferestrele întunecate de la etajele superioare ale blocului.

Palierul pe care se află apartamentul său e învăluit în obscuritate. **Sunetul a fost izgonit. Liniștea universului în așteptare.**

Noe se caută îndelung prin buzunare. Siluetă împietrită în fața ușii.

Dacă cineva s-ar afla în holul apartamentului ar putea desluși cum ușa de la intrare se deschide încetișor. O siluetă întunecată se zbate în cadrul acesteia, încercînd să pătrundă înăuntru. **Primele zgomote tulbură tăcerea.** Noe și bagajele nu pot intra în același timp. Tînărul Delabrad întinde o mînă și caută întrerupătorul.

Lumina țîșnește din becul agățat de firele din plafon.

Holul e gol, fără mobilier. Pe un perete — un calendar.

Vîrful bradului se îndoaie, presat de tocul ușii și se rupe.

Noe împinge bagajele cu piciorul și reușește să închidă ușa în urma lui. Se uită în jur. Trîntește bradul într-un colț.

Întinde mîna și atinge calendarul de pe perete. Cuiul de care e agățat cade și foile se împrăștie pe podea.

Pe un alt perete se distinge urma unui dulap sau a unui cuier.

Ochii mari, mobili cercetează lumea. Susurul ploii.

Noe se desprinde din imobilitate și explodează spre ușa de la intrare. Smucește clanța și, dintr-un salt, iese pe palier. Dacă acel cineva s-ar mai afla încă în holul apartamentului, l-ar putea vedea uitîndu-se la numărul înscris pe partea exterioară a ușii și, apoi, aplecîndu-se spre sonerie.

Revine în hol și închide ușa cu grijă. Chipul lui exprimă confuzie. Dar mai e ceva : confuzia e amestecată cu spaimă.

Merge încet spre ușa cu geam care dă spre restul locuinței.

Reflexe luminoase slabe. Ferestrele din interior dau spre stradă.

Noe așază o mînă pe clanță. Cealaltă se ridică și se prinde de tocul ușii. Își sprijină capul de brațul ridicat. O mișcare scurtă și ușa se dă de perete. O fîșie de parchet reflectă lumina din hol.

Tînărul Delabrad aprinde lumina : un bec agățat de firele din tavan. Încăperea e goală. Pe pereți se văd urme de mobile și tablouri. Pe podea e un telefon.

Mîna lui Noe apasă întrerupătoarele din celelalte două camere : numai pereții mai păstrează urmele unei foste locuiri.

Cineva culcat pe podea ar putea vedea cum acest locatar singuratic s-a oprit în fața ușii de la debara. Ceafa lui se apleacă mult în față așa încît această siluetă pare decapitată. Dacă tot acel cineva s-ar tîrî puțin lateral și s-ar apropia de gheata din piele, ar fi în stare să zărească profilul ascendent a lui Noe care, închizînd ochii, deschide încet ușa din fața lui. O mulțime de obiecte se prăvălesc dinăuntru peste silueta înțepenită. O scîndură de călcat i se oprește pe piept.

Doar ziduri.

Tînărul Delabrad se scutură de lucrurile care s-au agățat de el : cîrpe, articole de îmbrăcăminte uzate, umerașe, cu mai multe cămăși și două costume de haine, cravate, încălțăminte. Se apleacă și ridică un pantof de damă, cu tocul rupt. Apoi locomotiva unui tren de jucărie.

Rămîne amețit, cu maldărul de obiecte la picioare. Se mișcă.

Calcă pe o cutie de carton. Capacul cutiei se îndoaie. Înăuntru, globurile pentru pomul de Crăciun sînt sparte.

Noe o rupe la fugă spre ieșire și poate cineva ar trebui să-l urmeze cît mai aproape.

Iese pe palier, lăsînd ușa deschisă și coboară grăbit scările, poticnindu-se.

Ajunge în stradă. S-a înnoptat. Pustiu. Aude un tropot de copite. Traversează. Tropotul se apropie. O căruță trasă de un cal trece pe lîngă el. Plesnetul biciului. Felinarul agățat la spatele căruței sclipește stins și se depărtează cu repeziciune.

Tînărul Noe Delabrad urcă scara spre apartamentul său.

În ușa deschisă stă un copil care ține în brațe o stea mare de carton învelită în staniol. Aude pași și se întoarce.

Noe nu simte sudoarea care i se scurge pe față.

Copilul dă să întrebe ceva. Se răzgîndește. Tablou nemișcat. Deodată, copilul, care e înfofolit bine și are o căciulă trasă pe frunte o zbughește pe lîngă tînărul Delabrad și se avîntă pe scări în jos. Pașii lui se depărtează.

Noe sună pe rînd la celelalte trei apartamente de pe palier. Nu-i răspunde nimeni.

Intră și închide ușa după el.

În mijlocul primei camere a apartamentului său, Noe a așezat mormanul de haine și de vechituri din debara. Deasupra e culcat el însuși, ca pe o saltea. S-a acoperit cu o pătură cadrilată, destrămată pe margini. Se uită în tavan. De sub pătură îi ies picioarele încălțate cu ghete de piele și mînecile paltonului, deoarece și-a încrucișat mîinile pe piept. Căciula rusească și-a tras-o mai spre ceafă.

Bradul e sprijinit de perete, în poziție verticală. Geamantanul și valiza diplomat sînt așezate lîngă calorifer.

Fulgi rari coboară spre podea.

Tînărul Delabrad se ridică brusc în șezut. Încurcîndu-se mai întîi în pătură, reușește să se ridice în picioare. Scotocește febril buzunarele paltonului, apoi pe cele ale hainei de dedesubt. Scoate la iveală un carnet gros —

— alcătuit din suprapunerea mai multor carnețele cusute unele de altele.

Răsfoiește avid carnetul. Din cauza nervozității îi scapă din mîini. Îl culege de pe podea și își continuă cercetarea. Găsește, în sfîrșit. Se uită în jur. Descoperă telefonul. Pornește.

În genunchi, lîngă telefon, uitîndu-se țintă în carnetul deschis, ridică receptorul. Așteaptă, cu degetul arătător fixat în dreptul primei cifre. Nimic. Apasă în furcă. Trîntește aparatul de dușumea. Exasperat, se ridică în picioare și, ținînd aparatul într-o mînă iar receptorul și carnetul în cealaltă, se duce la fereastră.

Se uită la imaginea reflectată în geam, apoi la mîinile lui. Se întoarce. Firul telefonului fusese smuls din priză. Se apleacă încet și pune aparatul jos, lîngă geamantan și valiza diplomat.

Noe ridică de lîngă cutia cu globuri sparte din fața ușii de la debara un clopoțel argintiu, intact.

Agață clopoțelul în brațul sprijinit de perete. Se dă cîți pași înapoi și contemplă aranjamentul.

Se plimbă prin încăpere, în timp ce citește cu mare atenție o pagină din carnet.

Rezemat de perete, privește pe rînd obiectele pe care le-a așezat în toate cele patru colțuri ale camerei :

— telefonul
— geamantanul
— valiza diplomat
— maldărul de vechituri și de haine.

Doar bradul a rămas în aceeași poziție.

Mai tîrziu, mai aruncă o singură privire în holul de la intrare, unde a aruncat claie peste grămadă toate lucrurile sus-menționate și închide ușa, întorcîndu-se în încăpere. Aici n-a mai rămas decît bradul în care sclipește clopoțelul argintiu.

Tînărul Noe Delabrad se duce la peretele de pe partea opusă ferestrei și îl netezește cu palma, cercetîndu-l cu maximă atenție.

Degetele lui trec pe deasupra urmelor lăsate pe zid de niște rafturi. Un contur neregulat demonstrează că aici au fost stocate cărți. Lucru ne care, de altfel, îl știe foarte bine.

Ploaie și pagini. Amalgam sonor. Forma din gînd.

Noe scoate din buzunar un creion și desenează pe perete o linie. Urmărește conturul petelor palide de pe zid.

În baie, tînărul Delabrad bea apă din pumni. Își umezește fața și se privește îndelung în oglindă.

Contemplă peretele acoperit de biblioteca desenată. Pe unele dintre cotoarele „cărților" a scris ceva. Dacă cineva s-ar afla la o distanță mai mare de doi pași de acest zid, și-ar da seama că nu poate desluși scrisul din tencuială.

Totuși, într-un colț, dincolo de corpul bibliotecii imaginare, cineva ar putea citi : „obiectele, animale vii, transmit o scîrbă dulceagă, un fel de greață în mîini".

Noe se așază pe podea, cu spatele lipit de peretele desenat. Își strînge paltonul în jurul picioarelor, ridică gulerul și închide ochii. Chipul i se destinde.

Visează : „E noapte. El însuși, tînărul Noe Delabrad, coboară treptele de la intrarea în bloc și iese în stradă. Se uită în jur și se minunează. Blocurile pe lîngă care trece au un aspect straniu : ziduri nu sînt, nici exterioare, nici interioare. Clădirile sînt construite doar din grinzi, stîlpi și plafoane. Se vede tot ceea ce este și se întîmplă în interior. Noaptea e luminoasă, feerică. Mii de becuri aprinse în apartamentele deschise. Locatarii se mișcă în ritmul lor cotidian. O uriașă radiografie prin beton. Zgomotele, muzica se contopesc într-un vuiet amplu. Strigăte. Se aud bubuituri depărtate."

Deși visul s-a încheiat, exploziile sînt tot mai puternice.

Tînărul Delabrad, rezemat de perete, tresare și se trezește. Se ridică în picioare, năuc. Se uită în jur. Are privirea încețoșată.

Zgomotele vin de afară. Se duce la fereastră.

Deschide fereastra și se uită în întuneric.

Din blocurile învecinate, geamurile lucesc multicolor. Lume multă la ferestre și pe balcoane. Fragmente muzicale, țipete, rîsete răsunătoare. Flăcări scurte. Pocituri lovite de caldarîm și de ziduri.

Multe ziduri.

Cineva strigă aproape : „Bă, ce faci, bă ?".

Sunetele se sparg și sînt înghițite de un fluid subtil.

Dincolo de șosea, în blocul de vis-à-vis, o fereastră luminată, izolată de restul feeriei. Bust de femeie. Jar de țigară.

Noe se retrage în cameră. Își freacă brațele, zgribulindu-se. Își vîră mîinile în buzunarele paltonului. Din buzunarul stîng scoate carnetul. Îl răsfoiește. Se apropie de fereastra deschisă. Rupe o pagină și o aruncă afară. Rupe mai multe pagini și le aruncă în noapte. În

cele din urmă, rupe și copertile carnetului și le azvîrle pe fereastră. Se apleacă peste pervaz și se uită în stradă.

Dimineață. Tînărul Noe Delabrad e în baie... Își dezbracă paltonul și haina și le așază pe marginea căzii. Lumina zilei pătrunde printr-o ferestruică deschisă.

Lîngă oglinda de deasupra chiuvetei e fixat în perete un dulăpior fără ușă, scorojit, conținînd ustensile de bărbierit și un deodorant bărbătesc fără capac.

Noe așază aparatul de ras pe policioara de sticlă unde mai găsește o periuță de dinți și un pahar de plastic.

Deschide robinetul.

Tînărul Delabrad se privește în oglindă. Are cearcăne și e cam palid. Are un aspect neîngrijit. Apele sticlei îi deformează trăsăturile. Lucru ce îl face mai simpatic.

Își săpunește fața.

Ține lama de ras între două degete. Are o mînă fragilă străbătută de vinișoare albăstrui.

Debitul robinetului scade treptat și dispare cu un gîlgîit scurt și sonor. Zvon depărtat de clopote.

Mîinile lui Noe răsucesc robinetele. Inutil.

Spuma de ras i s-a uscat pe față. Stratul alb e împînzit de crăpături fine. Fulgi minusculi de spumă se desprind și plutesc prin aer spre chiuvetă.

Dacă cineva ar sta în ușa deschisă de la baie ar putea vedea, din spate, silueta de bătrîn a tînărului Noe Delabrad : gîrbovit, cu părul alb.

Zvon depărtat de clopote.

PRIVIGHETORUL

— rubrică realizată în colaborare cu publicația „Expres Magazin" —

VIORICA REFERENDARU

Poem neterminat

Cînd noaptea nu mai poți respira
de fumul fetid al orașului
te-nfunzi în dantela cîmpiei
s-asculți cîntînd greierii —
mă simt ca o zeiță scăpată
din balamuc,
dînd cu tifla curvelor mării

fug de rigolele murdare ale sufletelor
semenilor mei
de ceața în care plutesc vapoarele
cu resturi de gînduri alterate
și mă întorc în zodie, împrospătată
ca o floare veștedă
stropită dimineața, cu apă

le-am iubit pe toate de-a
lungul drumului,
mi-am înfipt dinții în piersica
crudă a vieții —
și-acum urmărit de Poemul
rămas neterminat...

Numește-o fericire

stau răstignită-ntre dorinți
(cer scund, împovărat de rouă)
visez să călătoresc în iad sau
în rai —
decît neștiutoare-njurînd,
injurînd
la capătul spasmului
să sfîșii noaptea cu urletul
bestial al adevăratei minuni,
miresme de verdeață să-mi
inunde nările limpezi

răsturnîndu-se clipa resemnată
ca un coș de gunoi
în rigolele vieții —
clipa suspendată în vid,
numește-o fericire

Motiv eminescian

În odaia rece stau de vorbă
cu Suzuki Yammamoto — cu fantoma
lui de trei ani, adică
(ce mult ne-am fost iubit !)
Să nu mă doară prea tare,
mă-nghesui în primul cuib
de flăcări întîlnit în cale —
cămașa de noapte îmi ia foc
pe nisipul verii foșnitoare.

Parcă urc treptele albe ale
unui templu grec
ce plutește deasupra apei

și evit aisbergul fals
al unei muzici necunoscute
la adăpostul propriei mele
simfonii interioare

CRISTINA-MIHAELA GĂLBENUȘ

Clipă de clipă

fug cocorii.
un sentiment atît de straniu.
frunțile noastre mult aplecate
în cumpăna zării :
soarele ca o rimă încetă
mușcă cerul.

*

* *

dimineața ai senzația unei căderi
în adînc.
fîșii de lumină stropesc fereastra
cabanei tale
unde stai
nefericitule o tu
cu o stea în gură.
uruie infinite gheare de păsări
tîmplele tale bat ca sîngele lor
liniștea unde cazi
se aude trecînd
triumfătoare.

Clipă

ochiul libelulei pe o frunză.
deasupra — luna prăvălindu-se pe
stîncl.
mîna ta — răscolind scorburi
adînci
simțind.
venele — gata să izbucnească
dansează val(s)uri
pe nervurile frunzei.
în zori — țipătul soarelui șoptit.

Actorul

în genunchi privire crăpată
ca orbii culegînd Semințe
tăcerea-i un copil care
capătă ascunzișuri
de metal și brațele și gîtul
încearcă
revine se roagă cu inima.

în spate îl arde un soare.

STELU ȘERBAN

Timp 13

Pe șoseaua înjunghiată de roți
femeia cu varice duce
cerul în căruciorul de invalizi

Se oprește-n Berlin
și urinează pe zidul amurgului
Femeia cu varice
urinează toată pe zidul amurgului
Cerul a rămas la Berlin

În fața poemului

Oare este prudent să tăcem în fața
Poemului ?
Cel care întreabă
neașteptînd răspuns din nerăbdare
trîmbițează psihologia cuvîntului,
nu crede decît mamele dormind
în trenuri de sticlă garate
la peronul inundat
(dar măgărușii aproape umani
au fost zămisliți cînd apele și
tot pămîntul erau în greva tăcerii)

Oare este prudent să spunem
că ziua ne trezește din somn
exact cînd avem de scris vreun
vers ?

Dar pîrjolul creației ce pătește
în fața poemului cu ușile diamantine ?
Cum se rade în cap folosind
cuțitul de aitoit,
cum își împrăștie în fugă vopsele
pe chip
și fulgi
și se tăvălește-n noroi strigînd
poemului :
mă iubești, mă iubești

Dar acesta nu-l recunoaște, îl urăște
din abisală mentalitate
iar mistica cuvîntului cade trosnind
la marginea lumii,
în miezul furtunii strecurată
din nimic
(al cărui cadavru va fi un cutremur)
în sfîrșitul acusticii putrede
de principiul cutremurului și al
furtunii

În culcușuri suferind de aur
se mistuie fără sfîrșit,
se teme și își naște (de unde ?)
motivele și harul acid al
autonimicirii
Creația față în față cu Poemul

și acum la sfîrșit
să spună Dumnezeul poeților,
cititorul ideal, mai mult
despre tehnica spărgătorului pinten
de suflet
omul născocind,
născocind
Poemul pînă va găsi somnolind în el
ființa pură Libertatea

Singurul pom al Raiului

Eseul începe cu forțarea unei definiții : ce este Raiul ? Iar răspunsul curge foarte simplu : Raiul este locul unde îngerii se tem de om. Să medităm asupra acestei aserțiuni : cum de se pot teme îngerii de om ? Și de ce se tem numai dacă omul se află în Paradis ? În primul rînd, trebuie spus că teama este o exprimare destul de stîngace și extrem de psihologizantă. La un asemenea nivel nu există teamă sau curaj. De fapt, teama traduce o anumită ierarhie de ordin metafizic. Îngerii se tem de om deoarece aflat în Paradis omul are poziția centrală pe care ei nu o au. Lucrul acesta e forte important. El deschide cunoașterea adevărată asupra pluristratificării Ființei. Avînd poziție centrală, omul în Paradis posedă atît perspeciva zenitului, cît și a abisului. Zenitul este însuși Dumnezeu sau zenitul îl simbolizează cel mai bine, iar abisul chiar Satana. Acest ax este înconjurat de numeroase circumferințe pe care sînt situați îngerii la nivelul stărilor informale, dar și cosmosul în tripla sa ipostază minerală vegetală și animală, asa cum a fost creat prin Geneză. Tot în Rai omul dă nume tuturor viețuitoarelor. Posibilitatea sa de-a da nume naturii împrejmuitoare îl conduce aproape la o identificare cu Dumnezeu. Diferența constă în faptul că Dumnezeu creează cosmosul pe cînd Adam îl numește. Cele două operații sînt complementare. Dumnezeu creează nu în sens meșteșugăresc, ci scoțînd din increat și din informal alcătuirile ce vor întregi Cosmosul. Adam, ca un primordial, le dă nume în sensul în care ajunge să le cunoască natura și deci originea. Darea de nume nu este ceva arbitrar și convențional, un simplu joc estetic practicat de homo ludens. Nu este o lipire de etichete ca în romanul lui Marquez.

Se observă deci că cele două operații sînt în succesiune. Întîi Dumnezeu creează, apoi Adam numește. Întîi este viața, apoi este cunoașterea. Succesiunea aceasta prin care Adam îi urmează în permnență lui Dumnezeu reprezintă de fapt semnul de corupție al Paradisului. Din cauza succesiunii, Adam, pînă la urmă, cade. Din cauza neputinței sale de-a transmuta succesiunea în simultaneitate. Pun întrebarea : în ce măsură ar fi putut fi Adam salvat de la cădere și deci evitat tot marasmul istoriei mergînd pînă în subistorie dacă el ar fi realizat simultaneitatea ? Acest lucru devine cu atî mai evident în momentul în care se petrece gustarea din pomul cunoștinței binelui și al răului. În Rai erau doi pomi, așa cum precizează Scriptura : pomul cunoștinței și pomul vieții. Dar chiar prin faptul că ei sînt separați și nu unificați aceasta creează deja capcana în care va cădea Adam și va avea deci loc coruperea sa. **În fond, în Paradis nu sînt doi pomi, ci numai unul singur.** Datoria lui Adam era să realizeze acest lucru. Atunci din om primordial s-ar fi transformat în om universal și s-ar fi salvat definitiv. Satana nemaiputînd avea asupra lui nici o putere. Ar fi fost un Adam etern, a cărui generație de urmași n-ar mai fi fost proiectată în istorie, ci în nedevenirea Principiului. Bineînțeles, nu aceasta a fost legea divină, și Adam trebuia să greșească pentru a antrena odată cu sine lantul istoric al cauzalității și al efectelor. Dar în același timp trebuie să acceptăm și versiunea unei creații care nu mai devine creație, ci se resoarbe în pacea prototipului. Geneza putea fi deci o antigeneză sau o contrageneză dacă Adam ar fi fost înzestrat cu acest har unificator al celor doi pomi. Dar Adam fiind totuși om, chiar și primordial, a văzut dualitatea și implicit a ajuns robul succesiunii. Căci numai Dumnezeu are putința de-a vede cosmosul multiplu în unitate și procesualitatea istorică în simultaneitate. Deci cum vorbește Dumnezeu în final : **Iată Adam s-a făcut ca unul dintre noi cunoscînd binele și răul. Și acum să nu întindă mîna și să ia și din pomul vieții și să mănînce și să trăiască în veci** Gustarea din cei doi pomi ascunde de fapt un mare mister. Inițial, Dumnezeu îl sfătuise pe Adam să mănînce din toți pomii, exceptîndu-l pe cel al cunoștinței. Dar să înțelegem că interzicerea și pomul vieții aflat alături de pomul cunoștinței chiar în mijlocul, deci în centrul grădinii Raiului ? În orice caz, dacă Adam ar fi mîncat din pomul vieții înaintea de-a mînca din pomul cunoașterii, atunci Dumnezeu nu ar mai fi avut nici un rost să completeze interdicția, asa cum se vede din citatul de mai sus. Adam deci nu mîncase din pomul vieții. Sau dacă ar fi mîncat întîi din acest pom și abia apoi din cel al cunoașterii nu ar mai fi împărtășit soarta amară a izgonirii ? Fiindcă nici nu ar fi dat motive să fie izgonit ! Putem răspunde : dacă mînca din pomul vieții atunci nu ar mai fi avut nevoie să mănînce din pomul cunoștinței.

Raiul în viziunea Scripturii reprezintă cea mai mare apropiere a omului de Dumnezeu. Aflat în centrul său omul poate vedea pe verticală Fața lui Dumnezeu și implicit se poate identifica cu El. Cu o singură condiție : de-a mînca din pomul vieții sau din unicul pom-ax aflat împreună cu omul în centrul Paradisului și deci în centrul întregii firi. Prin această eucharistie — căci eucharstie este gustarea dintr-un asemenea fruct — omul realizează maxima transmutare, cum arătam, din om primordial în om universal.

Nu sînt deci doi pomi în Rai. Este unul singur, cel al Vieții și al Ființei a cărui umbră, ca un fel prefigurare a timpului ce se va naște, este chiar pomul cunoștinței binelui și al răului cu toată zestrea de necazuri pe care o creează astfel dualitatea și morbul disocierilor. Spre deosebire de om Dumnezeu gustase întîi din pomul vieții, adică gustase din sine. Fructul său nu este un fruct oprit, ci un fruct eucharistic. În schimb, omului i-a fost dat celălalt rod pentru a se înfrupta astfel dintr-o umbră, dintr-o iluzie. El devine captiv unei lumi a iluziei, așa cum este lumea timpului și a istoriei pînă la rostirea unui Avatara. Pînă la coborîrea de fapt a unui Avatara chiar și de forta celui christic, pentru a goli iadul de păcătosi și timpul de iluzii. Doar că un iad golit ca și un timp golit, avînd deci golul înscris în ele, nu mai sînt nici iad, nici timp. Ispita Satanei exprimată prin sarpe și femeie este tocmai atracția spre iluzie în tot ce are aceasta mai fermecător și mai zadarnic. Iluzionîndu-se prin cunoașterea disociativă, antinomică, omul căzut ajunge la rîndul lui o iluzie, eventual dotat cu voința de putere si atît. De el îngerii nu se mai tem, doar îl plîng văzîndu-i condiția căzută și truda deșartă pentru a construi și a stăpîni un imperiu al iluziilor. Raportul inițial este deci inversat. Din excedent ontologic, omul înregistrează un deficit ontologic. Iar în lunga scară a Ființei această pierdere este imediat percepută la nivelurile informale și increate. Drept mulțumire pentru această sfîntă percepție se înalță rugăciunile acelora care simt mila cerească. Și toată această tragedie, avînd și șansa redempțiunii, are loc dintr-un singur și simplu motiv : că în loc de unu, Adam a văzut doi. Stiind că trăsătura principală a Satanei e tocmai multiplicitatea — o multiplicitate din care a pierit însă definitiv dorul unității ! — e limpede atunci de ce căderea omului din Rai nu se face numai în timp, ci și în Iad.

Dan Stanca

P.S. Cînd Dumnezeu spune că Adam i-ar putea semăna fiindcă este în posesia cunoștinței binelui și a răului, Dumnezeu nu precizează că această cunoaștere este cu adevărat cunoaștere numai în măsura în care transcende atît binele cît și răul. Aceste categorii etice sînt date pentru a le depăși în metafizic și nu a le accepta în inevitabila lor mărginire. Dar transcenderea este tocmai contopirea cu unitatea. Ceea ce Adam nu mai poate face...

Umbre, cuvinte
intră în zori pe fereastră
ale cui sînt ?

GLOSSĂ

Ca și cînd cineva ar fi vrut să arunce pe fereastră ceva și n-ar fi știut ce. Acceptînd o invitație într-un grup și apoi trei zile mergînd de colo-colo într-un oraș iarna pe-un ger uscat, întîlnindu-mă cu figuri necunoscute, crîmpoțînd timpul în pălăvrăgeli, aureolînd firescul unui soare inexistent. Nu poți susține că nimeni nu te ia în seamă. E mai mult un dangăt al acestei vieții iluzorii, un dangăt subțire în ceața care se-ntinde pînă la orizont — ceva ce seamănă cu un presupus dangăt în depresiunea alertată a simțurilor tale.

Ești singur pentru că ai o direcție. Ești singur pentru că ai ales. Poți adulmeca doar pe cel dinainte, și presupune pe cel ce-ți caută urma. Ființînd te umpli de singurătate ca de-o forță antimagnetică. Urmezi drumul pașilor tăi, finalizînd acorduri în fiecare clipă. Acea adolescentă ce-a perorat o seară-ntreagă despre cum nu reușește ea să fie mulțumită de pătrunderea lucrurilor, chiar și a lucrurilor fizice, că nu poate să spună „pielea mesei vine și se lipește de pielea mea" și pînă cînd nu poate să spună acest lucru, căci nu-l simte, tot ce scrie n-o reprezintă. Peste o zi aveam să citesc versurile acestei adolescente, care erau excelente, dovedind tocmai acuta simțire de care se credea lipsită. Oare simțirea e ceva al tău, sau e creată, certificată de ceilalți ? Scriem ceea ce simțim, sau cu totul altceva, pe care ne obisnuim să-l considerăm OK doar din comoditate si suficiență ? Lucrurile si cuvintele (sensibila balanță sartriană), realitatea și amnezia, întîmplările și anecdotele, biografia în carne si oase și arida schemă a relatărilor biografice. După unii, poezia ar fi tocmai ceea ce se pierde la traducerea unui poem în altă limbă. Toate aceste gînduri și discuții în casa făcută pentru dictator, în care el n-a locuit nici o clipă, ca în zeci de altele făcute în întreaga țară. Monstruosul chip al lumii, craniul hidrocefal care ne-a gîndit puturos și tembel o jumătate de secol. Și acum noi aici, încercînd să ne regîndim, să ne reinventăm.

Constantin Abăluță

(Jurnal anticameleonic — 10 dec. 1991)

lidia blidariu

Al patrulea poem prin delegație

Ah, tu, fotoliul meu cu cele două
perechi de ochelari
— rame negre, rame subțiri, rame
late —
Ah, tu, mașina mea de tricotat
pulovere gri...
Ah, tu, frigider tăcut, craterul meu
avintat
la prînzul sfertului de veac...
Oh, tu, biblioteco, amabilo,
sfinx bun, sfinx prost...
Oh, tu, televizorule, SOTI al meu pentru
zilele negre...
Oh, tu, cuierule dator...
Mantaua mea de vinătoare, a mea,
a mea, a mea,
și, mai ales, pentru zăpadă, mantaua
mea
pe bon portocaliu...
Patule, care nu ești,
noțiunea mea locativă,
ataș al concediului meu anual.

E dreptul meu de-ați împleti un
giulgi !
E dreptul meu de-a termina sicriul !

Ba nu, ba nu, n-am vrut asta să spun.
Nu-i NIMENI în temniță, vai, nici eu
nu mai sînt...

Oglinzile-s cioburi de mult, cheile nu
se mai potrivesc...

Atunci ?
Oare cine, cu mîna mea, pironește
celula ?
Care mamă, care bunică tot țipă ?
Ce vină m-aruncă în ceea ce nu-s ?
Ce foarfece-mi treieră partea de sus ?
Cum de nu pot gîndi sufletește ?...

Mă iartă, fotoliule bun, frigiderule,
biblioteco, manta !
Mă iartă, tu, bon portocaliu, de trecut
existența !
Sau nu, nu mă iera, hilar samaritean,
Și ține : această podea de nisip, această
mînă de lemn,
această cocoașă pe ceafă,
această căciulă de tablă...

Tehnici de alintat ziua

Mă-nchid în sertarul maron.
Ehei, sistemul meu cu elastic !
Provoc o ermetică-n striuri,
înșfac ziua, o răsfoi
(prapor dulce de-octombrie)
între cei șaișpe (p)ereți.

Aprind cuptorul. Reglez radiatorul.
Corcolesc pragurile cu bureți.
Ehei, sistemul meu de stîrnit existența!

Am toate florile de toamnă-n vase,
am cremă de față, șosete,
maieu, pulover, ilic.
Am reviste și cărți,
am plin-golul meu generos,
șiragul de perle cu care-l îndop.

Am pîine, cafea.
mîinile reci
Am poze — trei feluri, bomboane cu
miez
am (sînt) ziua, sfericul șah,
Ehei, sistemul meu ! Pot s-o driblez
în jurul unui incredibil aparat,
care poate fi (contra promise monezi)
cînd pădure, cînd parc,
Cînd oală de noapte, cînd sticluță de
jad
Cînd cupă, cînd cadă, cînd nișă, cînd
pat...
E o cruce cu fir conectat în sînge în
inimă, în cap.

Am pătură, suflet.
E una din zile.
Scot din sertarul maron INTERVALUL
și
(așteptînd dublul son)
Scriu o trăznaie — cu pianul, bărbatul
și calul.

Fotografie de familie

Clic !
Marmure, sferturi de păsări.
Înaintăm. Doi fotografi. Privim
întristarea.
Pături, pături,
umbrind lopata de cer
răsturnată-n culcuș.
Lumina vine și pleacă țiuind, proptită
ca pe labe.
Flăcări mici.

Cînd sîntem aproape de ele cadrez
în puținul meu ochi.
Cel din urmă-ntr-al său.
Sînt toate. Rezemat de spatele lor
și sub picioare, împuținat, în canoe, el,
dacă doarme.

Doi fotografi oftînd,
Și stratul lui s-a scufundat cu-o palmă.

Fixez. Celălalt face la fel.
Asta-i distanța ! Prindem tot :
Brazda cu gîturi de „nu-mă-uita",
cea mare, cea mică, mama și ea.
Clic-clac. Clic-clac.

Doi fotografi, pe cînd
la loc cu verdeață, peste semne,
răsCrucea
soarbe cearcănul copt
și-și trage pe mîneci o pleoapă
zdrelită.
Doi fotografi pe cînd
pămîntul
se
lasă
Clic !

spectator

Eveniment teatral la Craiova:

TITUS ANDRONICUS, de William Shakespeare

Între Tokio și Ierusalim, Teatrul Național Craiova a făcut o escală la București, unde și-a propus să regaleze publicul și critica de teatru cu un nou spectacol-eveniment ,unic semnat de Silviu Purcărete, un monstru cu ascensiune fulminantă, pe cale de-a deveni... **sacru! Nu a fost**, în întregime, un regal (ca spectacolul anterior „Ubu roy, cu scene din Macbeth"), dar a fost un spectacol cu virtuți uluitoare și la cote **înalte de virtuozitate artistică (inegal și cu repetări de modusuri și coduri teatrale)**, pe care numai fantezistul și novatorul om al scenei oltene putea să-l elaboreze. Textul lui Shakespeare este **imposibil**, parcă n-ar fi scris de genialul Will (?!), cere un adevărat tur de forță creativă și mult curaj pentru montarea lui, forță demonstrată din plin și curaj asumat cu toate riscurile de către regizor. Scriitura oferă, totuși, o temă majoră, tramă la altitudine cu aer rarefiat, idei torționare, incendiare, eterne, spirit malefic gilgiind în sinistre izvoare ancestrale, drama și multe crime greu de suportat, demență cît poate încăpea-n suflete chinuite... „Lamentabila tragedie este o cutremurătoare piesă politică, cu tîlcul adînc ale crudelor fapte descrise, cu fluidul poetic ce trece prin întîmplări de oroare, cu îndărătnicia cumplită în scoaterea adevărului la lumină și cu crincena pedepsire a nelegiuirilor" — cum scrie în esență Valentin Silvestru în programul de sală. O piesă gotică — cum se exprimau clasicii, oferind pasiunilor o conștiință interioară, într-un infern moral și-un paradis cantonate pe același pămînt (care asigură generosul spațiu pentru toate stările umane), o piesă care, aidoma lui „Othello", descrie patima unei femei frumoase pentru un negru pocit (vezi Heinrich Heine și Jan Kott). Are rădăcini în povestea populară a unui servitor maur rău din secolul 16, în „Metamorfozele" lui Ovidiu (povestea Philomelei, fiica regelui Atenei), în scrierile lui Plutarh, în tragediile lui Seneca, în lucrările lui George Peele, în „Tragedia Spaniolă" de Kyd și „Evreul din Malta" de Marlowe, mai ales (vezi Eugene M. Waith).

Structura și arhitectura spectacolului sînt pentru întregul mapamond, codurile vizual-teatrale (uneori saturante, alteori, redundante, rareori tautologice cuvîntului) putînd fi recognoscibile pe oricare meridian, dincolo de limbă, filosofie, religie, etnie, morală... Este, deci, un spectacol cu limbaj artistic internațional, scoțînd spectatorul din sclavajul față de valorile lingvistice și semiotice ale textului dramatic, înlesnindu-i înțelegerea. Este un spectacol socant, crud, violent, cu multe crime și mutilări, cu o cromatică **fauvistă, incendiară** (cu petele sîngerii pe albul imaculat, **à la manière du Antonin Artaud**), în ritm cinematografic, ieșind în prim-plan intenționalitatea **parodică** și șarja **virulentă**. Violența este mutată în plină contemporaneitate, iar canavaua intrigii în strictă actualitate. Drama se desfășoară în registru ritualic, cu extaze și agonii, cu grandoare și micime lașă, omorurile sînt executate viclean, pe la spate și din toate părțile spațiului scenic, inclusiv prin draperii (prin pereți !). Este un galop paralizant, sub emblema **spiralei** absorbante, o defilare macabră a crimei, deșertiunii, dublicității, trădării, vulgarității erotice.... într-un decor închis, devorator (Ștefania Cencan), configurat din cîteva elemente, draperii albe (care semnifică stările și acțiunile episodice prin ecleraj și coloană sonoră) și o lungă masă (cu față albă), unde Titus își ia ospățul, unde este **operat** (amputîndu-i-se brațul, acesta rămînînd martor pe fața albă de masă pînă-n final, însîngerat), unde Tamora (regina gotă) înfulecă bucăți sfîrtecate de Titus din copiii acesteia, amestecate în gustoasele mîncăruri preparate după cele mai sofisticate arte culinare de sadicul Andronicus, în bucătăria sa mizeră, folosind mașina de tocat carne și felul cu care bate „albușul" răzbunării !

Publicul este asediat pur și simplu de lumea devastatoare a antichității, care urcă pînă-n timpul nostru tulbure și se cuibărește-n sufletul nostru inundat de neliniști. Cetatea antică, precum societatea actuală, este măcinată de lupte intestine. Pălește gloria ei triumfală, strălucitoare. Rivalitatea dintre frați pentru putere duce oamenii cetății la disoluție și nebunie. Convulsie. Coșmar. Cruzime. Tot ce a putut geniul lui Shakepeare să pună-n creuzetul creației dramatice, toată tragedia Romei antice **ni se contemporaneizează și-o simțim a noastră**, prin cele două monitoare tv, la care vedem un clip, cu prim-planurile celor doi frați în lupta pentru tronul Cezarului Romei, de fapt, o deșănțată campanie electorală televizată ! Purcărete creează un alt strat al dramei devoratoare, nimicitoare, cel al **sublimării poetice, al estetizării erorilor** al densității vizuale (nu numai prin decor și lumini fantastice, ci antrenînd toată distribuția și figurația). Ba, descoperim și un oltean contemporan în Cetatea Eternă (cu nelipsita servietă-diplomat cumpărată în Bulgaria, în care a ascuns... mămăliga !), pe post de comis-voiajor, precum, și ritmuri infernale, drăcești de **sîrbă** de la Dăbuleni sau Segarcea (dusă la Roma de dansatori geto-daci, plecați în turneu cu exoticul nostru folclor ancestral !). Astfel, tragismul crud și umorul negru izvorăsc nu din cuvîntul versificat (plin de fior, de tragism, de patos și de retorica tiradei oratorice), ci din metaforele și parabolele scenice, din anacronismele și trăsnăile regiei.

„Titus Andronicus" de pe malurile Jiului este o construcție diabolică, în registru psiho-patologic grosier, risipind doze nocive de oroare (sînge-n șuvoaie, o grămadă de cadavre, adevărat masacru), dar și de haz nebun, defulator. Este un basm atroce, în care Purcărete recompune toate grozăviile lumii printr-o joacă grotescă, executată cu candoare și în stil glumeț, pe o melodie cu orchestrație rafinată, eliminînd încrîncenările, patimile bolnave. Fiarele sînt hilare, provoacă rîsul, crimele sînt înfăptuite din amuzament, cu savoare și drăgălășenie. Argumentul cel mai elocvent al manierei regizorale ieșită total din țîțîni (din oricare grile ale decupajului regizoral), este cuplul Demetrius-Chiron (fiii Tamorei), în interpretarea „grasă", chiar obeză (la propriu și la figurat) a lui Valer Dellakeza și Vladimir Juravle, o pereche siameză feroce, acționînd robotic, automatic, aidoma unui singur personaj, făcînd și pozne de copii precoci, sînt plini de autoadmirație, ca niște bufoni incredințați că fac glume bune, irezistibile. Ilie Gheorghe realizează din nou un rol mare, odiosul Aaron, maurul din grotă, fiara sălbatică, geniu al răului, demonul care provoacă toate nenoricirile, în final monstrul dăinuind pe ecranul televizorului, arătîndu-și colții albi și scoțînd limba îmbălșată de sînge... Mirela Cioabă (regina goților, Tamora) — o felină abilă, vrăjitoare (urzitoare) a planului mișav, un fel de duh malefic al pădurii sălbatice (scenografic și scenotehnic, pădurea ne cutremură, atît de stranie și cumplit de sugestivă este !). Groaznic rol interpretează Ozana Oancea, în tînăra fiică a lui Andronicus, fecioara Lavinia, bestial violată de jivinele pădurii, strecurîndu-se de-a bușelea pe cioturile brațelor amputate cu demență cruzime. Tudor Gheorghe (Marcus Andronicus), Valeriu Dogaru (Saturninus), Marian Negrescu (Bassianus), Remus Mărgineanu (Clownul), Leni Pințea-Homeag (Doica), celalți actori distribuiți în roluri mai mici sau mai întinse, reusesc portretizări viabile, tipologii distincte, care rămîn în memoria spectatorului. Ștefan Iordache (Titus Andronicus) este fenomenal, monumental, debutînd prin măreție și forță și terminînd distrus și rătăcit sufletește, o grămadă diformă de carne și oase. Transfigurează și nuanțează uimitor, refuză patetismul, este un amestec de orgoliu, luciditate, senilitate și nebunie, evoluția sa fiind la fel de jucăușă, ca într-un etern cerc solar sau în iureșul horei ancestrale de pe meleagurile nedefinite geografic, ale pămîntului ceea ce ne face să nu-i deplingem aprigele suferințe. În debordanta sa compoziție, scapă stridente și barbarisme tonuri false, se repetă, simplifică prea mult, schițează și nu duce la bun sfîrșit unele intenții, dar perimetrează exact și cu virtuozitate **contradicția subtilă** din interioritatea personajului, între dezumanizare și puternica iubire de familie și imperiu (lupta dintre el și regina goților), între demența criminală răzbunătoare și recluziunea pioasă, pînă la autopedepsire (ceea ce i conferă iertarea pentru crimele comise). Înfricoșătorul personaj trece de limitele absurdului și ajunge la culminația dementului, numai fiindcă vrea să întroneze adevărul și să facă dreptate, chiar dacă uneltele sînt ale călăului ,iar gîndurile ale răzbunătorului sîngeros, conform acelora „dinte pentru dinte" — „sînge pentru sînge" !

Spectacolul lui Purcărete este comparabil cu montarea lui Peter Brook, din 1955, de la Royal Shakespeare Company, dar și cu cea a lui Peter Stein. Un rechizitoriu psihanalitic al forumului interior al eroului principal, Titus Andronicus, generalul care-și apără patria de invazia barbarilor goți, o radiografie vizual-teatrală și acustică a unui sublim coșmar, cu inundări de otravă, cu aburi asfixianți ai spiritului, cu demonism și morbiditate, dar și cu eroism mitic. Este un spectacol-avertisment, oribil și amenințător pentru specie, dacă omenirea se va reîntoarce la... canibalism ! Fiindcă semne... sînt, din belșug !

Vlad Andrei Orheianu

muzica

Orgoliul valorii noastre

De multe ori am trăit un sentiment de umilință urmărind felul în care, unul și altul, străini sau români instrăinați, au venit în România pentru a ne arăta ce și cum este adevărata artă, mingiindu-ne, condescendent, „pe creștet" cu veșnica încurajare „aveți talente promițătoare". Cu atît mai mare este bucuria și s-o recunoaștem, satisfacția orgolioasă, a prezențelor românești care sînt solicitate în lume fie pentru a-i învăța pe tinerii artiști cum să interpreteze, spre exemplu, marea muzică, fie să cînte acea mare muzică la ea acasă.

Peste ocean, soprana Iolanda Mărculescu este, la Universitatea Wisconsin-Milwaukee — SUA, profesor emerit, inițiatoarea și directoarea Festivalului de Artă a Lidului, aflat, anul acesta, la cea de a VI-a ediție. Fosta sa studentă, Georgeta Stoleriu, a fost invitată, alături de Günther Leib din Germania și Jaroslav Horacek din Ceho-Slovacia să susțină un recital de lied și un master class profilat, în special, pe interpretarea miniaturii franceze și germane. Printre cursanții veniți din toate colțurile Americii, o tînără s-a remarcat prin eleganța stilistică și prin pronunția impecabilă în limba franceză — se numea Wendy Wagner, era descendentă a familiei maestrului de la Bayreuth și fostă studentă a.. Iolandei Mărculescu — dovadă incontestabilă a superiorității școlii de cînt pe care aceasta a impus-o de mai bine de două decenii. La recepția oferită în onoarea Georgetei Stoleriu s-au rostit cuvinte de mulțumire, aprecieri elogioase însoțite de un superb buchet de flori din garoafe roșii, crini galbeni și irisi albastri. În ultima zi a festivalului, o sală întreagă s-a ridicat în picioare ovaționînd-o pe Iolanda Mărculescu — două interprete ce s-au impus numai prin elevație spirituală și artistică.

Pe pămîntul bătrînului continent european, pianista Ilinca Dumitrescu a fost invitată, de asemenea, în dublă ipostază de interpret și profesor, la ediția a XV-a a Festivalului muzical internațional al Boemiei de Sud, desfășurat, timp de trei săptămîni, în 13 orașe din această pitorească regiune, 60 studenți sau chiar absolvenți ai conservatoarelor din Cehia au trăit adevărate revelații descoperind rafinamente de expresie și culoare pe care specificul concepției locale despre muzică le subliniază în mai mică măsură. Cele patru recitaluri susținute în tot atîtea orașe au prilejuit o demonstrație „pe viu" a ceea ce Ilinca Dumitrescu știe să reliefeze în partituri de Mozart și Chopin, atît de speciale și diverse ca factură stilistică și interpretativă. Recepțiile oferite, aplauzele publicului, precum și invitarea Ilincăi Dumitrescu în juriul ce a selecționat copiii cehi pentru participarea, în toamnă, la cel mai pretențios concurs de pian din Europa, destinat copiilor între 11—15 ani, ce va avea loc la Usti nad Labem, au constituit noi dovezi ale aprecierii de care pianista se bucură în lumea muzicii.

În aceeași perioadă, în Italia, Orchestra „Constantin Silvestri" condusă de Iosif Ion Prunner a efectuat un turneu de concerte, propunînd lucrări simfonice și vocal simfonice de Vivaldi, opusuri mozartiene din repertoriul concertant sau de divertisment și cîteva lucrări semnate de compozitori români. Organizate și sponsorizate de firme particulare și de Administrația provinciei Mantova, serile muzicale oferite de artiștii români au fost prefațate de avancronici detaliate în ziarele importante ale regiunii, cronicile ulterioare dar mai ales, bis-urile solicitate cu insistență de public confirmînd succesul obținut. O nouă invitație a fost lansată, de altfel, pentru stagiunea viitoare.

Timp de o lună, în Antibe, pe Coasta de Azur, s-a desfășurat ediția a XXI-a a Festivalului tinerilor soliști, ultima seară de concert beneficiind de prezența violonistului român Gabriel Croitoru care, în compania Orchestrei din Cannes dirijată de Pol Mule, a interpretat Concertul nr. 1 de Paganini. Comentatorii, considerîndu-l un mare violonist, au subliniat „virtuozitatea sa strălucitoare, dar și capacitatea de a realiza sonorități calde și o frazare inteligentă" („Nice Matin"). Cîteva zile mai tîrziu, solistul român a evoluat la Marsilia, în cadrul unei seri dedicate memoriei lui Zino Francescatti ; în compania Orchestrei de coarde din Lucerna, sub bagheta lui Rudolf Baumgartner, cîștigătorul primului concurs Zino Francescatti (1987) a interpretat Concertul pentru două viori și orchestră de Bach, alături de Regis Pasquier. „Le Soir" nu a întîrziat să comenteze evoluția violonistului român, considerat „un artist de excepție", care, în ultimii ani, „a făcut progrese imense", iar „Le Provencal", sub titlul „Sublim Omagiu Zino Francescatti", nota că, „spre marea bucurie a tuturor, ultima parte a concertului a fost bisată".

La asemenea nivel, ar trebui să ținem fruntea foarte sus, nu să facem temenele oricărui venit de aiurea, sau să ne vindem arta pe cîțiva dolari în turnee derizorii.

Anca Florea

parțial color

Pe ușa din spate (II)

Ne întrebam în numărul trecut al revistei noastre : de ce n-a fost la înmormîntarea lui Nichita Stănescu bardul de la Bîrca ? Mai mult, a găsit de cuviință că se impunea chiar în acele momente o ședință redacțională, ca nici un alt coleg de la „Flacăra" să nu participe. Explicația apare după cîteva zile, printr-o poezie, sută la sută păunesciană. El, tribunul „celei mai drepte societăți" nu putea să stea la vertical, cînd marele poet era la orizontal. Nepotrivire de poziții ? N-ar fi fost de altfel, pentru prima oară. Adevărul pare cu totul altul. Adrian Păunescu nu se înghesuia acolo unde știa că nu va fi **vedetă**. În cazul pomenit, locul acesta îl deține mortul. Prin acest gest tribunul ceaușist își dă, cum se spune adesea, arama pe față. Toată viața a vînat numai gloria, indiferent de felul cum a obținut-o și indiferent ce consecințe a avut aceasta. Lui Adrian Păunescu nu i-a fost suficient că a căpătat imediat o recunoaștere poetică, într-o generație ce ne elibera de chingile proletcultismului, ci a forțat toate ușile și intrările, uneori cu riscuri enorme, pentru a-și asigura și îndestularea cotidiană. Privindu-l acum, ca și atunci, mai că ești gata să-l înțelegi. Slăbiciune omenească și insațietatea asta ! Ceea ce ne-a uimit totdeauna la el a fost cu totul altceva : obsesia clasicizării pretimpurii. Valoarea supremă, pare să spună el, ți-o asigură numărul adulatorilor, și nu calitatea acestora. Imediat ce a bănuit vînt favorabil în pînze, a năzuit spre cucerirea unor tărîmuri seducătoare. Simțind că se pregătea schimbarea imnului național a încropit peste douăzeci de variante, în speranța că versurile lui vor începe și încheia multe programe. Destinul i-a dat însă o palmă. Un alt paranoic, cu puteri discreționare, forța sie el porțile eternității, astfel că ani mulți Adrian Păunescu și-a lins rănile, ascultînd însăilările șchioape ale celui pe care-l slăvea cu atîta zel. Celebritatea rapidă o putea aduce și o glorie faimoasă, în vecinătatea căreia au trăit mulți însetați de cîștiguri ieftine. După ce a navigat cu „echipa unei mari iubiri", bardul de la Bîrca a acostat sub Grant, fiind convins că un nume ca al său va fi stindardul giuleștenilor. Un nou eșec. Firesc, am zice. „Galeria lui Rapid/ N-a fost membră de partid". Adrian Păunescu era așa ceva și mult mai mult. A plecat de-aici cu buzele umflate și cu dezamăgirea că nu e înțeles. Parcă mai era de înțeles ce făcea el, cînd dorea să-și înscrie numele pe toate gardurile ! N-a reușit aici, a luat în calcul alte stadioane, invadîndu-le cu zongornștii și discursurile sale lingușitoare. Numai așa își croia vad, făcînd spume la gură. Important era pentru el să bombardeze suflarea românească pe toate canalele, încît avea să intre în alertă și ICAB-ul, nu întotdeauna prompt în executarea lucrărilor la zi. Dar parcă și mai încîntat este atunci cînd prezența sa stîrnește dragoste, ură, silă, dezgust, toate de-a valma, căci vrea să șocheze prin orice. De aceea nu a fost o surpriză pentru noi cînd în urma emisiunii ce i-a dedicat-o M. Tatulici, emisiunea ce a stîrnit atîta indignare, A. P. a declarat nonșalant : „Niciodată n-am fost atît de fericit și niciodată n-am fost atît de vinat cum sînt acum. Se cheltuiesc, în legătură cu mine dicționare întregi de superlative, pozitive și negative. Gloria de care mă bucur și gloria pe care o suport, depășesc orice limită, cunoscută de mine pînă acum". Dacă nu ne-ar fi pregătit sufletește de-a lungul anilor, am crede că-i vorba de masochism. Să vezi într-o dezavuare națională o glorie, păi singurul sentiment care te încearcă față de acest tribun ceaușist e numai unul de îngrijorare. Se pare că nu mai e nimic de făcut, mai ales că Adrian Păunescu e pe cale să-și conștientizeze statura morală. Fără prea multe regrete, își confirmă semenii : „sînt un porc !" Nu era nevoie să ne-o spună chiar el. Dar dacă tot s-a aventurat să-și treacă oglinda pe dinainte, avem tot dreptul să-l tratăm potrivit meritelor și declarațiilor sale.

Marius Tupan

cartea străină

„Ploaia de vară“, de Marguerite Duras

În 1984, Marguerite Duras realiza un film intitulat **Les enfants**. Timp de cîțiva ani, cinematograful a rămas pentru ea singura posibilitate de a nara o istorie, dar n-a încetat să se gîndească la oamenii pe care-i părăsise și, într-o zi, a scris despre ei, pornind de la locurile unde se turnase filmul, periferia pariziană Vitry. Așa s-a născut **La pluie d'été (Ploaia de vară)**, apărută în 1990 la editura franceză P.O.L.

Ploaia de vară este, deci, romanul periferiei pariziene, al unei familii nevoiașe cu mulți copii, venită de aiurea, al cuplului devorat de pasiune și de obscura dorință de separare, al nostalgiei dureroase după căminul părintesc, așa bîntuit de seisme și anomalii cum este, o istorie pe cît de banală, pe atît de ieșită din comun. Regăsim, în această carte, temele durasiene majore : copilăria mizeră, călătoria, iubirea imposibilă, incestul, muzica și, mai ales, voința nemăsurată de viață. Sîntem în fața unui nou roman familial, luminat de textul „regal“ care fusese **L'Amant** și care făcuse „dintr-o insulară a secretului, o insulară a mărturisirii“ [1]. Prin problematica gravă a cărții, prin mediul și tipologia umană prezentate, prin oralitatea stilului, **Ploaia de vară** se apropie de romanul „populist“ de tip Piaf : locurile cele mai prozaice captează cel mai puternic imaginar. Duras știe foarte bine că mahalaua, porturile barurile, fluviile focalizează așteptările, plecările, conjugă dorința de pericol și de necunoscut, că ele sînt locul incredibilului și al indicibilului : „Vitry spune Duras, este o periferie terifiantă, greu de găsit, nedefinită... Este locul cel mai puțin literar pe care ți l-ai putea imagina, cel mai puțin definit. L-am inventat deci.“ [2] Printre locurile reale pe care le-a păstrat, rămîne Sena, „mereu prezentă, mereu acolo, superbă, de-a lungul cheiurilor de atunci pustii“[3].

Nu întîmplător scriitoarea omite să precizeze genul noii sale creații literare. Structurile narative alternînd între poem în proză și scenariu de film cristalizează într-o substanță romanescă nouă. **Ploaia de vară** este expresia genului hibrid rezultat dintr-o tendință postmodernistă de fuzionare a genurilor, expresie a unei viziuni plurale asupra realității, a unei percepții în același timp poetică și dramatică. Secvențele dialogate poartă semnele experienței de autor dramatic și scenarist — Marguerite Duras a scris în ultimele două decenii zeci de scenarii și piese. Dacă în **Emily L.**, Duras surprindea printr-o neașteptată poftă de autopastișare, în **Ploaia de vară** pasajele dialogate alunecă irezistibil în parodie. Repetatele discuții dintre profesor și părinți oscilează între verosimil și absurd, avînd ca punct de sprijin sublima inocență a părinților. După schimburi de replici contrapunctate de tăceri, profesorul nu mai știe ce să spună, începe să cînte și apoi adoarme. Imaginea este filmică, dialogul — succint, notația gesturilor — exactă. Narațiunea e redusă la simpla sugestie : „Tăcere.“ sau „Zîmbete. Fericire.“ Pentru familia din **L' Amant**, tăcerea era semnul comunicării imposibile. În această familie, unde fiecare „știe“ și „înțelege“, unde rîsul și plînsul sînt contaminante, tăcerea devine singura comunicare posibilă.

Motivul „cărții“ situează discret romanul în abis, aducînd noi iluminări asupra laboratorului poetic durasian. Prima imagine care ni se propune, de altfel, este o carte mare (Biblia) pe care Ernesto a găsit-o, o carte arsă, găurită, imagine-simbol a unui anume tip de lectură ce se impune corespunzător adevărului relativ pe care romanciera îl dezvăluie. Copiii, hoinari și visători, amorali la modul gidian, „citesc“, inventează, repovestesc această carte. Ernesto o recită, o trăiește, se identifică regelui evreu. Pentru Ernesto, lectura devine „un soi de derulare continuă, în propriul corp, a unei istorii pe care o inventezi“.

În **Ploaia de vară**, eroii au legături tainice cu elementele primordiale și dobîndesc, prin gesturi și manifestări, staturi mitice. Ei sînt bîntuiți de neliniști, senzuali, pătimași pînă la nebunie. Mama, dedublată în cei doi copii mai mari, pare să fie unitatea primordială, în timp ce Jeanne și Ernesto sînt Bărbatul și Femeia, tînjind irezistibil și dureros după această unitate. „Jeanne poartă în ea focul, inconștient, așa cum poartă frumusețea și rîsul , așa cum mama ei poartă, în frumusețea ei roșcată, seducția.“ La iubirea Jeannei participă „sentimentele ei pentru Dumnezeu, dragostea pentru Ernesto și cea pentru foc“. Ea trăiește „în lumina unei regiuni periculoase și necunoscute altora, chiar și ei înseși“. Pentru Ernesto, e suficient să închidă ochii și să devină regele Ierusalimului din cartea sa, săvîrșind gesturi demiurgice : „Am construit case. / Am plantat vii / Am plantat păduri și grădini. / Am plantat pomi fructiferi de toate soiurile. Și apoi am făcut heleșteie. / Ca să ud pădurea, ca să ud viile, grădinile, pășunile, am făcut heleș.teie.“ Ceilalți frați, mai mici, sînt figuri convenționale numite neutru „brothers“ și „sisters“, spectatori uimiți ai vieții celorlalți doi.

Deși figura tatălui, rar întîlnită în opera durasiană, este prezentă, triunghiul exemplar rămîne mama-fiice-fratele, înlănțuiți într-o surprinzătoare etică a iubirii, concepută mereu ca triunghiulară. Fratele este obiectul unui sentiment profund incestuos, pe care Duras nu-l ascunde și care, în mod clar mărturisit ca atare, rămîne prezent în întreaga operă[4].

Uneori, eroii povestesc. Povestirea se derulează lent, într-un evident efort de rememorare, ca reconstituirea unei povești ancestrale. Relatarea fugii lui Ernesto de la școală se termină așa : „E ca și cum s-ar fi întîmplat acum o mie de ani“. Banalul se topește în sublim. Eroii însiși sînt fascinați de modul („la façon“) în care povestea este spusă. Relații insolite, poetice se stabilesc între lucruri îndepărtate cum sînt școala și universul. Ernesto spune lucruri „pe care nimeni nu le-a mai spus înainte lui“, ca această frază care, odată rostită dobîndește personalitate și circulă singură în spațiul cărții, asemenea celebrei fraze muzicale din Vinteuil în romanul proustian, repetată, pentru a fi înțeleasă, la nesfîrșit, pînă la pierderea oricărui înțeles : „Nu mă mai întorc la școală pentru că la școală mă învață lucruri pe care nu le știu“.

Simbolismul obiectelor, care o apropia pe Duras în **Moderato cantabile** de „Noul Roman“, devine aici un subtil sistem metaforic, generator de sensuri în explozie: în centrul cărții se află motivul specular al cărții, în mijlocul grădinii un copac, metaforă a singurătății, apoi ploaia de vară, semn al copilăriei și al ruperii dureroase de ea, și, dincolo de toate, acești copii teribili care plîng „adorînd viața“.

Cîntecul mamei, **Neva**, încheie cartea într-o tonalitate majoră, aluvionînd temele eterne : viața, dragostea, moartea. Pe acest fundal, Ernesto evocă tot ceea ce a iubit și a urît în viață. Din trupul mamei, **Neva** iese delicată și puternică, „într-o teribilă blîndețe“. Este mai mult decît un poem în proză, este un final de simfonie.

Cartea nu depășește pragul obișnuit la Marguerite Duras al unui volum de o sută cincizeci de pagini. Raptul nu demonstrează lipsă de suflu romanesc, ci un drum deliberat ales al maximei concentrări de expresie, al frazelor cu sintaxă săracă, dar bogate în sugestie poetică. Lectura unei astfel de cărți devine o aventură a receptării, căci scriitoarea trece cu dezinvoltură de la biografie la simbol de la prozaic la metaforic, de la inocență la sarcasm, de la tragic la sublim.

Ploaia de vară cucerește prin vigoarea cu care reafirmă dragostea de viață și de oameni, prin superba explozie de poezie, care învinge absența poeziei și a speranței.

Daniela Tania Velțan

[1] Marcelle Marini, **Une femme sans aveu**, în „L'Arc“ nr. 98, Ed. Le Jas, 1985, p. 9.

[2] Marguerite Duras, **Postfață** la **Ploaia de vară**, P.O.L., Paris, 1990 p. 155

[3] Idem.

[4] Marc Saporta, **Les yeux fermés**, în „L'Arc“ nr. 98, Ed. Le Jas, 1985, p. 69.

vieți neparalele

Rimbaud — soț

La centenarul lui Arthur Rimbaud, de anul trecut, cineva a avut ideea să vină cu un roman, inspirat dintr-o prelungire a vieții poetului peste evenimentul care i-a provocat moartea, amputarea piciorului cangrenat. Astfel de extrapolări biografice în ficțiune sînt la modă. A întreprins una, tot recent, Bernard Henri Lévy, cu Baudelaire. Noi înșine am recenzat alta, la care a supus viața lui Apollinaire suedezul Gunnar Harding. Acum Noel Tuot ne povestește cum s-a insurat Rimbaud.*)

Născocitorul acestui episod senzațional, fiindcă poetul era homosexual, cum se știe, debutase în 1989 cu un recitativ pe două voci, **Preotul din Camaret** și poemul intitulat **Valvins**, care ne invita să ascultăm o confesiune scandaloasă făcută de Stéphane Mallarmé. Născut în Ardeni, ca Rimbaud, Noel Tuot a fost o revelație. De la înaintașul său care scria pe zidurile din Charleville, „Mort à Dieu“ ! nu s-a mai auzit o voce cu atîta vocație a blasfemiei și vigoare în remarca sarcastică, lapidară. Iată numai cîteva exemple : „Istoria e pe cale să intre în marea sa menopauză“, „un înzăpezit se trezește și începe să miște mîinile : parcă ar fi Malraux la crepusculul gaullismului“ — scrie Tuot — „A fi mistic nu e rentabil. Ai picioarele înecate în noroiul supranaturalului“ : viitorul preot la hirtonisire, „e ca tînăra mireasă în pragul nunții. Placidă pe dinafară. Umedă pe dinăuntru“ : „Aici radio Lourdes. Rămîneți pe scaune, paraliticilor ! Tăcere, muților ! Puneți-vă ochelarii de soare, orbilor !“ Claudel : „Fratele cel mic, handicapat al lui Victor Hugo. Nu era decît o sinteză între psalmul 150 și Tino Rossi !“

Tuot și-l imaginează pe Rimbaud refuzînd onctiunea preotului adus de familie la căpătîul său. Sora lui, Isabelle, „Sfîntă Veronică eternă, fără fese“, vrea să-i șteargă fruntea. Poetul o respinge cu delicatețe, privește plafonul, apoi cere să fie lăsat singur. După douăsprezece ore de somn, se trezește. A traversat criza, și suportă perfect amputarea piciorului. Capătă unul de lemn, părăsește curînd spitalul și pleacă la Charleville ca să înceapă o nouă viață.

Tuot reține amănuntul că Rimbaud, se întorsese din Africa, hotărît să-și ia o nevastă și să ducă printre ai săi o existență așezată, burgheză. Era actul prin care ar fi omorît definitiv pe poetul din el. Micul roman redactat în ton de farsă grotescă, enormă, rămîne foarte serios de fapt. Se dovedește a fi pînă la urmă, istoria imposibilității ca poetul să devină altceva decît e.

Rimbaud face în existența ipotetică prelungită, pe care i-o atribuie Tuot, eforturi considerabile de aliniere cu ceilalți. Încă din tren, călătorind către Charleville, simte impulsul să azvîrle pe fereastră un copil, fiindcă se hlizise privindu-i piciorul de lemn. Îl și ține o clipă suspendat deasupra abisului și urlă : Unu !... Doi !... Trei !... Dar cînd mama puștiului îngrozită vrea să tragă semnalul de alarmă, readuce făptură umană înapoi, o mîngîie și încredințînd-o celei care-i dăduse viață, spune : „Mă mihniți. Drept cine mă luați. Știați doar bine că o făcusem în glumă“.

La Charleville, Rimbaud petrece Crăciunul în sînul familiei. ÎșI însoțește chiar mama și sora la biserică. Primește darurile pe care ai săi i le fac de Anul Nou : Isabelle un joc de șah, maică-sa o eșarfă. Vine iarna, Rimbaud taie lemne, curăță cartofi, citește cărți de geografie și fizică. Întîlnește ceva la care simte nevoia unor lămuriri, iar acestea, își amintește că se află într-o carte a lui de școală din clasele primare. Urcă în pod răscolește prin cufărul unde trebuie să fi fost păstrat manualul. Ochii i se opresc pe volumul lui Théophile de Gautier „Émaux et Camées“, descoperită acolo. Fantoma poeziei reapare și o dată cu ea, Verlaine. Prilej pentru Tuot să invie relațiile terminate tragic între „fecioara nebună“ și „soțul infernal“. Doamna Rimbaud, întorcîndu-se cu Isabelle de la cules păpădie, dă peste fiul ei leșinat lîngă cufărul cu cărți din pod. Îl pălmuiește ca să-și revină. Rimbaud se trezește : în coșmarul său. Verlaine îi aplicase această corecție umilitoare, motivul ruptului lor. ÎșI privește mama cu ură, redevenind rebelul din adolescență. Tuot istorisește o nouă „fugă“ a lui Rimbaud, de astă dată la maturitate și fără un picior. Ca să închidă gura palavragiului care-l culege de pe drum și-i face loc lîngă el pe capra docarului, Rimbaud își regăsește vechiul tupeu și se dă drept preceptorul tînărului Leduc, așteptat la Marcquigny. Acolo trîntește altă minciună, că și-a anunțat printr-o scrisoare sosirea, și ia în primire munca pedagogică. O nouă tentativă de acomodare, împinsă pînă la căsătoria cu văduva unui lucrător

agricol din împrejurimi. Rimbaud descoperă plăcerea vieții conjugale și intră în pielea tînărului soț iubitor. Se simte bine în acest fund uitat de țară, îi plac oamenii, solicită un post de institutor, ca să-și precizeze statutul profesional. Curînd Roza rămîne însărcinată, și Rimbaud e pe cale să devină tată. Blestemul de a fi poet pare definitiv șters. Într-o zi, Roza îi reproșează că nu i-a pomenit niciodată de acest dar al lui, a aflat de la un prieten din Charleville al doctorului unde lucrează ca menajeră. Noul ei soț neagă categoric. „Astea sînt dobitocii, spune Trebuie să fie vorba de un alt Rimbaud“.

Primește înștiințarea care-l anunță că a fost numit în postul solicitat. Un viitor așezat îi surîde. O locuință sigură, o căsuță cu grădină, va putea chiar să-și rotunjească veniturile, făcînd și pe secretarul la primărie, în timpul liber. Dar exact în acel moment, fatalitatea care-l urmărește, intervine din nou. Un cal pișcat de

viespi o lovește cu copitele pe Roza și o ucide. Rimbaud își regăsește destinul. Aici Tuot definește ce înseamnă, după el, să fii un poet adevărat : „Nu un fakir care face să danseze cuvintele folosind gramatica drept fluier. Nici un mic nevrozat care-și calmează nervii bînd raze de lună. Nici un botanist corpolent care mîngîie clitorisul unei iedere femele. Un adevărat poet este un boxer. Adversarii săi se numesc moartea și, poate, Dumnezeu“. Rimbaud înțelege că a rămas mereu poet, oricît a încercat să refuze aceasta, să-și anuleze natura aparte printr-o existență comună, ordinară. Reia deci match-ul cu moartea și Dumnezeu. Sustrage cadavrul Rozei din coșciug și-l ascunde în pivniță. Cioclii transportă la cimitir un sicriu gol, mirîndu-se că e atît de ușor. După ce rămîne singur, coboară lîngă moartă și vrea să facă dragoste cu ea. Primarul îl surprinde și întrerupe tentativa macabră. Trupul Rozei, cărat într o roabă, e îngropat discret, acolo unde îi era locul. Primarul își ține gura, Rimbaud îl ajută să aranjeze mormîntul, apoi cînd se întoarce acasă zărește iar ca altădată, o stea căzătoare. Aluzie la versul : „L'Etoile a pleuré rose au cœur de tes oreilles“. Tuot vede în Rimbaud ca suprarealiștii pe rebelul absolut neîmpăcat cu nici o margine impusă dorinței, cel care a scris: „Decidement, nous sommes hors du monde“. Gestul necrofil ține de o atare natură, ireductibilă la limitele omenescului, în stare să se bată cu moartea și divinitatea, să le dispute invincibilitatea. Amintește însă și un model literar, povestirea lui Faulkner, **Un trandafir pentru Emily**. La Tuot, provocarea, mai ales cea anticlericală, e cum am spus rimbaldiană, chiar printr-o anume golănie adolescentină care ia forme repetitive. Episoadele „tari“ își caută efectul mai les în direcția sexuală, cu o suspectă stăruință exhibiționistă. Dar tot rimbaldiană și de o valoare literară superioară e o anume brutalitate rurală pusă în frecventele judecăți aforistice, cu exemple luate din natură : „Leșinul e ca Marsilia. Un port de unde se poate ajunge în toate insulele, dar care trăsnește a pește“. „Spitalul este o sală de examen. Aici iei bacalaureatul morții“. „Dacă Dumnezeu se ocupă de starea timpului, trebuie că o face de departe“ ; „Dragostea e ca pisicile. Vine și pleacă fără gălăgie“ ; „Cine spune erou, spune erou din război. Ce alt soi de eroi vreți să existe ? Eroii cu părul lins, inteligenți și cîntînd la pian ? Eroi cărora le umblă gura la tribună ? Eroi cu pantalonii căzuți împingînd plugul ? Singurul erou cu putință e ostașul.“

Romanul lui Tuot se dovedește o ingenioasă ilustrație a poeziei ca revoltă totală. Așa și spune Rimbaud-ul său gata să săvîrșească sacrilegiul : „Ce sînt pe cale să fac e un poem mai grandios ca Odiseea“. Marile sfidări la adresa ordinii lumii nu rămîn, se pare, nepedepsite ! Aflu că Noel Tuot a paralizat și e acum o epavă umană.

Ov. S. Crohmălniceanu

*) Noël Tuot : **Le Curé de Camaret** suivi de **Valvins**, éditions **Climats**, 1989, ; **Le Mariage de Rimbaud**, ibid, 1991.

Urmare din pag. a 16-a

«Frumoasele nopții...»

pline cu anunțuri dintre cele mai ispititoare : „Tînără, cu bună reputație, dar lipsită de mijloace, e dispusă să dăruiască tot ce are celui care îi va avansa 200 ruble", se putea citi în ziarul „Timpuri noi"... Sau, o ghicitoare foarte iscusită, își primea clienții în budoarul ei, după ce le prezicea un viitor fericit, pentru 10 ruble, le propunea, pentru alte 20 de ruble, o încîntătoare fată.

Nu, prostituția nu era deloc blamabilă. Iar acum, mai puțin ca oricînd.

Frigiderele sînt aproape continuu goale. Ce-i de mirare atunci că femei cinstite își vînd, ca să le umple, trupurile lor ? „Toată lumea acceptă acest lucru, căci în vremurile pe care le trăim acum, fiecare se descurcă cum poate", constată „Moskovskaia Pravda". Multe femei trebuie să-și întrețină părinți bătrîni și fără resurse ; e oare atunci atît de ciudat că le găsim seara „ocupate" într-un taxi ? Cine le-ar putea blama că se angajează pe căi pe care chiar puterea politică le împinge ? Căci fiecare e obligată să-și cîștige viața și, dacă se poate, să obțină și devize. Unele își vînd corpul, altele mobilele, altele încălțămintea cumpărată la talcioc... „Da, așa trăim noi azi. Cu puțin noroc, ajungi într-o zi în categoria cetățenilor înstăriți", declara o femeie ziaristului de la „Moskovskaia Pravda" care întreprindea o anchetă.

Vera și Anna, mîndria bunicii lor...

Ca aceste două tinere moscovite, de pildă, de care bunica lor e atît de mîndră. Nu se laudă ea într-o scrisoare publicată în „Utșitielskaia Gazeta" (octombrie 1991) ? : „Cînd am rămas singură cu cele două nepoate ale mele (toată familia a murit într-un accident), am trăit multă vreme

într-o mizerie neagră, scrie ea. După ce au terminat liceul, Vera și Anna au ales o cale pe care morala tradițională n-o consideră deloc respectabilă. Cînd se vorbește despre «femei ușoare», lumea nu știe despre ce e vorba, căci se gindește la «trotuar» «taxi». Nepoatele mele nu se învîrtesc prin hoteluri și nu aleargă după clienți. Dimpotrivă, trebuie: să fie mult solicitate și foarte curtate, ca să accepte. Bărbații pe care îi primesc «nu cumpără un trup», cum se spune de obicei, ci apreciază la justa lor valoare frumusețea, inteligența și tinerețea lor.

Nu-i vina noastră că societatea a înnebunit. Azi, se onorează ceea ce altădată era disprețuit. Și, apoi, societatea nu s-a ocupat niciodată de noi. De ce ar trebui să mă ocup eu de ea ? Profesiunea nepoatelor mele ne aduce mulți bani. Nu mai pot să-mi inchipui ce înseamnă să numeri în fiecare zi fiece copeică și să fii umilită. Bineînțeles, moraliștii nu sînt, probabil, de acord cu mine. «Ce bătrînețe le așteaptă pe fetele astea». «O bătrînețe plină de bani», le-aș răspunde eu ! Foarte deosebită de a multor pensionare. Cînd nepoțelele mele vor avea treizeci de ani, vor avea atîția bani, încît i-ar putea investi în orice afaceri. Și cu cît vor fi mai bogate, cu atît vor fi mai respectate. Încă de pe acum, sînt tratate cu multă deferență. Sînt mîndră de ele ? Desigur ! Afară de frumusețe și sănătate, le-am transmis simțul afacerilor. Știu că, orice s-ar întîmpla, ele se vor descurca întotdeauna. Și apoi, ne iubim mult. Toată viața am tăcut ; acum, mă simt liberă .De aceea, semnez scrisoarea cu numele meu adevărat, Efrosina Ceiliak".

Aceeași satisfacție, același orgoliu, la mama Irinei, 19 ani, care se prostituează de cînd a părăsit liceul. „Mama știe foarte bine ce fac și e mîndră de mine ! Dimineața, ne putem duce la piață și cheltui cu larghețe. Azi, cine în această țară poate să-și permită asta ?" **(Din „Utșitielskaia Gazeta", octombrie 1991).**

„Ei, da, așa trăim noi azi, spune ca un ecou «Moskovskaia Pravda», dar cine condamnă asta ?" „Știu că prostituția nu se bucură de o bună reputație în Vest", declară Nataša unui ziarist olandez, „dar la Moscova este o profesiune cît se poate de onorabilă. Mai mult decît atît, plină de prestigiu. După un recent sondaj, peste 70 la sută din liceenele ruse doresc să devină «preotese ale amorului», cum le spunem noi...". **(Din „Femina", august 1991).**

Nataša a intrat în „carieră", acum un an : coristă într-o orchestră de estradă ; în fiecare seară era „inoportunată" de unul sau altul din directorii și regizorii trupei. De ce n-ar cere bani pentru asta ? Încurajată de colegele ei, a cerut. Bărbații s-au supărat, iar ea a demisionat, instalîndu-se pe cont propriu. „Lucrînd" într-un mare hotel al capitalei, cîștiga cam 150 dolari pe noapte, de zece ori mai mult decît salariul mediu. Cu toate că cheltuielile ei „profesionale" sînt mari, căci trebuie să plătească o „taxă" portarului hotelului, supraveghetoarei de la etaj, polițistului de gardă și uneori chiar KGB-ului, ea face parte din „elită". „Prostituatele care primesc devize", constată revista „Femina", „sînt printre cele mai bogate femei din Moscova". Dar nu banii le atrag cel mai mult, ci perspectivele care li se deschid : „Accesul la tot felul de bunuri, care nu se găsesc pe piață", precizează „Moskovskaia Pravda", „o căsătorie aventuroasă, un pașaport. Ca să o ducă mai bine cu un eventual logodnic străin, ele învață engleza, germana... Sau, cel puțin, învață fraze cheie : «Ai să-mi dăruiești o blană ?»... ; «Ești foarte bogat ?»... Dar nu-și mărturisesc niciodată profesiunea. Feții Frumoși nu se însoară cu tîrfe".

„Nu-i un secret pentru nimeni că, deseori, ele închiriază două apartamente : unul luxos, în care trăiesc, altul mizerabil, în care îi duc pe străini ca să-i impresioneze : „Uneori, cum menționează același ziar, le poți întîlni, peste cîteva luni, la Viena sau Paris, măritate".

Mîine o să fim la Londra

Deși, desigur, nu-i vorba decît de cîteva cazuri fericite, asta nu le împiedică pe multe dintre ele să-și încerce norocul. Moscova numără mai multe prostituate ocazionale decît profesioniste. După o anchetă întreprinsă de doi sociologi, A. Galian și M. Manoiuliski, acestea au în general treizeci de ani, o familie, copii și sînt licențiate ; ele „lucrează", cîștigînd într-o lună mult mai puțin decît cîștigă într-o seară prostituîndu-se, evitînd astfel de a fi urmărite de parazitism.

„De ce n-am face-o", îmi mărturisesc Ira și Olga, studente la cursul de engleză, pe care le-am întîlnit la cantina universității, „asta poate servi oricînd la ceva...". Văzîndu-le, cui i-ar trece totuși prin cap să le propună 50 dolari ? Discrete, simple, gentile, au aerul unor fete de familie bună... Cu toate astea, mulți turiști le-au invitat la ei în hotel. Dar unde să găsești cele 3 000 sau 4 000 de ruble pentru o călătorie ?

„O să ne descurcăm noi", spune Ira... „În fiecare seară, frecventăm un mare hotel, ne amestecăm cu un grup de turiști și găsim întotdeauna un amator. Dar ne e grozav de teamă să nu fim reperate de un Komitietșik (agent al KGB-ului), căci atunci s-a zis cu libertatea noastră ; trebuie să dai peșcheșuri, informații... Devii o adevărată curvă ! Dar, cu ce-am strîns pînă acum, sperăm ca în șase luni să fim la Londra !".

Soci e mai puțin departe, ceea ce și-au spus Polina și Lipa, pe care Kamil, un prieten psiholog, le-a întîlnit în această stațiune balneară de la Marea Neagră. Una e arhitectă, cealaltă medic, dar într-o bună zi, s-au hotărît să lase totul baltă — profesiunea, soțul, Sankt Petersburg, ca să-și încerce norocul la soare. Sau sub clar de lună... Dar nu se consideră deloc prostituate, cuvîntul le mai sperie încă... În schimb, Ina, la 14 ani, n-a șovăit să-i spună mamei ei : „Cît cîștigi tu ?... Și tu crezi că vreau să-ți semăn ? Nu ! Am să fiu o interdievușka" (prostituată pentru străini).

Timp de șaptezeci de ani, continuă Kamil, toată demnitatea omenească a fost distrusă. Mulți oameni, azi, se disprețuiesc, așa cum i-a disprețuit puterea și nu mai au nici un respect față de ei înșiși.

O fetișcană vrea un colier sau o videocasetă. Pentru asta, ea se vinde, la nevoie, în toaleta publică, pentru 5 ruble, căci azi asta nu mai e o problemă. Și de ce ar fi ? Ea știe că părinții ei traficează, ca toată lumea, așa că de ce s-ar mai jena ? Moralitatea, demnitatea, cinstea ; toate aceste expresii sînt complet devalorizate, ele nu mai au nici un sens. Noi nu mai respectăm nici o valoare..

moda, altfel

CRISTIAN BEDIVAN: „totemele memoriei generale" (I)

ar fi cu totul greșit ca sculpturile lui Bedivan să treacă drept simple „simboluri" chiar dacă ele transmit sau solicită luzii subtile, ambigue și difuze, ca o atmosferă de tensiune estetică. Caracterul obsesiv al surprinderii interiorului spiritual sub aspectul exteriorului amăgitor al lumii inconjurătoare apare din abilitatea cu care sculptorul conduce jocul de lei al inteligenței artistice pure. Sculptura lui Bedivan poate părea halucinantă, pulsează de o neliniște secretă, în același timp e liric-caldă, sub șocul fantasticului respiră visarea, aspirația spre umosul miraculos, spre mișcarea eterică, spre amintiri trăite, uitate, retrăite, amintite, deformate de vieți, transmise în diferite vieți și spaime îmbogățite, ițite sau înfrumusețate, amintiri lăsate niște amprente adinci și inexplicabile e unei **memorii generale**, atotcuprinzătoare —spirit și forme — în cortegiul vast al fantasticului. Fantasticul creațiilor sale ține de cel structurat de Borges — mai degrabă sugestii pentru o lume fantastică trecută, prezentă sau viitoare dar și de cel mai concret al lui Julio Cortazar, care „are voluptatea amănuntului revelator, putința de a crea personaje vii, cu o psihologie a lor, cu o apartenență socială" (D. Tepeneag). Aceste **personaje** sînt **idei** surprinse în **„urme"** lăsate în nisip, colb, făină, zăpadă, pămînt, lavă, val de mare, apă, pietre de rîu, scoici, în persistența unui parfum, în secunda privirii unei oglinzi, în urme lăsate de somnul cuiva în moliciunea pernei, în floare, fruct și simbure, în impresia pe care o trezește mulajul mîinii lui Chopin, nasul lui aristocrat din portretele știute, ochelarii lui Mahler și nervurile din mesajul unei frunze de castan; chiar și senzația dată de o castană găsită sub un castan sau aiurea care sub mingîierea degetelor ți-ar putea spune cine a mai atins-o.... **totemc** pline de solemnitate, aparținînd unui cult unic specificității umane : **nevoie de artă.**

Antichitatea și ultimele două secole au dovedit, cu prisosință, că omului îi place să populeze peisajele ce-l inconjoară cu **„GIGANTI"**, statui care să fie **omagiu** adus **forțelor** necunoscute ale infinitului sau... omagii celor care s-au rupt de restul lumii obișnuite, devenind eroi nemuritori, pentru binele ei. Dacă **americanii** au cioplit un munte pentru a-l încărca de emoții și semnificații patriotice, interesate convertirii maselor la ideea de „libertate" (ca munții... !), „grandios", „bunăstare", **realismul socialist**, a fost devastator la noi, „ăștia mici din Estul sălbatic". Au crescut marcși, engelsi, lenini și stalini la toate dimensiunile posibile de atins prin „tehnica înaintată" și întreaga școală și „atmosferă" s-au desfășurat sub inocularea ideii de sculptură **precis monumentală.** S-au rătăcit în realismul socialist al ororilor monumentale numeroase talente și mîini dibace, căci credința artistului nu poate fi impusă și artă fără credință nu există. Sub imensa aripă a „monumentalității" C.B. a crescut liber și credincios chemării sale. De mic copil a fost atras de „sculptura mică", a găsit frumusețe în pietrele de rîu, în modelarea unor forme ce pot fi cuprinse de palmă, mîngîiate de palmă, simțite și de palmă, nu numai de încintarea ochiului. Dacă pre-sedinții cioplîți în trupul urias al unui munte nu pot fi văzuți de un orb (și în fața artei o bună parte a oamenilor rămîn orbi), un obiect care apelează și la simțul tactil poate fi de zeci de ori mai impresionant, el transmite mai mult decît un mesaj ce poate fi inregistrat doar vizual și de departe, pentru a putea încăpea în cîmpul vederii. Sculpturile lui Bedivan amintesc estetica medaliilor, misteriosul talismanelor, capriciile formelor din natură, straniul din visele dulci sau din coșmarurile în care vrem să fugim și o greutate de neînțeles pe împiedică, ele sînt un **lexic de imagini**, nu numai simboluri vizuale, căci artistul stăpînește simbolurile, le combină în tesături noi, trupul omului, propriul nostru trup e multiplicat ca un ecou cu intensități diferite.

Încîntat de seria de „matrioște" rusești dar mai ales fascinat de construcția sarcofagelor egiptene (cu tăietura cutiei făcută pe lungul trupului, ca o matrice ce trebuia să păstreze sau să redea „interiorul interesant" nu „chipul pictat" accesibil vederii tuturor), artistul își transmite căutarea adevărului despre viață și artă în crearea unui **Om-cutie**, un om plin de sertare, pline la rîndul lor de secrete, de întrebări fără răspuns sau cu răspunsuri uluitoare. Ideea nu-i era străină lui Dali (îi era chiar incîntătoare) dar „sertarele" **Mona-Lisei** sale par intenționat goale, Dali nu era interesat să afle ce se găsea în sertare, poate le știa conținutul. **Profesiunea de credință** a sculptorului C.B. poate fi un poem programatic : **Despre un fel de cutii :** „Chitul să poarte amprenta a ceea ce a înghițit / S-ar mai putea ca omulețul / după ce îl deschizi / Să conțină pe dinăuntru pomi, obiecte geometrice / uneori / chiar imaginea unui intreg oraș / Portret, tăiat în două / compartimentul, înăuntru, avînd diverse : / iarbă, rădăcini, oameni ghemuiți. / **Cutia-om** ascunzind trupul ? / **Carnea-coajă** nu oglindește interiorul / îl iradiază / Un nevăzut cu umbre și contururi și sunete / uneori cu chip / dar cu atît mai mincinos / Și tocmai pentrucă ființa de dinăuntru e altceva / **Acel altceva** este / uneori / **Adus** / și transformat în imagine".

Corina Cristea

«FRUMOASELE NOPȚII» DIN RUSIA

Atît în Rusia lui Gorbaciov, cît și în aceea a lui Elțin, trecerea de la aberantul și singerosul comunism, aducător de moarte, de pierderea libertății și a identității umane, la democrație și economia de piață n-a zdruncinat doar ordinea economică și politică, ci și ordinea familială. Minată încă de pe vremea lui Brejnev, multe tabú-uri au dispărut, antrenînd în căderea lor principii morale, schimbări fundamentale în raporturile dintre bărbați și femei, în viața lor sexuală, rușii nemaiștiind acum nici care e rolul lor, datoriile lor, nemaiștiind, pur și simplu, ce-i cu ei, încotro se îndreaptă.

Atît de mari sînt aceste schimbări încît însăși existența lor personală prezintă aceeași incoerență, aceleași dezbinări, aceleași conflicte ca și viața lor socio-politică. Desigur, aceste aspecte le întîlnim în toate celelalte țări care s-au desprins din fostul lagăr socialist, inclusiv țara noastră, dar nu chiar sub aceste forme.

Maurice T. Maschino, de origine rusă, trăind însă de multă vreme în Franța, profesor, ziarist, colaborator la „La Quinzaine litteraire" și „Le Monde diplomatique", ca și la multe ziare sovietice, autorul mai multor lucrări care au stîrnit mult interes, îndeosebi „Algeria iluziilor", „Copiii dvs. nu mă mai interesează", „Sînteți un adevărat francez", a întreprins, în cursul ultimilor doi ani, călătorii în Rusia, mai ales la Moscova și Sankt Petersburg, a intervievat sute de persoane de toate categoriile [1]), intelectuali, specialiști, medici, psihologi, psihiatri, a citit cu regularitate tot ce s-a publicat și se mai publică și acum încă despre viața intimă în Rusia. Toate aceste lecturi, toate aceste întîlniri au constituit materia unei cărți: „L'amour chez les soviets" (Editura Robert Laffont, 1991), în care el ne înfățișează tot ce a văzut, a trăit și a constatat. După atîția ani de la debutul perestroikăi, tabloul pe care ni-l înfățișează Maschino este sumbru: violuri, prostituție nemaiîntîlnită nicăieri (profesioniste, dar și numeroase femei măritate), divorțuri, etalarea sexului nu numai în puzderia de reviste, care invadează pur și simplu librăriile, chioșcurile, tarabele difuzorilor, ci și în cluburi specializate. Desigur, unele din aspectele acestea le întîlnim, din păcate, și la noi, dar în nici un caz sub formele și aspectele întîlnite de Maurice T. Maschino în ancheta sa. Iată, în fragmentele de mai jos, doar cîteva.

MAURICE T. MASCHINO

Parisul, visul tuturor acestor frumoase ale nopții

Între gările Jaroslav, Sankt Petersburg și Kazan, unde se află una din cele mai ieftine piețe din Moscova, dacă nu găsești chiar prostituata visurilor tale, poți să descoperi, pentru 5 sau 10 ruble, pe aceea care convine pungii tale. Rebegite de frig, cu picioarele în zăpadă, ele își așteaptă clientul. Sînt însă atît de sărăcăcioase, învelite în șaluri vechi, încălțate cu galoși în care au vîrît ziare vechi spre a le ține de cald, că dacă ofițerul de poliție care m-a însoțit nu mă prevenea, le-aș fi luat drept cerșetoare.

Însărcinat cu supravegherea gărilor, Serghei le cunoaște pe toate. El nu le aplică regulamentul și nici vreo amendă. Ignorată de legislator pînă în 1987 (căci existența ei era imposibilă într-o țară socialistă), prostituției nu i se aplică acum decît o sancțiune administrativă, mai întîi un avertisment, apoi o contravenție de 100 ruble, apoi alta de 200, dacă există recidivă. Dar amenzile astea nu le stingheresc deloc pe profesionistele prospere (ce înseamnă 100 de ruble, cînd într-o noapte cîștigă 1 000 ?).

Înaltă, slabă, cu părul negru răsucit într-un coc, într-o rochie cenușie pătată de vin, Verocika are aerul că o interesează orarul trenurilor. „O poveste tristă", îmi spune Serghei. La 14 ani a fost violată de unul din colegii ei de clasă, în timp ce altul îi fotografia, amenințînd-o că trimite fotografia părinților ei dacă vorbește. Ea tace și astfel toți colegii profită de ea, pe un maidan. Complet debusolată, începe să bea, bate un profesor și e eliminată din școală. Renegată de familie, începe să facă trotuarul în jurul marilor hoteluri, dar, prost îmbrăcată, n-atrage clienți. În cele din urmă, la 22 ani, eșuează în piața asta, unde, pentru 5 ruble, se dăruiește clienților în toalete publice.

Cealaltă stă pe un parapet, privind cu un aer obosit mulțimea. Are ceafă mare, o față lividă, un palton vechi. Pare de 40, 45, 50 de ani, poate. Nu-i poți da nici o vîrstă.

— O prostituată, îmi precizează Serghei. Ritka Margarita. A stat trei ani în închisoare. Pentru furt și racolaj.

Acum ține de mînă o fetiță de vreo 15 ani, pe care o propune trecătorilor. Furios, Serghei se repede la ea și vrea s-o ducă la secția de poliție.

— Las-o, îl rog eu, vreau să stau puțin de vorbă cu ea.

— Fii atent, însă, uneori poate să devină groaznică.

La secție. O odaie glacială, în care cîțiva polițiști joacă cărți. Întinsă pe masă, Ritka refuză ceaiul ce i l-a adus Serghei. Apoi, cu un aer intrigat, puțin malițios, mă cercetează: — E adevărat, ești francez ? Atunci, poate ai un Marlboro ? Îi dau țigara. Destinsă, începe să-mi povestească.

— Acum zece ani, cînd am venit din Gorki, eram o puștoaică. Căutam un taxi, cînd în fața mea s-a oprit un „Mercedes". O mașină a corpului diplomatic. M-am urcat în ea. În ea, erau niște japonezi. Dimineața, m-au copleșit cu cadouri. Asta mi-a plăcut... Și m-am hotărît să lucrez... Cum ? Păi ca toate fetele astea ! M-am combinat cu un taximetrist, care îmi găsea clienți, în timp ce eu îl așteptam lîngă hotel Moskova. Da la 9 seara pînă la 3 dimineața. Și apoi împărțeam cu taximetristul. Clienții mă plăteau bine: 100 de ruble ședința în taxi.

— În taxi ? mă mir eu.

— Da, în taxi... La noi există mai multe feluri de a lucra: în apartamente sau în taxi. Alea care lucrează ziua lucrează în apartamente și cîștigă de fiecare dată 150 pînă la 200 ruble. Eu prefer să lucrez noaptea, căci așa pot cîștiga dublu, uneori triplu. Și pe urmă, e mult mai simplu: clientul e în mașină și eu nu trebuie decît să urc în ea... Desigur, nu-i prea comod, dar asta-i meseria. Așa cîștigam 1 000 pînă la 1 500 ruble.

Clientela: În majoritate, oameni bine. Instruiți. Căsătoriți. Dar cei mai interesanți sînt străinii. Nici nu se compară cu urșii noștri. Și, pe urmă, plătesc în devize.

Apoi, ca să mai scape de taximetristul ei, Ritka și-a fixat centrul de activitate la gara Sankt Petersburg. „Aici, el nu știe ce fac și cînd pot, dosesc ceva bani în așa fel ca el să nu știe... Bineînțeles, idealul ar fi să ai mașina ta. Dacă n-aș bea, aș fi avut-o de mult... Da, banii sînt pasiunea mea. Cum poți trăi altfel fără ei ? N-ați văzut ce viață ducem noi aici ?"

Tace. Apoi, gînditoare, își aprinde alt Marlboro. Îmi surîde, cu privirea imploratoare: — N-ai putea să-mi găsești ceva la Paris ? La Pigalle ? Am citit articole... Acolo, cîștigi bine și scapi de toți mojicii ăștia de aici...

Pe la trei dimineața, Ritka se scoală. Se apropie de Serghei, care somnolează: „Pot să plec ?" Un mormăit, pe care ca îl interpretează ca o aprobare și, trecînd, scrie în grabă, pe un bloc-notes, un număr de telefon, pe care mi-l întinde și iese.

„Fiți respectuoase cu clienții voștri"

Publicul s-a obișnuit atît de mult cu aceste stări de lucruri, că nimic nu-i mai șochează, iar prostituția nu-i mai trezește curiozitatea: ea face parte din peisaj, ca agenții de circulație, vînzătorii de înghețată sau popii... Din cînd în cînd, presa procedează la evaluarea prestărilor lor, așa cum o revistă ar face-o cu o marcă de aspiratoare. Mai întîi, informează publicul despre activitățile profesiunii, adică: conjunctura, evoluția prețurilor (în ruble și devize), calitatea serviciului în Rusia și alte țări, bilanțul exporturilor și reacțiile străine... Astfel, aflăm că, anul trecut, sosirea masivă la Belgrad a prostituatelor ruse a făcut să scadă prețurile și, nemulțumite, localnicele și-au acuzat „colegele" că răspîndesc SIDA **(Din „Sobiessednik", august 1991).**

Prostituția din S.U.A. sau Franța constituie iar obiectul a numeroase articole: „Nu-i interesant, notează același ziar, să știm ce se petrece în țara curtezanelor, a metodelor lor."

Foarte preocupată de a salva imaginea profesiunii, presa invită în mod constant prostituatele să-și exercite în mod cinstit meseria și să nu batjocorească... morala (?!). Într-un lung articol, intitulat: „Calitatea prostituției noastre e o rușine !", ziarul „Moskovskaia Pravda" denunță comportamentul iresponsabil a numeroase debutante care, în loc să-și servească clienții, nu se gîndesc decît să fure; spre deosebire de cele mai vîrstnice prostituate care își exercită meseria ca „adevărate cadre experimentate", cele noi n-au nici un principiu.

De ce se plimbă ele totdeauna, de pildă, cu saci mari, dacă nu ca să s-erpelească tot ce le cade sub mînă în hoteluri sau camere: sticle de băuturi, încălțăminte, bani. Una, de pildă, înainte de a intra în cameră, îi cere străinului care o „agățase" un avans substanțial și, în clipa cînd să intre, strigă: „Poliția ! Ascunde-te !" Speriat, străinul se refugiază în baie și fata o șterge și nu se mai întoarce. Altele își despoaie complet victima. Cu ocazia unei expoziții, directorul unei firme germane cunoaște pe una din aceste „frumoase ale nopții". Aceasta îl invită la ea, dar, abia intrat în cameră, două namile se reped la el, îl doboară, îl dezbracă și-l lasă gol. Un iugoslav a suferit același tratament, invitînd-o la el în cameră pe una din aceste paripiticene, oferindu-i de băut. Profitînd de o clipă de neatenție, aceasta îi strecoară un somnifer în pahar, iar clientul, cînd se trezește, descoperă că nu mai are nici haine, nici bani, nici pașaport. „Nu, se plîngea «Moskovskaia Pravda», prostituția nu mai e ce-a fost odată ! Nici ce ar putea fi". O meserie ca oricare alta sau, dacă ai cumva una, un mod de a lega cele două capete și poate, chiar de a scăpa „din trista mediocritate a vieții cotidiene".

Idealul liceenelor

Reflex al stării moravurilor care se destramă, oglindă a unei societăți care nu mai știe ce e cu ea, presa trece sub tăcere prostituția — care se răspîndește ca o tară socială —, ajungînd aproape s-o justifice. Sau, în orice caz, s-o banalizeze. Amintind, de exemplu, că ea exista mult înainte de revoluția din octombrie 1917. „Pe vremea aceea", constată «Moskovskaia Pravda», „rusoaicele erau foarte mult apreciate: în toată Rusia străluceau felinarele roșii... În domeniul prostituției, țara noastră ocupa al doilea loc în lume. La Sankt Petersburg, existau 40 de bordeluri; din 14 femei, o femeie își vindea trupul; la Moscova, funcționau — oficial — 73 de bordeluri".

În marile restaurante, exista obiceiul ca, bunăoară, chelnerii să prezinte clienților, o dată cu desertul, un album cu fete frumoase, cu care se puteau destinde într-un separeu. Ziarele erau

Prezentare și traducere de Paul B. Marian

(Continuare în pag. a 15-a)

REDACȚIA și ADMINISTRAȚIA: București, Calea Victoriei nr. 133, tel. 59 67 60
Tiparul executat la Imprimeriile Coresi, ISSN 1220—626 x
30 LEI